

PALEMBANG

HELDHAFTIGST

BEVREDIGD.

Gedrukt in 's *Gravenhage*, bij de Gebroeders GIUNTA d'ALBANI.

XXII 130

DE

HELDHAFTIGE BEVREDIGING VAN PALEMBANG,

HET ALDAAR

SINTS 1810 VOORAF GEBEURDE,

WEDERLEGGING VAN

RAFFLES EN COURT,

EN VOORLOOPIGE

KORTE BESCHRIJVING VAN

PALEMBANG, BANCA, ENZ.

Met twee Kaarten van de Palembangsche groote Rivier.

Te Rotterdam, by
ARBON EN KRAP.
1822.

BAT. GENOOTSCHAP VAN K.EN W.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 1 Maret 2012
No. Induk : 19613/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID :
Beli / Hadiah : Ex. Museum

INHOUD
DES VOLGENDEN
GESCHIEDVERHAALS.

Het Haagsch geschut loeit slag op slag,
En buldert immer voort.
Vast wordt het blij berigt deez' dag (8 Nov.)
Ook hier ter stée gehoord.

*

Men kondt, dat Neerland zegeviert.
Maar wie, wie schond den vrée,
Die om ons heinde en verre tiert?
Hij heerscht van zee tot zee.

*

Neen, meldt men, hij verging in de Oost;
Deez' goudmijn van den Staat,
's Gekrenkten handels besten troost,
Bedreigde een onverlaat.

*

Grootmoedig bood het Hoog verbond
Aan Neerlands Kroon de hand.
Met Java's rijk begaafden grond
Verkreeg zij land bij land.

Wijl

Wijl Grootbrittanje en Bondgenoot
Ons opbeurt, vult de Nijd
Een man, die laatstlijk ginds gebood,
't Gezwollen hart met spijt.

*

Zijn' vlammende eerzucht wenscht een rijk,
Dat zijn vernuft ontwerpt.
't Wordt onzen Archipel gelijk,
Als hij zich rept en scherpt.

*

Den grootschen zetel torscht het oord,
Dat Java's Westpunt naakt,
Deels ook aan Neerlands Vorst behoort,
Doch ligt in onrust raakt.

*

Het buigt zich voor dien troon in 't rond (*).
Des stichters loos beleid
Sleept Sincapore ook in 't verbond.
Hoe groeit zijn' mogendheid!

*

Zijn oog begluurt een rijk gewest,
Dat ons ten deele viel,
Gezochte waar voor Cantons vest
Verschaft aan kiel bij kiel.

Zijn

(*) Zie Bijlage I.

Zijn' staatslist stapelt treek op treek.
Men stookte uit Palembang
Op Banca; maar 't gewoel bezweek
Voor kracht en wijs bedwang.

*

Fluks bouwt hij op dien dwang (*) en breidt
Zijn' aanhang looslijk uit;
Terwijl 's lands Hoog bewind verbeidt,
Dat Windsors raad hem stuit'.

*

Lang holt een MAHMOED *met hem voort;*
T'e lang voor Java's heil.
Men snelt aldaar in 't eind aan boord,
Geeft bloed en leven veil.

*

Krimp, Moesie! berg uw' blanken vloed!
Uw' Soensang zwelg de trits
Van takken, die gij met hem voedt!
Dus weer' ze uws vijands spits!

*

Uw Soensang drooge! Een' tweede vloot
Voegt zich straks, aan zijn' mond',
Bij 't oorlogsvaartuig, dat hem sloot,
En al uw' handel slond!

Dan

(*) Vergelijk bladz. 181—184, en Bijlage II.

Dan toomt ons krijgsvolk uw geschut!
Uw paalwerk rukt het uit!
Het plet en blaakt paleis en hut,
Ten zij men vrede sluit!

*

Het water blijft. Zelfs Nassau's kiel
Vlot over Soensangs bank.
Gods zigtbre gunst vult elke ziel
Op Neerlands vloot met dank.

*

De ontzinde Sultan woedt en raast,
Zijn leger vliedt, en beeft
Voor 't heer, welks moed Euroop verbaast,
Oud Hollands roem herleeft.

*

Bedrogen ziet zich RAFFLES *vrind.*
Zijn' hofplaats vloekt zijn' raad.
Vréelievend, rustig, welgezind,
Wordt zijn gewezen staat.

DE

HELDHAFTIGE

BEVRIJDING

VAN

PALEMBANG,

ENZ.

Verbazend was de uitbreiding van het gebied der Engelsche O. I. Comp. in de laatste helft der vorige eeuw, en in den aanvang van deze negentiende. Openlijk berekende men de bevolking van dat gebied laatstelijk op zeventig miljoen; bij de 53,000,000 onmiddellijke onderdanen der Compagnie, 17,000,000, dus genoemde bondgenooten tellende, waarvan het krijgsvolk zich op hare wenken bij haar eigen krijgsvolk voegt, dat voorts uit de leger- en zeemagt van het moederland nog zoo grootelijks ondersteund kan worden. Bij al wat de Comp. bezit, komt daar en boven, als men de Indische bezittingen van

Groot-Brittanje berekent, het zoo belangrijke Ceylon, met deszelfs heerlijke haven van Trincomale, die voor de Britsche marine zoo allernuttigst is, het ook gewigtige Mauritius, en de Kaap de Goede Hoop, die wel veel meer kost, dan zij opbrengt, maar voor zoo kolossaal eene scheepsmagt, als de Britsche, eene ververschplaats oplevert, buiten welke die scheepsmagt min veilig tot hulp der Compagnie zou kunnen aansnellen, als deze inwendig, of van buiten, bedreigd mogt kunnen worden. Ja gewis wordt al het overige, door het bezit van die ververschplaats en de gezegde Ceylonsche haven, zoo uitnemend aangerond, dat geen genoegzaam edeldenkend Engelschman al het opgenoemde in deszelfs verband overzien, en dan nog eenigen nijd gevoelen kan, wanneer zijn nabuur in Europa en Indie beide het terug bekomene uit al het voorheen bezetene ook aangerond, en deszelfs bezit voor zich verzekerd vindt. Een voordeel, dat Neerlands heldhaftig zee- en landvolk in Oostindie zoo onlangs voor het angstvallig daarop starende moederland verworven heeft, en dat naar deszelfs volle waarde verdient geschat te worden. Of was niet in der daad Palembang de spil, waarop Neerlands Oostindische bezittingen sints jaren draai-

draaiden? Hing niet het behoud van Banca en Billiton, met het noodige ontzag van menig ander Oostindisch land voor Neerlands Kroon, ganschelijk daarvan af, dat Palembang bevredigd werd? en sluit niet het manmoedige bedwang van dat verbitterd rijk een kring, welken de landen van Neerlands Monarch daaromstreeks thans evenzeer vormen, als de Indische bezittingen der Britsche Kroon en O. I. Comp. Daar immers het gebied van die Comp. in het Sumatrasche Bencoelen en het Maleysche Pulo *Pinang* eindigt, of zich ten minste niet voorbij Sincapore uitstrekt, loopt het Nederlandsche van Java over Lampong, Palembang, Banca, Malacca, Borneo, Celebes, Ternate, Amboina, Banda, Timor, en de eilanden tusschen dit laatste en Java, onafgebroken voort, en vormt het aldaar een geheel, welks belangrijkheid, wel gekend, den Nederlander alle reden tot volkomene tevredenheid verschaft, nu hij geene verdere inbreuk te duchten heeft, en al, wie den Sultan van Palembang anders misschien had willen volgen, door deszelfs treffelijke tuchtiging daarvan geheellijk moet worden afgeschrikt.

Ja, landgenooten! juichten wij bij de zege, welke het waardige kroost van een Tromp

en DE RUITER, in vereeniging met het dappere zeevolk van Albion, op de Barbarijsche kust behaalde, de roem dier edelen wordt door de schijnbaar onoverwinnelijke werken der Moesie vooral niet minder vereeuwigd, dan door de moelje van Algiers. Hier toch stonden zij niet alleen, zelfs niet in het allerheetste vuur; maar daar, daar worstelden zij, na een herhaalden vruchteloozen strijd, gansch alleen, eindeloos ver van hun land, en door niets, dan hun aandenken aan God en den Koning bemoedigd. Daar, daar zag men het ware volhouden van den Leeuw niet minder, dan bij Quatre-Bras, en ook nog in onzen tijd op Doggersbank. O leefdet gij ook nog, die Neerlands ouden roem toen zoo voorbeeldig handhaafdet, t an werd het hier te lande onder zoo vreugdig een gebulder van vuurmonden afgekondigd verhaal van DE KOCK's en LEWE's en BISCHOFS heldendaden, en die van alle nevens hen voor Gombora vlottende leeuwenwelpen, door u gewis niet min dan door CAPELLE, en deszelfs glorierijke medebedwingers van Algiers, met vreugdetranen bevochtigd. En, zoo als wij bij de blijmare, die WELDEREN, veertig jaar geleden, aanbragt, vol jeugdige verrukking opsprongen, zoo als wij onze zwakke krachten onlangs aan het

schet-

schetsen der zege van Nieuwpoort beproefden, welke en de Chathamsche, wel is waar, merkelijk grootscher, maar toch in den grond volkomen gelijke evenbeelden van de tegenwoordige overwinning zijn, zoo gaan wij ook deze beschrijven, hoe flaauw een tafereel wij daarvan ook slechts vermogen te malen. Er is voor ons kloppend hart geene rust, voor dat wij onze gewaarwordingen openlijk tegen over die van een medegenoot van Sir T. Stamford Raffles zullen hebben gesteld, wiens innig hartzeer over het verlies der inkomsten, die hij uit Palembang en Banca plagt te trekken, een geschrijf, dat hij juist dezer dagen uitgaf, met de bittere voorspelling bevlekte, dat des Sultans vijandig gedrag jegens ons bij de uitkomst *successful* wezen zou (*); een geschrijf, dat inmiddels door ons volgend zamenstel min opzettelijk wederlegd worden zal, dan wij daaruit menige nutte bouwstof ontleenen willen.

Ter-

(*) *Major* M. H. Court — *late Resident at the court of Palembang and Resident and Commandant of the Island of Banca — exposition of the relations of the British Government with the Sultaun and State of Palembang, and the designs of the Netherlands Government upon that country, with descriptive accounts, etc. pag.* 122.

Terwijl dat Sumatra, waarvan Palembang een klein onderdeel is, het naastliggende Java in grootte ver overtreft, wijkt het daar en tegen niet slechts in volkrijkheid voor hetzelve, maar ook in doorgaande beschaving van deszelfs bevolking. Sumatra volgt nog slechts ten deele den Koran, die boven een Heidensch veelgodendom zoo veel vooruit heeft, en op Java zoo algemeen heerscht. Deszelfs invloed op leefwijze en gedrag strekt zich op Sumatra *buiten* Asjen en Palembang niet ver uit. De overige kleine staten, waarin zich het onzaggelijke eiland splitst, zijn meestal nog Heidensch, en van gemeenschap met andere volken veelal zoo afkeerig, dat dezer beschaving onder hen niet vermag door te breken. De Nederlanders hadden er, ja, voor lang, vastigheden op de Westkust, te Priaman, Padang en Ajer Rajah, maar eyen weinig invloed op de inlanders, als de Britten uit hunne meerendeels verlatene vastigheden aan en op dezelfde kust, ten N. en Z van Bencoelen, dat haast het eenige oord van Sumatra is, waar zij zich genoeg kunnen doen gelden, om het onderlinge woeden en moorden te eindigen, dat aldaar met een wanstaltig Heidendom gepaard gaat, en er met name aan den N. O. kant onder de Bat-

tas

tas heerscht, welker woestheid die der Nieuw Zeelanders na genoeg evenaart.

Men vindt er voorts in de bergketen, die het eiland aan de Westzijde van het N. W. naar het Z. O. doorloopt, en zich hier en daar twee- ja driemalen verdubbelt, Orang-Koeboes, die zich zelfs met de overige eilanders schromen in te laten, en voor wie dezer taal onverstaanbaar is. Zij bewonen een deel van het Palembangsche binnenland, en worden door deszelfs overige bewoners soms verrascht en tot slaven gemaakt, maar overigens ziet men hen nooit, ofschoon men eenigen handel met hen drijft. Hierbij plaatst men kleedingstof, tabak en meer koopwaren, op eene plek gronds, in welker omstreken men weet dat zij zich onthouden. Men verwijdert zich daarop, na het lossen van een schietgeweer, dat voor de Orang-Koeboes een wenk is, om de plek te naderen, de goederen weg te nemen, en derzelver ruime waarde in honig, was, enz. in de plaats te leggen. Nog minder kent men de Orang-Goegoes van het Sumatrasche binnenland, die, zoo men wil, even ruig als de Orang-Oetangs van Borneo zijn, en van deze slechts daarin verschillen, dat zij in het spraakvermogen der Orang-Koeboes deelen. Orang-Goegoes,

welke, of even wilde boschmenschen, men ook in het ondoordringbaar hout der Oostkust van Palembang wil hebben gevonden. Wat hiervan zij, Palembang, en het ten W. daarvan gelegene Bencoelen, worden door een ongenaakbaar gebergte en gansch woest menschen ras, in en aan hetzelve, derwijze vaneen gescheiden, dat de Britsche verordeningen in Bencoelen van al, wat men in Palembang tot meerdere beschaving der bevolking invoeren mag, geen zoodanig gevaar loopen, als de vermelde schrijver beweert. Bencoelen en Palembang komen onderling niet in aanraking, zoo lang geen nieuwe DAENDELS een militairen weg tusschen beide landen baant, dat misschien tot de volstrekte onmogelijkheden behoort, ofschoon het Palembangsche bewind zich, tijdens deszelfs onderwerping door het Britsche, tot medewerking daaraan, zoo zij gevorderd werd, verbinden moest.

Haast even gering is de aanraking tusschen Palembang en het Nederlandsche, maar nog weinig bekende, en zoo het schijnt even weinig belangrijke, Lampong, aan den eenen kant, en dat Jambi aan den anderen kant, waar de Britsche en Nederlandsche faktorijen beide voor lang verlaten zijn geworden, en

men

men het heillooze Amfioen, dat men uit Bengale nu en dan derwaarts voert, niet dan op de punt van zijne bajonet aanbiedt. Zoo ongerijmd is de voorgegevene vrees voor eene Jakobijnsche omwenteling over gansch Sumatra, welke het gevolg van de Nederlandsche verordeningen in Palembang zou moeten zijn, bijaldien de anders niet zoo gansch Antiliberale Parlements-oppositie zich de belangen van den gewezenen Resident der O. I. Comp. aan de Moesie en op het eiland Banca niet begon aan te trekken. Neen, Sir COURT! hoe liberaal ook een MUNTINGHE zich in Palembang betoond hebben moge, en wat er aldaar thans door den Luitenant Generaal DE KOCK tot stand gebragt worde, Bencoelen en het verdere Sumatra loopen geen gevaar van daardoor geliberaliseerd te worden. Het dient slechts om RADEEN KLING, en al, wie voorts een roofgierig oog op het vreedzame Banca gevestigd houden mag, uit deze voor Cochim aangeruilde Nederlandsche bezitting te houden; eene bezitting, welker afscheiding van Palembang door niemand ter wereld aan het Nederlandsche bewind kan worden geweten, en bij geen der beurtelings regerende Sultans eenig bezwaar tegen dat bewind kan opleveren, daar zij beide evenzeer het eiland

bij de plegtigste vredes-contracten aan uwe O. I. Comp. hebben afgestaan. Ja, onpartijdige lezer! dat niets waarachtiger is, zal het volgende u zonneklaar doen blijken; waarbij wij al, wat tot Palembang en Banca beide betrekkelijk is, wel beknopt, maar nogtans genoegzaam grondig, wenschen te ontwikkelen.

Uit het gebergte, dat Palembang ten W. en Z. W. van Bencoelen scheidt, ontspringt de Moesie, die de stad Palembang bespoelt, en het geheele land van het Z. W. naar het N. O. doorloopt, verscheidene andere rivieren opneemt, en zich beneden de stad in vier takken deelt. Van deze is de *Pontian* de Westelijkste. De Oostelijkste heet *Sali*, en heeft ten Westen van zich den *Opan*, en verder ten W. naast aan den Pontian, den *Soensang*, met een dorp aan den mond, welks opperhoofd den Sultan van de aankomst van elk schip van aanbelang verwittigt, en aan hetzelve loodsen geeft, om de reis naar de hoofdplaats voort te zetten. Want dit doet men langs dien tak der Moesie, welke hierom

ge-

gemeenlijk de *Rivier van Palembang* heet, en voor oorlogsfregatten tot aan de stad bevaarbaar is, zoo haast zij eenmaal over de ondiepte aan den mond hebben kunnen geraken, dat voor schepen van die grootte slechts bij hoog water doenlijk is. De inlanders bevaren de rivier met pantjallings, die uit boomstammen gevormd zijn, ten hoogste eene lengte van 40 voet tegen 10 voet breedte hebben, en veelal zoo weinig boven het water uitkomen, dat de roeijers veel gevaar van de alligators of kaimans loopen, welke hier zeer stout en vraatzieк zijn. Van sommige pantjallings zijn inmiddels de boorden met plankwerk verhoogd, als wanneer zij den naam van praauwen voeren. Die van den Sultan hebben achter en voor een klein verdek, en hij bezit eene staatsiepraauw met een groot gebeeldhouwd drakenhoofd aan den voorsteven.

De Quale of mond van den Soensang ligt op 2° 15′ Z. Br. en de stad op ongeveer 2° 55′, maar de lengte der rivier tusschen beide bedraagt, uit hoofde van hare kronkels, meer dan het dubbel van den regtlijnigen afstand, terwijl men er bij het opvaren tevens een vrij sterken stroom tegen heeft, die het afvaren daar en tegen bespoedigt. Groote-

telijks bevordert dit den aanvoer van goederen uit het bovenland naar de stad, waarbij men zich vaak van vlotten bedient, op welke er loodsen getimmerd zijn, en welke men te Palembang achterlaat; waar menige ingezeten zijn verblijf daarin, of in andere, eveneens op vlotten gebouwde, en er soms gansche tuinen nevens zich hebbende, woningen houdt. Door middel van zulke vlotten en pantjallings voert men insgelijks goederen langs de *rivieren*, die boven Palembang aan de Moesie uitkomen, naar die stad; en met gezegde praauwen plagt men uit de stad levensmiddelen en verdere benoodigheden naar Banca te zenden, toen dit eiland nog tot het gebied des Sultans behoorde. De Soensang, dien men hierbij volgde, komt aan de Straat van Banca uit, schuins over des eilands hoofdplaats Mintok, welke op ongeveer 8 uren afstands van den riviermond ligt, en reeds aanstonds, zoo haast men in zee gestoken is, aan den hoogen Monopin achter haar gereedelijk wordt verkend. De gezegde riviertak is ongelijk breed, en deszelfs wederzijdsche oevers zijn digt met hout begroeid. Men bemerkt er naauwelijks eenig spoor van een dorp of gehucht, en schijnt steeds in een onbewoond land op te varen. Het land

heeft

heeft er ook in der daad weinig bewoners, daar de grond er zeer laag is; hetgene de gansche verdere zeekust tot aan en in Lampong insgelijks derwijze schijnt te zijn, als of alles er, tot op een aanmerkelijken afstand van zee, eene te lande ondoordringbare wildernis uitmaakte.

De mond des Soensangs is van buiten min bemerkbaar, dan die des Pontians, welke hierom wel eens voor dien anderen genomen wordt; alswanneer men welhaast langs den afgezeilden weg terug moet keeren, daar de laatstgenoemde riviertak voor schepen van eenig belang onbruikbaar is. Deszelfs oevers vormen in den staat van Palembang het district van *Banjo Asseen*. De verdere districten liggen ook aan rivieren, en voeren tevens dezelver namen; zoo als in de eerste plaats dat van *Anak Moesie*, aan de gezamenlijke beekjes en riviertjes, die het bovenëinde van de Moesie vormen, voorts dat der *Moesie*, dat der groote rivier *Lamatang*, die ver boven Palembang van den Oostkant in de Moesie valt, dat van den *Ogan*, die uit Lampong voortkomt, en een uur boven de stad in de Moesie uitloopt, dat van *Rembang Ogan* aan den Rembang, die door den Ogan opgenomen wordt, dat van de *Belida*, tusschen den Ogan en Lamatang, en dat van

de

de *Kamareeng*, die in Lampong ontspringt, en ten O. van Ogan en Moesie naar zee loopt.

Bij de gezegde woningen op vlotten komen te Palembang zeer vele, die op palen gebouwd en bij hoog water geheel van den wal afgesneden zijn. Deze hebben onderzolderingen van bamboes, en zijn overigens uit bamboes en matwerk zamengesteld, en met bladeren gedekt; maar de huizen van voorname lieden staan langs de oevers op hoogere gronden, zijn van hout, bevatten verscheidene door beschotten van elkander afgezonderde vertrekken, en hebben vaak een pannendak, en meestal voor zich kleine steigers, langs welke men bij laag water, even als anders, in de pantjallings geraken kan. Het grootste gedeelte der stad ligt op den linker oever der Moesie, of op eilanden in dezelve, die er zoo menigvuldig zijn, dat men Palembang uit dien hoofde de *Stad der twintig eilanden* noemt. Een dier eilanden bevat het paleis van den Sultan, dat van den Pangerang Ratoe, en dat van den Pangerang Adapattie. De beide eerstgenoemde zijn groote vierkanten, van hooge tigchelsteenen muren omgeven, en verscheidene gebouwen te gelijk met een fraai plantsoen bevattende. Tusschen die paleizen door loopt er een weg naar de groote Moskee; een gebouw met pilasters,

glas-

glasvensters, een koepeldak, en een achtkanten toren, of minaret, nevens zich. De steenen muur van des Sultans paleis is aan den rivierkant van schietgaten voorzien, en heeft er voor zich een dikken aarden wal, ook met schietgaten; tusschen welken wal en den muur van het paleis er een plein gelegen is, waaraan des Sultans audientiezaal uitkomt, en een nieuw fort, waarover nader, ten N. O. paalt.

Tegenover den gezegden wal lag op den regter oever, waar de grond merkelijk hooger is, de Nederlandsche faktorij, welke de Sultan, in 1811, derwijze deed vernielen, dat men zelfs de fundamenten opgroef en wegvoerde. Uit alles te zamen verkreeg de Vorst bouwstof voor de kaaijen van eene intusschen denkelijk nog steeds onvoltooide haven onmiddelijk aan zijn paleis. Even beneden de faktorij kwam er een beekje aan de Moesie uit, welks Noordoever tegen over de faktorij twee, *oud* en *nieuw* toegenoemde, campongs of buurten aan zich had, waarover het grondgebied der faktorij zich uitstrekte. Hier woonden ongeveer 700 Chineesche en andere gezinnen, en daaronder de meeste voorname kooplieden van Palembang, van welken er eenige anderen in eene kleine Arabische voorstad op den anderen oever even beneden het paleis woon-

woonachtig waren. De bevolking der stad zelve laat zich op ongeveer 25,000 inwoners begrooten. Even boven haar vormt de Ogan, bij zijnen uitloop in de Moesie, een aantal eilandjes, waarop de Sultan menigerhande lusthuizen en tuinen heeft, en waaraan men den naam van *de duizend eilanden* geeft, ofschoon zij op de lijst der Doesuns, of Cantons, van het district van den Ogan, waar zij 4 Campongs worden gezegd te bevatten, onder den naam van *Pamaloetan* voorkomen.

De *Pangerang Ratoe*, van wiens paleis wij gewaagden, was des Sultans oudste zoon. Zijn tweede zoon voerde den titel van *Pangerang Adie Mungala;* zijn oudste broeder dien van *Pangerang Adapattie*, andere bloedverwanten van hem dien van *Pangerang* met andere bijvoegsels, welke den verschillenden rang, dien men van den Sultan verwerft, plegen aan te duiden. Hunne zoons heeten, voor dat zij ook Pangerangs worden, *Radeens.* De verdere grooten van Palembang worden met den algemeenen titel van *Mantries* bestempeld, en door den bijzonderen hoogeren en lageren van *Tumunggung*, *Ranga*, *Demang*, enz. van elkanderen onderscheiden. Den rang van Mantrie schenkt de Sultan naar welbehagen, aan onderdanen van al-

allerlei afkomst; ook aan Chinezen en Arabieren. Hij verleent voorts aan Mantries en Pangerangs heerlijke regten over Doesuns, van welker inwoners hun alsdan een bepaald gedeelte bij opontbod, zonder loon of zelfs voedsel te ontvangen, tot het roeijen van hunne pantjallings of anderzins ten dienste moet staan; terwijl zij voorts uit die Desas, of heerlijkheden, bepaalde inkomsten trekken. Regeerders worden er intusschen niet door hen aangesteld, maar de inwoners kiezen hunne eigene opperhoofden, die door den Sultan bevestigd worden, en de onderscheidene titels van *Dupattie*, *Lura*, of *Proattin*, voeren.

Regter en eerste magistraatspersoon te Palembang is een der voornaamste Pangerangs, die den titel van *Pateh* voert. Hij heeft een Tumunggung tot bijstand, als onderschout. Hij regt volgens de Keure, of Adut; en zijn vonnis moet, voor de uitvoering, door den Sultan bekrachtigd worden. De Chinezen en Arabieren der voorsteden hebben eigene opperhoofden en regters voor onderlinge geschillen. Regtzaken van een bijzonderen aard, die naar den Koran beslist moeten worden, hangen van de uitspraak van een bijzonderen Pangerang af. Twijfel, of er naar den Adut, dan of er naar den Koran, geoordeeld worden

 moet,

moet, worden door den Sultan beslist. Slaven, die hunne meesters ombrengen, worden met den dood gestraft; maar verdere doodslag met boete of gevangenis voor een korten tijd; uit welken hoofde men er voor zijn leven weinig veiligheid geniet, en de kris er haast even geweldig woedt, als in zoo menig ander deel van Sumatra. Inzonderheid plagt men, eenige jaren geleden, voor den dolk van den vreesselijk euvelmoedigen Pangerang Ratoe bloot te staan, die zich allerlei geweldenarij veroorloofde, en hierom vrij algemeen werd gehaat.

Voor den handel werd er inmiddels uitnemend gezorgd. Den Soensang ingezeild, was zelfs de kleinste praauw tegen alle aanranding van roovers beveiligd. In de haven van Palembang werden geschillen, die het scheepsvolk of den handel betroffen, door een dusgenoemden Sjabundar, onder de bekrachtiging van den Sultan, beslecht. Elk vreemd schip betaalde er op eenmaal een tolgeld aan den Sultan, en daarmede was de lading van alle regten bevrijd. De uitvoer bestaat er voornamelijk uit peper, waarvan de Sultan tot dus ver, zoo als andere Indische vorsten, de monopolie had, katoen, rotting, was, drakenbloed, benzoin, ivoor, stofgoud, eene me-

menigte van kayoo laker, die de Chinezen als wijrook gebruiken, eene kleine hoeveelheid van eetbare vogelnestjes, meer andere artikelen, maar, tot in 1813, vooral tin van Banca, dat, even als de peper, bij uitsluiting door den Sultan verhandeld werd. De peper moest uit het gansche rijk, tegen duur toegerekende kleedingstoffen, aan hem afgeleverd worden; en hij had daarvan jaarlijks eene bepaalde hoeveelheid, tegen eenen vastgestelden prijs, voor de Nederlanders, op te gaderen, en sleet het overige ook aan de Nederlanders, of langs andere wegen, doorgaans met eene winst van 50 procento.

Van het Bancasche tin had de Sultan ook eene bepaalde hoeveelheid te leveren; en, zoo hij meer leverde, ontving hij eene prijsverhooging, uit hoofde van welke al het tin, dat niet van Banca weggesmokkeld werd, maar in des Sultans handen geraakte, naar Batavia plagt te gaan. Ter bekoming van hetzelve stelde de Sultan over de gezamenlijke tinmijnen zeven dusgenoemde *Tekoos*, uit Chineesche vaders en Maleysche moeders gesproten, Mohammedaansch van geloof, dat voor een onmisbaar vereischte gehouden werd, maar bij het Maleysch tevens het Chineesch verstaande, en dus boven anderen geschikt,

om de mijnwerkers, dat Chinezen waren, te besturen. Dit geschiedde intusschen niet onmiddellijk door die Tekoos. Neen, maar zij onthielden zich op den duur, even als de meeste Pangerangs en Mantries, te Palembang, waar genoegzaam al, wat in des Sultans gebied van den arbeid der groote menigte leefde, plagt bijeen te scholen. Van daar zonden zij voor en na het noodige voor de mijnwerkers aan boekhouders van den naam van *Congsies*, die het bestuur der mijnen voor hen waarnamen, hun het tin toezonden, en door hen slechts nu en dan ter afrekening, enz. op Banca bezocht werden. Het ontvangene tin werd door hen aan den Sultan uitgekeerd, tegen de voorschotten, welke hij hun bij hunne aanstelling, en voorts van tijd tot tijd, verleende.

Terwijl nu de mijnwerkers van Banca door de Congsies der Tekoos bestuurd werden, was het bestuur over de inboorlingen van het eiland, die *Orang-Goenongs*, of bergbewoners, heetten, van landbouw en veeteelt leefden, en tevens eenig door hen gevonden tin aan den Sultan leverden, in de handen van een Palembangschen Mantrie met rang van Demang, dien de Sultan derwaarts zond. Daar en tegen hadden de *Orang-Laots*,

of

of zeelieden, van Banca een opperhoofd uit hun midden, dat door den Sultan onder de verpligting werd gelegd, om het uitsmokkelen van tin aan de zeekust zoo veel doenlijk te beletten. In dien smokkelhandel deelden eenige kooplieden van Mintok, die zich daartoe van de geringere bewoners derzelfde plaats bedienden, welke in 1813 eene deels uit China deels van het Maleysche Pulo-Lingin aldaar aangekomene bevolking van ongeveer 1500 hoofden had. Voorts waren de Orang-Laots niet vreemd aan dien handel, voor welken hun opperhoofd ten gevolge van eenig vriendelijk verzoek de oogen wel eens sloot; en tot de voornaamste medepligtigen behoorden de inwoners van het ook Palembangsche eiland Billiton, die van wegens den Sultan door een Dupattie uit hun midden bestuurd worden. Op deze korte schets van de Palembangsche landen, en derzelver belangrijkste voortbrengselen, volge thans die van derzelver jongste beheerschers, en het gene er met hen is voorgevallen.

Er zijn te Palembang nog steeds telgen van een vorig Vorstenhuis aanwezig, die er

intusschen ten hove en anderzins met weinig achting behandeld worden; en het tegenwoordige Vorstenhuis sproot, met deszelfs voornaamste, ja misschien met deszelfs meeste, onderhoorigen uit Java voort; welks bevolking wel oorspronkelijk uit Sumatra voortgekomen schijnt, maar, op Java grootelijks vermenigvuldigd, en boven de meeste Sumatranen beschaafd, ligtelijk volkplantingen uit haar midden naar Sumatra kan hebben overgezonden. Men vindt althans in Palembang en de Javasche hooglanden genoegzaam een en denzelfden tongval in zwang, en menige andere treffende overeenkomst, ter staving van het algemeene gevoelen nopens het Palembangsche Sultanshuis.

Dit Huis bestond in 1811, nevens den regerenden Vorst, uit den reeds vermelden Pangerang Adapattie, twee jongere broeders van beiden, beider kinderen, en meer andere leden van hun geslacht. De Sultan, Mahmoed Badr. al Dien geheeten, werd reeds voor dat Java van wegens de Brit. O. I. Comp. bemagtigd werd door Sir T. Stamford Raffles aangezocht, om zich van het toen bestaande Javasche Gouvernement los te maken, en de Britsche zijde te kiezen; maar alle aanzoek van dien aard was vruchteloos; niet uit eene min-

mindere neiging tot de eene natie, dan tot de andere, maar uit een naderhand blijkbaar verlangen, om, bijaldien het Javasche gouvernement bezweek, buiten alle soortgelijke betrekking, als waarin hij tot hetzelve stond, te geraken en te blijven; een verlangen, dat niet slechts met zijn vast, en in menig opzigt wezenlijk schitterend, karakter strookte, maar ook met den Godsdiensthaat der menigvuldige Arabische en andere priesters van den Staat, en bijzonderlijk met de gevoelens van een Arabischen priesterszoon, Osman geheeten, die een grooten invloed op Mahmoed Badr. al Dien had, en met die van deszelfs eerzuchtmoedigen eigen zoon, den Pangerang Ratoe.

De reeds vermelde geweldenarijen van dezen onverlaat hadden zich, namelijk, inzonderheid over de Chineesche en andere vreemde bewoners der Campongs op het grondgebied van de Nederlandsche faktorij uitgestrekt, en hem voor de sterkste klagten van den kant des Residents blootgesteld; welke hij reeds lang dadelijk had zien inbrengen, was niet alle bijstand van den kant van het Javasche gouvernement door deszelfs vegen toestand voor den Resident afgesneden geweest. Dezelfde klagten had nu de Pangerang Ratoe van den kant van evenveel welken Resident,

door wien de toenmalige opgevolgd mogt worden, evenzeer te duchten. Hierom vonden de ontwerpen van zijns vaders gezegden raadsman in hem den sterksten steun; en het gevolg van al het opgemerkte was, dat het Javasche gouvernement niet zoo haast ganschelijk bezweek, of er werd door den Sultan een uitgelezen korps tegen de faktorij afgezonden, dat den eisch uitbragt van er te worden binnengelaten.

De Commandant van het krijgsvolk in de vastigheid wilde, dat men de poorten sluiten zou; maar de Resident hield zulks uit gevoel van zwakheid tegen, ontving het afgezondene volk in de faktorij, en begaf zich met andere beambten naar den Sultan, om te verklaren, dat de vastigheid, met al het aanhoorige, ten gevolge van het gebeurde op Java, aan de Britsche magt, welke aldaar zegevierde, toebehoorde, en door hem aan den eersten, welke van wegens die magt afgezonden worden zou, stond te worden overgegeven. De Sultan antwoordde, dat zij te Palembang verder niets te doen hadden, en hij gevolgelijk praauwen, om hen naar Malacca te voeren, in gereedheid had doen brengen. Daarop moesten zij zich nu dadelijk inschepen; en daarmede bereikten zij de voorgemelde plaats

aan

aan den mond des Soensangs; maar verder hoorde of zag niemand iets van hen, zonder dat de Sultan eenig onderzoek naar hun verder wedervaren deed, en terwijl men alle reden had, om deswegens het ergste te onderstellen, en hun deerlijk lot deels aan roofzucht van den kant van hun geleide, deels aan heimelijke treken van de zijde van den Pangerang-Ratoe, te wijten.

Hoe het inmiddels met de faktorij ging, is reeds gebleken; en de Sultan zag zich wel kort daar na door drie Commissarissen van wegens het nieuwe Javasche Gouvernement bezocht, die hem rekenschap nopens alles te zamen kwamen afvorderen; maar hij liet zich met dezelven niet verder in, dan dat hij ze in een voegelijk huis wel onthalen deed. Alle gelegenheid tot navorsching werd hun afgesneden. Hij zelf weigerde hun alle ophêldering, deed ze binnen weinige dagen naar het oorlogschip, waarmede zij den Soensang genaderd waren, terug keeren, en beriep zich, in eene volle vergadering van zijne Pangerangs en verdere grooten, op de voorschriften van den Koran, ter meestmogelijke afsnijding van alle gemeenschap met ongeloovigen.

De vruchtelooze zending der Commissarissen werd nu door eene andere gevolgd, welke

den Generaal Majoor GILLESPIE aan het hoofd had, en omstreeks het einde van April 1812 de stad Palembang bereikte. De Sultan vlood bij derzelver nadering, en alles was in de grootste verwarring. De hardnekkigste medestanders van den Vorst, en deszelfs goddeloozen oudsten zoon, vormden het ontwerp, om de Chinezen den volgenden nacht om te brengen; maar dit voorkwam GILLESPIE, door ijlings met Kapitein MEARES, en zoo vele andere officiers en verdere gewapenden, als eene sloep bevatten kon, tegen het paleis aan te rukken, waar niemand hem weerstond, en van waar hij de noodige bevelen gaf, terwijl zijne magt inmiddels de rivier ook tot aan de stad opwerkte.

Een voorname Pangerang, en het Arabisch opperhoofd, kwamen hem aldaar straks hulde bieden; en hij ontving binnen twee dagen berigt, dat des Sultans oudste broeder, toen Pangerang Adapattie, onder vrijgeleide, een mondgesprek met hem wenschte te houden. Dezelve werd met alle eerbewijs ontvangen, en verstond nu, dat de Generaal gezonden was, om straf over hen, die de Nederlanders mogten hebben omgebragt, te vorderen; met schavergoeding wegens het daarbij en uit de faktorij geroofde, herstel van de vernielde

vas-

vastigheid, en genoegdoening ten aanzien van des Sultans gedrag jegens de afgezondene Commissarissen. De Generaal betuigde zijn leedwezen, dat des Sultans vlugt den weg tot minnelijke schikkingen afgesneden, en alles in eene verwarring gebragt had, tot mindering van welke hij wenschte dat de Pangerang Adapattie een provisioneel bestuur van zaken op zich nam; waartoe deze zich nu ook niet ongeneigd betoonde.

De Generaal Majoor had *inmiddels* een vertrouwden Arabier naar den voortvlugtigen Sultan gezonden, om hem de voorwaarden, waarop alles geschikt zou kunnen worden, voor te stellen; en, deze verworpen zijnde, vormde GILLESPIE het ontwerp van de regering (met voorbijgaan van des Sultans oudsten zoon, en, om evenveel welke reden, ook met uitsluiting van den zeventienjarigen, en wezenlijk onbesprokenen, voorgemelden Pangerang Adie Mungala) aan des Sultans derden zoon te schenken, en de voogdij over dien twaalfjarigen jongeling aan den Pangerang Adapattie op te dragen; maar deze verklaarde, dat de Exsultan bij dien halven maatregel te veel invloed behouden, en zulks voor hem welligt doodelijk worden zou; ja hij voegde bij de afwijzing der voogdijschap, zoo het

overige vastgesteld werd, een verzoek om een veilig verblijf voor zich en de zijnen buiten Palembang, onder bescherming van het Britsche gouvernement.

Het vertoog van den Pangerang, wel gewikt en gewogen, werd door den Generaal Majoor allezins gegrond bevonden; en daar hij, uit hoofde van hetgene er inmiddels op Java gebeurde, alles ten spoedigste had af te doen, besloot hij, om de waardigheid van Sultan uit de *linie* van MAHMOED BADR AL DIEN tot de naastvolgende linie over te brengen, en den Pangerang Adapattie daarmede te bekleeden, zoo dezelve het beheer van het eiland Banca aan de Britsche O. I. Comp. afstaan, en zich met de uitkeering van een deel van deszelfs zuivere opbrengst vergenoegen wilde. In dit een en ander bewilligde nu de Pangerang. Hij aanvaardde den titel van Sultan, onder den naam van RATOE ACHMED NAJM AL DIEN. De titel van *Pangerang Adapattie* ging op den oudsten van zijne twee broeders over, de jongste dier broeders ontving den titel van *Pangerang Aria Kasuma*, en des nieuwen Sultans oudste zoon dien van *Pangerang Prabo Anam*, daar des vorigen Sultans oudste zoon dien van *Pangerang Ratoe*, evenzeer als de tweede dien van *Pange-*

gerang Adie Mungala, behield. De Pangerang Ratoe behield ook zijn paleis. De nieuwe Pangerang Adapattie stond dat van den nu tot Sultan verhevenen te betrekken, en deze dat van den vorigen Sultan, dat hij van de Officiers, die het op de gezegde wijze bemagtigd hadden, met deszelfs geschut, enz. voor 200,000 Piasters stond aan te koopen; terwijl de schat, welken men aldaar gevonden had, tusschen de wederzijdsche partijen van het contract verdeeld stond te worden, waarbij hij, en de Pangerangs Prabo Anam, Adapattie en Aria Kasuma, nu voorts het volgende onderteekenden.

» De Sultan Ratoe Achmed Najm al Dien,
» voor hem zelven, zijne erven en opvolgers,
» en in naam van al de Pangerangs, Mantries
» en opperhoofden van Palembang, doet aan
» zijne Majesteit, den Koning der vereende
» rijken van Grootbrittanje en Ierland, en aan
» de Honorable Engelsche O. I. Comp. afstand
» van het volle en onbepaald Souvereine bezit
» van het eiland Banca, het eiland Billiton,
» en al de andere kleine eilanden, daarbij
» gelegen en daartoe behoorende. — De Sultan
» verbindt zich om, een iegelijk ongehinderd
» en vrij van en naar Palembang en Banca
» te laten gaan en komen, met ieders gezin

» en

» en eigendom, en om ieders gezin en
» eigendom gedurende zijn afwezen te be-
» schermen. Eveneens verbindt zich de En-
» gelsche O. I. Comp. om alle personen
» van Banca, die naar Palembang mogen wen-
» schen te gaan, met hunne gezinnen en
» goederen vrijelijk te laten vertrekken. De
» Sultan verbindt zich om alle benoodigdhe-
» den, levensmiddelen en verdere goederen,
» die men uit dit land voor Banca begeeren
» mag, op redelijke voorwaarden derwaarts
» te zenden. De Sultan verbindt zich tot
» bescherming van de Chinezen en Arabie-
» ren, die te Palembang wonen, tot besche-
» ming en behoud van den vrijdom van allen,
» die voormaals door de Nederlandsche faktorij
» beschermd werden, en om een iegelijk,
» die hun mag lastig vallen, of beleedigen,
» in zulker voegen te straffen, als zij hem,
» onder inneming van het advijs van den Re-
» sident, zullen schijnen te verdienen.«

Den 14 Mei 1812, werden de redenen, waarom Sultan Mahmoed Badr al Dien ontroond was, afgekondigd, en de Pangerang Adapattie als deszelfs opvolger voorgesteld, bijaldien de Pangerangs en opperhoofden, en het tegenwoordig zijnde volk, zulks verkozen. Dezer toestemming uit eenparige toejuiching ge-

gebleken zijnde, werd des nieuwen Sultans aanstelling met de gewone plegtigheden volvoerd, en ontving hij de onderwerpingshulde van meest al zijne onderdanen. Hij verzekerde gelijktijdig den Generaal, dat hij op allen, die hem hulde bewezen hadden, kon rekenen, en dat zeer weinige opperhoofden aan zijnen broeder verkleefd bleven, en hij gevolgelijk slechts 100 man van des Generaals volk bij zich wenschte te houden, om in ieders oog ten waarborge van verdere ondersteuning, bijaldien hij ze ooit noodig hebben mogt, te kunnen verstrekken.

Den 18 Mei vertrok gevolgelijk de Generaal met al zijn volk, uitgenomen 100 man, naar Mintok, hoofdplaats van Banca, waar hij den 21 aan de vooraf bijeen geroepene voornaamsten des eilands eene formele afstandsakte voorhield, welke van den volgenden inhoud was:

» Daar ik, Sultan Ratoe Achmed Najm
» al Dien, ter vestiging van den vrede,
» bezit van den troon en de Souvereiniteit
» van het land van Palembang genomen heb,
» doe ik, met de meeste dankbaarheid de
» groote gunst en genegenheid der Souvereine
» Heeren van Java, die mij op den troon
» van dit land verheven hebben, erkennende,
» in vertrouwen, dat de gezegde Heeren mij

» jaar-

» jaarlijks zoo vele Piasters, als voor mijne
» behoeften en uitgaven toereikend zijn, be-
» talen zullen, afstand van de eilanden van
» Banca en Billiton, en de daarvan afhanke-
» lijke kleine eilandjes, aan den doorluchtig-
» sten en magtigsten Koning van Engeland,
» en aan de Engelsche Compagnie; aangezien
» die groote en magtige Koning en Compa-
» gnie mij, en mijne kinderen en kleinkin-
» deren, van geslacht tot geslacht, tot aan
» het einde der eeuwen, vrij en onafhanke-
» lijk gemaakt hebben. De bovengenoemde
» eilanden worden hierbij, met de mijnwerken
» en al, wat daartoe behoort, zamt al de
» inwoners van evenveel welken rang, die
» thans op Banca leven, zoo wel als die er
» in het toekomende leven zullen, onder het
» Souvereine gezag der voornoemde Heeren
» geplaatst, en zullen aan de gezegde Heeren
» dezelfde hulde hebben te doen, welke zij
» tot dus ver aan de Sultans van Palembang
» gewoon zijn geweest te bewijzen«
» Voorts heb ik beloofd, de vrouwen en
» kinderen der lieden van Banca, die zich
» in dit land mogen bevinden, te beschermen,
» en niet te gedogen, dat iemand die vrou-
» wen onregt doe, of ze in hare personen
» of eigendommen beleedige; maar zij zullen

» de

» de vrijheid hebben, om naar Banca weder
» te keeren, wanneer zij door hare mans
» mogen worden ontboden.«

» Ter oorkonde en bevestiging van dit stuk
» wordt hetzelve, onder andere zegels en
» handteekeningen, door mij zelven, mijnen
» oudsten zoon en den voornaamsten Pange-
» rang, gezegeld en geteekend.«

» Gegeven te Palembang, den vijfden dag
» der maand Jumadal-awal van het jaar (der
» Hegira) 1227.«

Deze acte werd vervolgens te Mintok formeel afgekondigd. De stad werd ter eere van den Calcutschen Gouverneur Generaal MINTO met deszelfs naam bestempeld; maar nogtans wenschte Generaal GILLESPIE de troepen en den zetel des bewinds op de Westelijkste landpunt Tanjong Kaleang gevestigd te zien; en beval hij, aldaar eene vastigheid van den naam van *Fort Nugent* aan te leggen; van welke onderneming men welhaast, na eene smartelijke ondervinding van de ongezondheid der plaats, afzien moest. Kapitein MEARES; nopens wien men te Palembang zeide, dat hij in een groot ligchaam eene groote ziel omdroeg; en die met de Maleïsche taal en volkszeden genoegzaam bekend was, werd als Commandant en Resident op het eiland,

en tevens Resident bij het hof van Palembang, aangesteld. Generaal Gillespie liet hem een behoorlijk aantal volks, en keerde met het overige naar Java terug, om er den vreesselijk woelenden Sultan van Dsjokjokarta te helpen beteugelen, die, zelf van Mahmoed Badr ál Diens geest doordrongen, andere Javasche vorsten tot een verbond met hem tegen de Europeërs poogde over te halen.

Tegen den voortvlugtigen Exsultan van Palembang trok vervolgens Kapitein Meares op, na dat hij de Bancasche zaken wel geregeld had. Met zoo veel volks, als er toen op Banca gemist kon worden, vervoegde hij zich den 28 Augustus bij de manschap, welke te Palembang gebleven was. Alles werd daarop in 30 gewapende booten van den Sultan geplaatst, en door 31 praauwen, die te zamen 45 kleine stukken geschut voerden, en 77 praauwen met volk van den Sultan, gevolgd. De Exsultan had te Buayo-Lango aan de Moesie, ongeveer 33 uur boven Palembang, eene stelling genomen, en eene batterij aangelegd, waarmede hij den toevoer van levensmiddelen en koopwaren naar Palembang afsneed, en die stad in werkelijke ongelegenheid begon te brengen. Doch Kapitein Meares bemagtigde den post aanstonds, en de

Ex-

Exsultan had met den schat, welken hij op zijne vlugt had medegenomen, in de handen der aanvallers kunnen geraken, had niet derzelver moedige aanvoerder, bij het bestormen der batterij, eene wonde in den buik bekomen, aan welke hij, naar Palembang en Banca terug gevoerd, hier den 15 Sept. overleed; terwijl de Exsultan, de rivier 50 uur hooger op naar Marawaras gevloden, zich aldaar ongehinderd versterkte.

Die verwijdering van hem gaf den regerenden Sultan, wel is waar, gelegenheid, om het bovenland tot genoegzaam aan Marawaras met het overige onder zijn gebied te vereenigen, zijne hofplaats grootelijks boven de gezegde ongelegenheid te verheffen, en voor te komen, dat eene meerdere gemeenschap van des Exsultans geestelijke en verdere zendelingen met zijne onderdanen zijne heerschappij ligtelijk ondermijnde; maar deze scheen inmiddels nog steeds voor zulk eene ondermijning bloot te staan; en, al verdreef men den Exsultan ook voorts van Marawaras, de gelegenheid van deze plaats scheen het onmogelijk te maken, dat men zich van hem verzekerde, en hierdoor alle verstoring der rust te Palembang van zijnen kant ondoenlijk maakte. Zulks deed het Javasche gouverne-

ment besluiten, om met hem in onderhandeling te treden; te meer, daar de opvolger van Kapitein Meares bij herhaling brieven ontving, waarin de Exsultan zich tot onderwerping geneigd betoonde, en de gunst en bescherming van het Gouvernement afsmeekte. Hetzelve magtigde hierom den nieuwen Resident tot pogingen, om hem, door het aanbod van een veilig en voldoend verblijf voor hem en de zijnen op het Britsche grondgebied, in zijne onttrooning te doen berusten.

Inmiddels werden de antwoorden op zijne brieven door wederantwoorden gevolgd, waarbij hij het gouvernement steeds grootere en grootere sommen gelds aanbood, zoo hij wederom op den troon geplaatst mogt worden. Nu werd hij uitgenoodigd, om vertrouwde agenten tot een mondgesprek met den Resident af te zenden, welken deze het noodige vrijgeleide verleende; ten gevolge waarvan de voorgemelde Arabische priesterszoon en twee Mantries, die van Palembang met den Exsultan naar Buayo-Lango en Marawaras geweken waren, in April 1813, op Banca bij den Resident verschenen; agenten, die met zulke krachtige drangmiddelen gewapend waren, dat de toenadering welhaast nog grooter werd. Want in de volgende maand

zond

zond de Resident een Britschen officier, met een Nederlandschen in Britschen dienst, als tolk van den eersten, naar den Exsultan. De afgezant had in last, de sterkte der aangelegde werken, de magt, welke tot derzelver verdediging kon worden bijeengebragt, en het gansche overige vermogen van Mahmoed Badr al Dien, zoo veel doenlijk op te nemen. Hij had denzelven inmiddels te verzekeren, dat het Gouvernement in geenerlei schikking treden zou, welke tegen de regten en belangen van zijnen broeder aandruischte, maar dat hij, onder betaling van 500,000 Piasters, verlof erlangen kon, om naar Palembang weder te keeren, en daar, of waar hij anders verkiezen mogt, onder de bescherming van het Gouvernement in stilte te leven. De afgevaardigde had voorts pogingen aan te wenden, om den Exsultan, onder aanbod van vrijgeleide, door uitzigten op een goed gevolg, tot een togtje naar den Resident op Banca over te halen, of tot het zoeken van gehoor op Java, of te Calcutta; of, bijaldien de Exsultan tot dat alles even ongenegen wezen mogt, had men hem te bewegen, om een zijner zonen met eenige zending tot regeling van een voegzaam verblijf voor hem in de Hofplaats te belasten; en, ter bijzet-

ting van nadruk aan de voorstellen van den afgevaardigden officier, maakte de Resident toebereidselen tot een aanval op Marawaras, zoo de onderhandelaar eens niet slaagde.

Mahmoed Badr al Dien ontving den officier op de beleefdste en vereerendste wijze. Hij deed betuiging van de volkomenste onderwerping, bood alle uitkeering van gelden aan, welke hem doenlijk wezen zou, wilde straks 50,000 Piasters uittellen, en zich tot eene volgende geleidelijke betaling van nog 450,000 Piasters verbinden, maar bleef steeds op herstel in zijne waardigheid te Palembang aandringen, en verklaarde, liever zijn hoofd te willen verliezen, dan vernederd in eene stad te leven, waar hij zoo vele jaren had geheerscht. Hij heesch de Britsche vlag op zijne werken, en verklaarde, zich met al de zijnen onder het gezag en de bescherming van het Britsche Gouvernement geplaatst te rekenen. Door alles te zamen wilde hij zekerlijk niet slechts bij zijne medestanders, maar ook bij de krijgslieden van den regerenden Sultan, welke eenen post op een kleinen afstand van den zijnen bewaakten, het denkbeeld verwekken, dat er enkel over zijn herstel op den troon gehandeld werd; een denkbeeld, dat misschien toen reeds tevens

uit-

uitdrukkelijk van zijnent wege ingeboezemd werd, en zich vervolgens al meer en meer verspreidde, daar de Resident met hem bleef onderhandelen, ofschoon hij alle schikking, buiten die van zijn herstel op den troon, van de hand bleef wijzen; en een denkbeeld, dat velen, die den regerenden Sultan hulde bewezen hadden, wankelmoedig maakte.

Uit overweging hiervan, zoo niet ook uit andere beweegredenen, verstoutten zich de Pangerang Adapattie, en de Pangerang Aria Kasuma, den Resident van alle vijandelijkheid tegen den Exsultan, wien zij betuigden te achten, af te manen. Zij verzekerden, bij eene opzettelijke opwachting in persoon, dat de magt en inkomsten van den regerenden Sultan gering waren, en het volk over het geheel hunnen oudsten broeder meer genegen was. Daar er nu tegen dezen met de enkele Britsche magt, over welke de Resident beschikken kon, niets dadelijks te ondernemen was, en er op de hulpbenden, welke de regerende Sultan daarbij mogt voegen, geen genoegzaam vertrouwen scheen te kunnen worden gesteld, vervoegde zich de Resident bij den laatstgenoemden, hem het gene hij van deszelfs broeder verstaan had voorhoudende, zich zelven daarvan genoegzaam overtuigd

tuigd verklarende; en voorstellende; dat Najm al Dien zijne waardigheid ten behoeve van zijnen broeder afstaan zou; alswanneer het Gouvernement, zoo als de Resident voortging, hem gaarne tot vergoeding een hoog bewind, met den titel van Sultan, op Banca verleenen, en bij zijns broeders overlijden wederom op den troon van Palembang stellen zou.

Men verbeelde zich de aandoening, waarmede zulk een voorstel door den regerenden Sultan aangehoord moet zijn geworden. Zijn eenig antwoord was, dat men slechts met de toebereidselen tegen den post van Marawaras had voort te gaan, waartoe hij de vereischte hulp van volk en praauwen verschaffen zou, en dat men hem slechts wapens en krijgsvoorraad had bij te zetten, om zijnen post in de nabijheid van dien anderen derwijze te versterken, dat men de vijandelijkheden in de nabijheid van den laatsten zou kunnen aanvangen; welk verzoek de Resident niet vermogt af te slaan, en bij welks opvolging de Sultan zich nu ook van zijne verpligting kweet. Hij verschafte den Resident vervolgens booten, die van de noodige roeijers wel voorzien waren, en hem den 19 Junij met 40 man van zijn volk de Moesie begonnen op te voc-

voeren; maar de Resident had den 21 het genoegen van het al of niet mishandelde Palembangsche scheepsvolk te zien wegloopen.

Op grond van deze alles afdoende daadzaak zond de Resident iemand, om het gedane voorstel bij den regerenden Sultan aan te dringen; en, door den officier, die nog steeds te Marawaras verbleef, onderrigt, dat de Exsultan het leveren van wapens, enz. aan des Sultans partij vernomen, en over zulk een verschijnsel, midden onder de voortdurende vriendelijke onderhandeling, veel verbazing en misnoegen betoond had, deed hij den Exsultan weten, dat de vertraagde afzending van het geld de reden was, en hij, na de ontvangst van eenig pecunieel bewijs van opregtheid aan den kant van Mahmoed Badr al Dien, dadelijk met denzelven in persoon wilde handelen. Nu ontving hij den 25 Junij 100,000 Piasters, met de belofte, dat zij binnen weinige dagen door 100,000 andere gevolgd zouden worden. Daarop liet hij zich den 26 door den Exsultan, die hem op de rivier te gemoete kwam, naar deszelfs post geleiden, waar hij met alle mogelijk betoon van eerbied ontvangen werd, en den 29 het volgende verdrag sloot:

» TRAKTAAT *van vrede, vriendschap*
» *en alliantie, tusschen den Resident*
» *van Palembang en Banca, van wegens*
» *het Javasche gouvernement, en den*
» *Sultan van Palembang*, MAHMOED
» BADR AL DIEN.«

» *Art.* I. In de eerste plaats erkent Sul-
» tan MAHMOED BADR AL DIEN het onge-
» schikte van zijn gedrag in het naastvoor-
» gaande jaar jegens het Javasche gouverne-
» ment, en verklaart, dat het gene hij deed
» door valsche berigten en slechten raad van
» lieden veroorzaakt werd, die hem de oog-
» merken en bedoeling der te Palembang
» gekomene Engelschen averegts voorgesteld
» hadden. Hij verzoekt thans nederig ver-
» schooning voor deze ongelukkige bedrijven,
» en herstel in het bewind van Palembang,
» beloovende, zich voor het toekomende in
» alles met trouw en eerbied zoo te gedragen,
» als een Souverein betaamt, die van de
» Honorable O. I. Compagnie en het Java-
» sche gouvernement afhankelijk is.«

» II. Plegtiglijk ontkent de Sultan, bevel
» gegeven of eenig deel gehad te hebben
» tot en aan den moord der lieden van de
» gewezene Nederlandsche faktorij. Hij stemt

» toe,

» toe, om zijnen zoon, den Pangerang Ratoe,
» die verdacht is van de hand in dat onver-
» geeflijke bedrijf gehad te hebben, onder
» voorwaarde, dat deszelfs leven gespaard
» worde, op discretie aan het Javasche gou-
» vernement over te geven. Hij stemt verder
» toe, om onvoorwaardelijk aan het gouver-
» nement alle zoodanige andere personen over
» te geven, als hierna aan dien moord schul-
» dig zullen worden bevonden.«

» III. De Resident bewilligt van den kant
» van het gouvernement in vergiffenis aan den
» Sultan Mahmoed Badr al Dien, en om
» hem als Sultan van Palembang wederom
» in hunne gunst en bescherming te nemen,
» mits de regerende Sultan daarin ook be-
» willige, en op de volgende voorwaarden.«

» IV. De Sultan zal een zijner zonen,
» met twee van zijne voornaamste beambten,
» naar Batavia zenden, om aan het Javasche
» gouvernement hulde te bewijzen.«

» V. Uit hoofde van het gene de onder-
» neming des vorigen jaars tegen hem heeft
» gekost, bewilligt de Sultan in de betaling
» van 400,000 Piasters aan het gouvernement,
» met gereede betaling van 200,000 dito,
» en die van de overblijvende 200,000 in twee
» jaren, het zij in voortbrengselen des lands,

» te-

» tegen een prijs, waarover men met den
» Resident zal overeenkomen, het zij in geld.«

» VI. De Sultan belooft, het gouvernement
» jaarlijks 15000 pikols peper tegen 3 Pias-
» ters het pikol van 125 Hollandsche ponden,
» in het pakhuis van Minto te leveren, of
» aan boord van schepen, welke tot derzelver
» ontvangst aan den mond der rivier van
» Palembang zullen worden gezonden; en
» zoo veel peper en katoen, als hij dit jaar
» in het land zal kunnen opzamelen, zal in
» mindering van de binnen twee jaren te
» betalene 200,000 Piasters door hem zonder
» uitstel geleverd worden.«

» VII. De Sultan verbindt zich, om het
» oude fort der Nederlandsche faktorij binnen
» den minst mogelijken tijd te doen opmet-
» selen, naar het plan, dat hem door den
» Resident zal worden opgegeven, of om an-
» ders aan het gouvernement de som van
» 20,000 Piasters te betalen, en hetzelve van
» werklieden tot den opbouw te voorzien;
» de Resident, in gevalle de Sultan het werk
» onderneemt, tot deszelfs voortzetting van
» zijnen kant het volk en de hulpmiddelen
» in zijne magt beloovende te leveren.«

» VIII. De Sultan bewilligt, om al het
» Amfioen, dat door de consumtie in het

» land

» land van Palembang mag worden gevorderd,
» tegen den prijs, welken dat artikel te
» Palembang heeft, van het Javasche gou-
» vernement te koopen, mits evenwel de
» prijs niet beneden de 1,100 Piasters per
» kist dale.«

» IX. De Sultan belooft eene algemeene
» vergiffenis aan al zijne onderdanen, hoog
» en laag, van allerlei klasse en titels; dat
» er niemand bij deszelfs terugkomst te Pa-
» lembang leed of onregt zal worden aange-
» daan, en dat hij zijn volk voortaan met
» billijkheid en gematigdheid naar de wetten
» zal regeren.«

» X. De afstand der eilanden van Banca
» en Billiton aan de Honorabele O. I. Comp.
» wordt hierbij bevestigd, en de Sultan ver-
» bindt zich, om zijnen broeder, den Sultan
» Najm al Dien, zoo die eilanden door het Ja-
» vasche gouvernement onder deszelfs bewind
» geplaatst worden, met deszelfs aanhangers,
» en elk, die hem mag willen verzellen,
» ongehinderd te laten gaan, ja hun zulken
» bijstand te verleenen, en hen derwijze voort
» te helpen, als met de opregtste vriendschap
» strookt.«

» XI. Indien het gouvernement het dien-
» stig oordeelen mag, dat er eene gemeen-

» schap

» schap tusschen Palembang en Bencoelen,
» of het land van Lampong, geopend worde,
» verbindt zich de Sultan tot alle ondersteu-
» ning en medewerking ter dier zake, welke
» in zijn vermogen is.«

» XII. Dit traktaat van vrede, vriendschap
» en alliantie, wederzijds vrijwillig en op-
» regtelijk gesloten, zal, naar de ware mee-
» ning en bedoeling van deszelfs onderschei-
» dene bepalingen, ten onderlingen voordeele
» van den Sultan van Palembang en de Ho-
» norabele O. I. Comp. worden waargenomen,
» en beschouwd als eene oorkonde tot behoud
» van vrede en vriendschap voor altoos.«

» Gegeven te Marawaras, op Dingsdag den
» 29 Junij 1813.«

Na de wederzijdsche teekening van dat traktaat verliet de Resident den naastvolgenden 1 Julij wederom Marawaras, volgens *art.* II den Pangerang Ratoe met zich voerende, en, in overeenkomst met *art.* IV, door den Pangerang Adie Mungala verzeld. Te Palembang deelde hij aan Sultan Najm al Dien den inhoud van het traktaat mede. Hetzelve was wel onder beding van des Sultans toestemming gesloten, en stond zonder dezelve niet te worden uitgevoerd; maar inmiddels gingen de meeste grooten van Palembang,

die

die den Sultan tot dus ver getrouw waren gebleven, het gebeurde vernemende, den terugkeerenden Exsultan hulde bieden. Door deze en den Resident beide verlaten, moest nu de Sultan wel in het traktaat berusten, waarna BADR AL DIEN den troon op nieuw beklom en zijn eigen paleis betrok. Dat van den Pangerang Ratoe werd aan den afgezetten Sultan toegewezen; en deze stond den titel van *Sultan van Banca*, of, volgens een bijvoegsel op het aangevoerde traktaat, dien van *Sultan van Ogan* te ontvangen, en zou zijnen broeder, bij deszelfs overlijden, naar het goedvinden van het Javasche gouvernement, al of niet opvolgen. De Resident aan zijnen kant werd door eenen in zijne plaats gezonden nieuwen Resident vervangen, en keerde naar Java terug, waar hij de beide vermelde Pangerangs en het traktaat aanbragt.

Hiervan niets ter wereld bevolen, voorzien noch vermoed zijnde, wekte het gebeurde bij het Javasche gouvernement de uiterste verbazing; en hetzelve was ver van het goed te keuren, ja besloot oogenblikkelijk, om het te annulleren, en maatregelen tot herstel van den laatstelijk afgezetten Vorst te nemen. Er werd daarheen een toereikend deel der land- en zeemagt gezonden, en de wederzijdsche com-

Commandanten dier magt vormden, met en benevens den nieuwen Resident, en een politieken agent, eene commissie, met volmagt, om Sultan Ratoe Achmed Najm la Dien wederom op den troon te plaatsen, en deszelfs ouderen broeder inmiddels, bijaldien hij de oogmerken van het gouvernement niet weerstond, van een veilig verblijf te voorzien. In den nacht van den 13 Augustus 1813 bereikte men de stad Palembang. Den volgenden morgen vervoegde zich de Resident bij de beide Vorsten, om hun aan te kondigen, dat de commissie hun beiden, in tegenwoordigheid van hunne maagschap, des namiddags het besluit des gouvernements nopens het traktaat van Marawaras begeerde mede te deelen, en zij verzocht werden, daartoe alsdan met de hunnen in de audientiezaal aan het voorgemelde plein, tusschen het paleis en den aarden wal voor hetzelve, te verschijnen.

Tot vertoon van achtbaarheid, en veiligheidshalve, werd het plein alvorens met een korps troepen bezet, dat men uit de vastigheid, welke sints het vertrek van Generaal Gillespie de plaats der vernielde Nederlandsche faktorij vervangen had, over de rivier derwaarts had gebragt. In de zaal ontving Sultan Badr al Dien de overige Commissa-

ris-

rissen, en deszelfs broeder verscheen er met den Resident, die hem uit het naburige gewezene paleis van den gevankelijk weggevoerden Pangerang Ratoe afhaalde. Allen met de Pangerangs van het vorstelijke geslacht eene voegzame plaats genomen hebbende, en de hoogere en lagere omstanders verwijderd zijnde, werd de volgende Proclamatie, van welke iedere Sultan straks daarna een afschrift ontving, met nadruk voorgelezen;

» Daar het ter kennis van den *Honorabelen* » Luitenant gouverneur van Java en deszelfs » onderhoorigheden gekomen is, dat de vorige » Resident te Palembang aldaar den vorigen » Sultan MAHMOED BADR AL DIEN uit de » vastigheid, welke deze te Marawaras inhield, » terug gebragt, en wederom op den troon » verheven heeft; door welk bedrijf het voor- » maals geslotene en bekrachtigde traktaat » tusschen de Engelsche natie en Sultan RA- » TOE ACHMED NAJM AL DIEN, verbroken is » geworden, zonder dat de Luitenant gou- » verneur van Java daartoe eenig bevel of » eenige magt gegeven heeft, en zonder toe- » stemming of medewerking van Sultan RA- » TOE ACHMED NAJM AL DIEN; zoo wordt aan » een iegelijk bekend gemaakt, dat de Lui- » tenant gouverneur van Java de bedrijven

» van den vorigen Resident in dezen niet
» erkent noch gedoogt, en geen anderen Sul-
» tan in Palembang kennen noch erkennen
» wil, dan Sultan RATOE ACHMED NAJM AL
» DIEN, welke op den troon bevestigd is.»

» Daar inmiddels de vorige Sultan MAH-
» MOED BADR AL DIEN de Engelsche vlag
» met vertrouwen gehuldigd heeft, wil de
» Luitenant gouverneur van Java hem hierom
» alle consideratie betoonen, en alle moge-
» lijke hulp en bescherming verleenen, zoo
» lang hij zich niet tegen het gezag en de
» waardigheid van Sultan RATOE ACHMED NAJM
» AL DIEN aankant, noch den vrede in het
» land verstoort.«

» In overeenkomst hiermede zijn er com-
» missarissen naar Palembang gezonden, met
» behoorlijke magt en gezag, om de bedoeling
» van deze afkondiging te vervullen, en Sul-
» tan RATOE ACHMED NAJM AL DIEN, naar het
» met hem geslotene traktaat, op den troon
» van Palembang te herstellen.«

» Gegeven te Batavia, den 4 Augustus
» 1813, of den 7 der maand Sjaubun in het
» jaar (der Hegira) 1228.«

Zigtbaar griefde het gehoorde den thans ten tweeden male onttroonden Vorst; maar hij volhardde bij zijn betoon van waardigheid

der-

derwijze, dat zijne uiterlijke gelatenheid onder het scherpste leed- gevoel bij al de Commissarissen gelijkelijk medelijden en bewondering tevens verwekte. Men verzekerde hem van de bescherming des gouvernements, en de aanwending van al, wat in deszelfs vermogen was, om hem, bij een voortdurend verblijf in Palembang, of, zoo hij zulks verkoos, elders, genot van eerbied en genoegens te verschaffen. Men beloofde hem teruggave van de 100,000 Piasters, die hij den vorigen Resident reeds voor het stuiten van het traktaat van Marawaras had doen toekomen, en van de 100,000, die hij naar dat traktaat bij de andere had gevoegd, en terugzending van zijne beide insgelijks naar Batavia gevoerde zoons; doch men vorderde daarentegen, dat hij het paleis binnen drie dagen voor Sultan Najm al Dien ontruimen zou, die inmiddels het gansche land door deed afkondigen, dat hij het bewind had hervat, en met wien er den 21 Augustus een nieuw traktaat gesloten werd. Daarbij werd al, dat wij op *bladz.* 29, 30 uit het vorige traktaat letterlijk hebben aangevoerd, ten volle bekrachtigd; maar de vooraf kortelijk gemelde verdere inhoud van dat traktaat, met opzigt tot den aankoop van het paleis, enz. door den regerenden vorst voor

200,000 Piasters, enz. werd in tegendeel vernietigd; en het nieuwe traktaat luidde overigens als volgt:

» *Art.* II. De Sultan Achmed Najm al Dien » verbindt zich, om een weg van gemeenschap » met Bencoelen en Lampong te openen, » wanneer de Engelsche O. I. Comp. zulks » mag verlangen.«

» III. De Sultan verbindt zich, om alle » zoodanige voortbrengselen van zijn land, » als door de Engelsche O. I. Comp. gevor- » derd mogen worden, tegen voegelijke en » redelijke prijzen te leveren.

» IV. Daar de Honorabele Engelsche O. I. « Comp. aangenomen heeft, den afgezetten » Sultan, Mahmoed Badr al Dien, te be- » schermen en bij te staan, verbindt zich Sul- » tan Achmed Najm al Dien, om zulke gun- » stige schikkingen voor hem te maken, als » door den Politieken Agent, onder goedkeu- » ring van de overige door het Engelsche » gouvernement gemagtigde Commissarissen, » beraamd zullen worden.«

» V. De Sultan verbindt zich, om aan de » Honorabele Engelsche O. I. Compagnie zoo- » danige plek gronds te schenken, als door » den Resident tot de oprigting van een fort » en eene faktorij mag worden uitgekozen.«

» VI.

» VI. De Sultan verbindt zich, om geener-
» lei vestingwerken aan te leggen, zonder
» voorloopige kennisgeving aan den Resident,
» en goedkeuring door denzelfden.«

Hierbij kwam nog dit bijvoegsel;

» De Sultan belooft, ter vervulling van het
» bij *art.* IV. bedongene, maandelijks twee
» coyangs rijst aan den afgezetten Sultan te
» te leveren, en voorts 100 man tot roeijers,
» en 200 om te werken, doch intusschen niet
» dag voor dag, maar enkel bij bijzondere
» en dringende gelegenheden. De Sultan
» verbindt zich voorts, om den afgezetten
» Sultan eene plek gronds tot weide voor
» buffels te verschaffen. Bijaldien er eenig
» geschil tusschen Sultan Ratoe Achmed Najm
» al Dien en den Exsultan ontstaat, verbindt
» zich de Sultan, om hetzelve aan den Brit-
» schen Resident te onderwerpen, en in des-
» zelfs uitspraak te berusten.«

Zoo grootelijks werd er voor den Exsultan gezorgd; en, daar *art.* V van het traktaat den Resident gelegenheid gaf, om, in plaats van de voorgemelde vastigheid op den grond der vermelde Nederlandsche faktorij, eene andere aan de overzijde der rivier nevens het paleis te verkrijgen, waaruit het Palembangsche bewind beter dan uit de vorige kon

worden in het oog gehouden, werd die vorige aan den Exsultan ten verblijve afgestaan, welke ze vervolgens, toen hij wederom naar het paleis verhuisde, aan zijnen geliefdsten raadsman den Arabischen priesters- zoon Osman ter bewoning schonk; zoo dat deze zich op den eigen grond vestigde, welke de Exsultan op zijn aanblazen aan de Nederlanders ontweldigd had. Even gunstig, als de afstand van dat dusgenoemde oude fort aan den Exsultan, was voor hem ook de uitspraak van het opperste gouvernement te Calcutta, over eene mettertijd voor hetzelve gebragte vraag, of de 200,000 Piasters, welker teruggave hem was beloofd, niet veeleer tusschen den regerenden Sultan en de Pangerangs Adapattie en Aria Kasuma behoorden te worden verdeeld, die bijzonderlijk daarop, en nog op verder aandeel aan des Exsultans schatten, aanspraak maakten.

De nalatenschap van een vader ging, namelijk, te Palembang, naar de Mohammedaansche wet derwijze op zijne kinderen over, dat elke zoon twee der deelen, waarin zij gescheiden werd, en elke dochter één deel ontving; maar van een Sultan erfde enkel de oudste zoon, die hem opvolgde, en wien deszelfs broeders ter verzorging werden overgelaten,

op

op dat zij derwijze van zijne edelmoedigheid afhangen mogten, dat zij hem de noodige onderwerping niet ontzeiden. Uit kracht van die wet had Badr al Dien de schatten geerfd, welke zijne voorzaten vergaderd hadden; waaruit hij nu ook, zoo lang hij regeerde, zijne broeders had verzorgd, maar waaruit hij zulks niet langer doen kon, toen hij ophield te regeren, en het tegen de veiligheid van den staat aanliep, dat zijne jongere broeders van hem afhingen. Toen stond hij, wilde men, aan alle anderen gelijk, en moest de door hem in bezit genomene nalatenschap van zijnen vader tusschen hem en zijne broeders gedeeld worden. Uit dezelve meenden zij gevolgelijk veel meer dan 200,000 Piasters te mogen vorderen, en hierom poogden zij de voorgemelde som te naasten; maar het opperste gouvernement begreep, dat eene som, welke het Javasche gouvernement bij gelegenheid van een vervallend traktaat ontvangen had, door hetzelve juist aan hem, die ze betaald had, en wel met den interest, behoorde te worden uitgekeerd.

Men zond voorts den Exsultan eerst zijnen genoegzaam onbesprokenen tweeden zoon van Java terug, en vervolgens ook den oudsten, die zich in de naastvolgende jaren veel beter

dan voorheen gedroeg, maar nogtans aan Sir Courr niet grondig verbeterd scheen te zijn; gelijk als de Exsultan van zijnen kant bezwaarlijk tot vaarwelzegging aan zijne oude hebbelijkheden te brengen was. Een groot vermogen bezittende, noodigde hij gestaag de grooten bij zich, en zulks, uit naarijver jegens den regerenden Sultan, dikwijls juist wanneer deze zijne levees hield. Ja hij geliet zich daarbij nog te hopen, dat het opperste gouvernement, welks uitspraak over het vermelde geschil zoo bijzonder gunstig was geweest, hem vroeg of laat wederom op den troon zou plaatsen; in welk denkbeeld de grooten door zijne aanhangers ook regtstreeks derwijze gebragt werden, dat zulks den Resident verpligtte, om hun de ongerijmdheid daarvan ronduit onder het oog te brengen, om tevens den Sultan te nopen, dat hij de grooten alle bezoek van den Exsultan buiten zijn uitdrukkelijk verlof ten volle verbood, en om den Exsultan mede te deelen, dat dit verbod van hem Resident voortkwam; eene mededeeling, bij welke Badr al Dien zijn gevoel uitte met daarop te antwoorden: » als » gij de naald ergens door hebt, kunt gij er » den draad ook wel door krijgen.

De Exsultan onderging voorts nog eene twee-

tweede vernedering. Hij had, bij den aanmarsch van Generaal Gillespie, benevens een groot deel van zijnen toenmaligen schat, ook de kleinodien medegevoerd, welke tot zijne waardigheid behoorden; en deze begeerde de regerende Sultan volstrektelijk uitgeleverd te hebben; ofschoon hij en zijne jongere broeders overigens geene, dan de vermelde mislukte, aanspraak op hetgene de Exsultan nog bezat schijnen te hebben gemaakt. Die uitlevering der kleinodiën weigerde intusschen de Exsultan; en het geschil werd door zijnen regerenden broeder voor het Gouvernement te Batavia gebragt. Daar gelastte men straks, dat de Exsultan aan zijns broeders eisch, tegen betaling der waarde van het uitgeleverde, voldoen zou; en die uitspraak werd door den Resident tot kennis van den Exsultan gebragt; maar deze bleef volhouden, dat de kleinodien aan de overige goederen, welke hij van zijnen vader geërfd had, volkomen gelijk stonden. Vruchteloos beproefde de Resident verscheidene dagen achtereen, hem tot andere gedachten te brengen, en alle vergoeding, buiten eene genoegzaam onmogelijke in kleinodiën van even dezelfde gedaante, werd door hem van de hand gewezen. Vergeefs werd hem zelfs aangezegd, dat het toen nevens het

paleis gelegerde Britsche krijgsvolk de rivier stond over te komen, om den last van het Gouvernement gewapenderhand ten uitvoer te brengen; maar, toen dat krijgsvolk zijn verblijf dadelijk naderde, gaf hij zich nogtans over. Men bragt hem naar de nieuwe Britsche vastigheid, en hield hem er drie dagen lang, tot dat de uitlevering volbragt was. Toen eerst kreeg hij verlof, om tot zijnent weder te keeren; waar hij inmiddels alles door de aldaar gelatene wacht zoo wel bewaard en onverlet vond, dat hij slechts de vernedering te betreuren had, welke hij zich door de onbezonnenste hardnekkigheid berokkend had.

Een en ander benam aan de grooten allen twijfel, of het hun belang was, dat zij den regerenden Sultan eene volkomene hulde boden; en deze bezat wel geen schat, om geschenken van kleedingstukken, enz. uit te deelen, maar hij strekte zijne edelmoedigheid toch zoo ver uit, als zijn vermogen toeliet; en de Souvereiniteit stelde hem niet slechts tot eene tamelijke verzorging van zijne jongere broeders in staat, maar ook tot uitdeeling van grootere of kleinere heerlijkheden aan anderen. De meeste grooten, die zich straks na de eerste afzetting van zijnen broeder aan hem onderworpen hadden, behielden

nu

nu het gene zij toen van hem ontvangen hadden, of het reeds alvorens ontvangene en hun toen op nieuw toegewezene. Andere, die het herstel van den Exsultan verbeid hadden, hechtten zich nu ook aan den regerenden vorst, die hun, na genoegzame bewijzen van wezenlijke toetreding, het voormaals bezetene terug schonk. Eenige weinige volstandige aanhangers van den Exsultan zagen hunne Desas aan Najm al Diens getrouwste vrienden weg schenken, en morden met Badr al Dien gestadig voort, vonden onophoudelijk iets te bedillen, ja kwelden den Resident meermalen met een beklag, dat bij in het werk gesteld onderzoek doorgaans bevonden werd nietswaardige kleinigheden te betreffen, of uit loutere faktiezucht voort te spruiten.

De regerende Sultan zal uit de Monopolie van de peper, anderen handel, tolgelden en belastingen, die zijne onderdanen hadden op te brengen, weinig minder, dan zijn broeder voorheen, genoten hebben; maar hij miste het inkomen, dat Banca den ander had verschaft. Zelfs ontving hij, in plaats van zoodanige uitkeering uit de zuivere opbrengst van dit eiland, als bij het traktaat van 1812 gepaald was, nadat die bepaling bij het jongste traktaat vernietigd was geworden, slechts op eenmaal

maal 100,000 Piasters, en moest hij van alle verdere uitkeering afzien. Dat er tot dus ver niets van dien aard plaats gegrepen had, dit sproot daaruit, dat het eiland, sints hetzelve onder Engelsch beheer was geraakt, nog steeds minder had opgebragt, dan er aan hetzelve had moeten worden te koste gelegd.

Niet alleen had de ondernomene aanleg van een fort op de Westelijkste Tanjong, of landpunt, van Banca veel volks en gelds tevens weggesleept, maar ook was het gouvernement geenszins in de oogmerken geslaagd, waarmede het den inkoopprijs van het tin voor zich grootelijks had verhoogd. Deze prijsverhooging was door hetzelve niet slechts voor een geschikt middel gehouden, om den smokkelhandel in dat metaal, welke in de naastvoorgaande jaren tot eene groote hoogte gedreven was geworden, zoo veel doenlijk tegen te werken; neen maar men beschouwde die prijsverhooging tevens als een prikkel en spoorslag voor de Congsies, in wier handen men het mijnbestuur aanvankelijk liet, dat zij tot dus ver van wegens de Tekoos hadden waargenomen. Die lieden poogde men tot een sterker doorzetten van den mijnarbeid aan te moedigen; doch men

vond

vond zich in deze verwachting grootelijks te leur gesteld; het zij de Congsies, zoo zij daaraan niet beantwoorden, nog al meer verhooging in den prijs van het tin hoopten te bewerken; hetzij hun gedrag uit een verlangen sproot, om het toen onder de Engelschen tevens ongezond geachte Banca bij het Javasche gouvernement in des te ongunstiger daglicht te plaatsen, en door hetzelve des te ligter aan de Tekoos, en den Sultan van Palembang, wanneer deszelfs broeder, ten gevolge der toen zoo lang gedrevene onderhandelingen, op den troon hersteld werd, overgelaten te worden.

Inmiddels werd de Resident, welke die onderhandelingen gedreven had, door een ander vervangen, met welken er twee Commissarissen op het eiland verschenen. Van dezen doorreisde er een het land ten N. en O. van Minto, en vond bij zijne navorschingen de duchtigste bewijzen, dat de geringe opbrengst van Banca evenzeer aan de Congsies, als aan de smokkelaars, te wijten was. Gevolgelijk werd er een nieuw bestuur over de tinmijnen ingevoerd. Al, wat de mijnwerkers aan de Congsies verschuldigd waren, werd dadelijk vereffend, of door het gouvernement ter betaling overgenomen; en men stelde over de verschillende mijndistricten Europische Inspec-

specteurs, die vervolgens, onder het opper-toezigt van den Resident, voor rekening van het gouvernement, na genoeg hetzelfde verrigtten, dat de Congsies voor rekening van de Tekoos hadden verrigt; eene verandering, welke zeer tot genoegen van de mijnwerkers was, wier aantal immiddels niet slechts uit het midden der Orang Goenongs, maar ook uit China, grootelijks vermeerderd werd.

Na dat de Chinezen van Palembang, bij de eerste ontdekking der mijnen, ongeveer 120 jaren geleden, een aantal geschikte mijnwerkers uit hun land naar Banca hadden doen komen, was de plaats der stervenden, of dergene, die naar China terug keerden, door een Chineeschen agent, dien de Congsies jaarlijks derwaarts zonden, met even geschikte voorwerpen aangevuld geworden; waarmede er voor hun vertrek uit hun land een accoord gesloten werd, uit kracht van hetwelke al hetgene de Congsiè, voor wien zij geworven werden, hun tot de reis en anderzins voorschoot, door hen vereffend worden moest, eer zij de terugreis vermogten aan te nemen. Maar, toen de Congsies afgedankt werden, ontving de Britsche faktorij te Canton last, om een aantal lieden voor Banca aan te werven, en werden er drie schepen met allerlei

slag

slag van Chinezen bevracht, voor elk van welken de Kapiteins, bij hunne aankomst te Minto, van den Resident 30 Piasters ontvingen. Dit vermeerderde de bevolking des eilands in de drie eerste maanden van 1814 met 1587 lieden van allerlei aard, die er in het eerste veel moeite veroorzaakten, en wier aanvoer op 47,610 Piasters te staan kwam, maar onder wier medewerking, en die van vele Orang Goenongs, de oude mijnen vervolgens sterker bewerkt werden, en men menige nieuwe mijn opende, zoo dat de opbrengst aan het gouvernement grootelijks toenam.

Van den 1 Januarij tot den 30 Junij 1813 ingesloten was er bij het gouvernement niet meer dan 3565 pikols tin ingekomen.

Van den 1 Julij 1813 tot den 31 December deszelfden jaars 3720 pikols.

Van den 1 Januarij 1814 tot den 31 December van dat jaar 19,150 pikols.

Von den 1 Januarij tot den 31 December 1815, ongeveer 25,200 pikols.

Van den 1 Januarij tot den 2 December 1816, en dus in 11 maanden, 26,670 pikols.

Het zuivere overschot bij de ontvangst en uitgave had er, van den 1 Januarij 1814 tot den gezegden 2 December 1816, (op welken

dag

dag het den 13 Augustus 1814 tegen Cochim verruilde land onder het Nederlandsche bewind geraakte) gezamentlijk ongeveer 928,000 Roepies bedragen.

Wat den smokkelhandel aangaat, dezen dreef men, tijdens het Engelsche bewind over Banca, voornamelijk uit de Zuiderhelft des eilands, die het naaste aan Billiton paalt, en aanvankelijk door de Residenten, welken de Noorderhelft toen met werkzaamheden overkropte, grootelijks werd over het hoofd gezien; ofschoon de Zuiderhelft intusschen veel oplettendheid vorderde. Want er had zich onder derzelver bevolking velerlei soort van Maleijers gemengd; en dezen hadden er meer geslepenheid en dubbelhartigheid ingevoerd, dan er in de Noorderhelft des eilands plaats greep. De nabuurschap van Billiton bevorderde er voorts het gezegde bedrijf; en hetzelve werd er met name door Radeen Kling gedreven, die een Palembanger van afkomst, maar te Toeboeallie gevestigd, was, daaromstreeks veel invloeds had, en het gesmokkelde tin naar Billiton voerde; in zamenspanning met welks Dupattie hij tevens zeeroverij dreef, en zich van het gouvernement onafhankelijk scheen te willen houden.

Ondanks verscheidene aanmaningen, om,

even

even als de andere voornaamste eilanders, den eed van trouw in de hoofdplaats van Banca te komen afleggen, bleven beiden achter, tot dat de Resident, in Maart 1813, gereed stond, om een kruiser van de Comp. tot afhaling van beiden in zee te zenden. Toen verscheen de Radeen, met 19 Indische zeelieden van het verongelukte schip Abercrombie, die betuigden, dat hij hen wel onthaald en behandeld had. Hij verontschuldigde zijn achterblijven met eene ziekte van zijne kinderen. Hij bragt 12 pikols tin mede, en bood zijnen dienst, om de overige manschap der Abercrombie op Billiton op te sporen, en naar Minto te brengen. De Resident verdacht hem wel niet weinig, maar hield nogtans zijn achterblijven ten goede, in hoop, dat eene vriendelijke behandeling hem winnen en nuttig maken zou; aan welke verwachting de uitkomst echter geenszins beantwoordde.

Bij de aanstelling der Inspecteurs werd er een, van den naam van Brown, met eenige Amboineesche soldaten, naar Toeboeallie gezonden. Men voegde hem, benevens een klerk, ook een tolk toe, daar hij de taal des lands niet verstond; en Radeen Kling werd verzocht, hem met alle noodige hulp en voorlichting bij te staan. Welhaast ontving in

tegendeel de Resident klagten van Brown over dien man, en verzoek om denzelven te verwijderen. Straks werd er eene kanoneerboot, met den tevens gevraagden bijstand, naar Toeboeallie gezonden; doch deze kwam terug, en de commanderende officier berigtte, de plaats niet te hebben kunnen vinden (*), maar op weg vernomen te hebben, dat Brown van daar met praauwen naar Minto was vertrokken. In plaats van denzelven kwamen er intusschen hier welhaast eenigen der Amboinezen over land aan. Dezen berigtten, dat Radeen Kling, met een aantal volks van zijnen aanhang, bij een onverhoedschen aanval, den Heer Brown en deszelfs klerk had omgebragt. Straks werd er eenig krijgsvolk naar Toeboeallie gezonden, dat de plaats verlaten vond, zich digt daarbij op de Sanjong Tabong vestigde, en van de Orang Goenongs uit de nabuurschap vernam, dat Radeen Kling, onmiddellijk na het gepleegde bedrijf, van daar naar Billiton geweken was.

Bij verdere navorschingen bleek, dat de Heer

(*) Genoegzaam al de kustplaatsen, van Banca liggen aan kleine riviertjes, op zulken afstand van zee, dat men het eiland, ofschoon van nabij, blootelijk rondzeilende, hetzelve ligtelijk voor onbewoond houdt.

Heer Brown gedreigd had, in persoon den Radeen bij den Resident te gaan verklagen, zoo hij zijnen smokkelhandel niet staakte, en dat hij zich op de gezegde wijze van die bedreiging had willen wreken. Hij spande daarop met eenige naburige zeeroovers zamen, waarmêe de Dupattie van Billiton, en het zeevolk van dit eiland, eene gemeenschap onderhielden, van welke men deze laatsten, in 1815, door toedoen van den verdienstelijken Rajah Akil, zocht af te trekken; nopens welken laatsten wij hier het volgende vermogen aan te stippen.

De Rajah van Siak, in het N. O. van Sumatra, nagenoeg regt tegenover Malacca, had zijn landsbestuur aan een Arabier opgedragen, die zich mettertijd het Souvereine oppergezag aangematigd, en Rajah Akil, zoon van zijnen weldoener, met deszelfs gansche geslacht, uit het land verdreven had. De verjaagde Vorst was met de zijnen, naar Pulo Lingin geweken. Van daar had hij meermalen Billiton bezocht, en dat land en deszelfs voornaamste bewoners leeren kennen. Vervolgens naar Minto verhuisd, werd hij tot bestuurder van Billiton gekozen, en door den Resident in het gezegde jaar derwaarts gezonden. Men voorzag hem van een brief aan den Dupattie, waarbij men

dezen, onder toezegging van vrijgeleide, gelastte, om zich te Minto bij den Resident te vervoegen, en hem tevens verwittigde, dat Billiton onder het bestuur van den Rajah was gesteld, dat hij denzelven hulp en bijstand had te verleenen, en dat hij van alle gemeenschap met Radeen Kling afzien moest. Zulks doende, stond hij, dit werd er bijgevoegd, den rang van naasten bewindvoerder aan Rajah Akil, met alle daaraan verknochte voordeelen te erlangen; maar anders zou hij door het Britsche gouvernement als een openbare weerspanneling moeten worden aangemerkt en gestraft.

De Rajah landde met eenige magt van volk en schepen te Sedjoe op de Noordkust van Billiton. Hij vond de inwoners aldaar welgezind, en zond den brief aan den Dupattie van daar af; maar nu berigtte men hem welhaast, dat de laatstgenoemde, in vereeniging met Radeen Kling, hem deels van den landkant, deels uit zee, dacht te overvallen; een berigt, waarop hij onverwijld naar des Dupatties verblijf te Cheruchup aan de Westkust toog, denzelven verraschte en na een kort gevecht sneven deed. Voorts keerde hij naar Minto terug, om de noodige schepen ter be-

beteugeling van den Radeen, die zich aan de Zuidkust van Billiton onthield, te verzoeken.

Derwijze stonden de zaken der beide eilanden in 1816 en de naastvoorgaande jaren. Nopens de bevolking van Billiton laat er zich door ons met zekerheid niets bepalen. Die van Banca werd, aan het einde van 1816, op 13,500 Chineesche, Maleysche en verdere inwoners, buiten de beambten en het krijgsvolk der Engelsche O. I. Comp. begroot. Daaronder berekende men de Orang Laots op slechts 500, de Orang Goenongs op ongeveer 5800, de Chineesche mijnwerkers en kolenbranders op ruim 2500, en de verdere Chinezen op 2100. De overigen waren Maleijers van verschillenden oorsprong, en met name ook van Palembangschen. Van deze laatsten stonden velen tot de Palembangers, en de Maleijers van Lingin en andere roofnesten, in betrekkingen, welke het bedwang van de laatsten, en voorkoming van pogingen uit Palembang tot herwinning van Banca, noodig maakten, toen dit eiland, en zekerlijk (in weerwil van Sir Court's tegenspraak) ook Billiton en de naburige kleine eilandjes, door de Nederlandsche Kroon, tegen het door Sir Court zeer averegts als weinig beduidend verachte Ma-

labarsche Cochim, aangeruild waren geworden.

Het herlevende Nederlandsche bewind in Oostindie had aldaar, uit hoofde van deszelfs tusschenpoozende verdwijning, natuurlijk veel van deszelfs vorig ontzag verloren. Zelfs in de anders zoo gansch Nederlandsche landvoogdij van Amboina dacht men dat bewind welhaast ongestraft te kunnen bestoken. Ja men beproefde zulks ook op Java. Wat had men dan niet op Banca inzonderheid uit een Palembang te duchten, dat niet slechts tegen het verdwijnende Nederlandsche bewind, maar ook tegen het opvolgende Engelsche, zoo veel euvelmoeds had durven betoonen? Er heerschte aldaar nu wel een veel vreedzamer Vorst, dan toen, maar een Vorst, welks goedaardig karakter, ondanks al deszelfs wezenlijke edelheid, een voorkomen van slapheid had, dat de vermelde woelingen van des Exsultans partij steeds levendig hield; woelingen, waaromstrent de Majoor Court (*) erkent, dat zij tot de

---

(*) Op *pag.* 65 van zijn voorgemeld werkje, waar men leest: *It is evident, that the preponderating riches of the*

de verregaandste dadelijkheden schenen te zullen leiden, wanneer Sultan NAJM AL DIEN's gezag eens minderen steun in buitenlandsche magt kon schijnen te vinden.

Ja, gewisselijk had men, toen Sir COURT op Banca en te Palembang door een Nederlander werd opgevolgd, over wien de euvelmoedige Pangerang Ratoe, de dweepzuchtige OSMAN, en meer anderen, genoegzaam eveneens moesten denken, als over den naastvoorgaanden Nederlandschen *Resident*; toen had men het tegen de bestaande orde van zaken smeulende vuur gewisselijk welhaast in de hevigste vlam zien uitbersten, zoo men den goeden Vorst derwijze, als toen zijn troon door de kolossale Engelsche O. I. Comp. overschaduwd werd, had laten voortregeren. Er heerschte immers, ondanks hetgene er geheel van zijnen kant in de formele acte van afstand,

---

the Exsultaun (who possessed perhaps as much as the Sultaun and al the chiefs put to gether) with the divided inclinations of the people in favour of his title by descent, would at any moment operate as an active stimulation for the subversion of the reigning Sultaun, whenever an opportunity was presented. Such would, especially, be the withdrawment from the reigning Sultaun of the European power, which gave stability and union to the chiefs under his authority.

stand, welke op Banca afgekondigd werd, nopens *het vrij en onafhankelijk maken van hem en zijne kinderen en kindskinderen, van geslacht tot geslacht, tot aan het einde der eeuwen*, ingevlochten was, en door Sir COURT met de uiterste loosheid, als of het ook van de Engelsche zijde onderteekend en nu ook voor het Nederlandsche gouvernement verbindend was, in het oorspronkelijke Maleisch met eene Engelsche vertaling aangevoerd is geworden; ondanks dat gedeelte der afstandsacte van Sultan NAJM AL DIEN heerschte er toch, zoo in het vroegere als vooral in het latere traktaat met hem, eene wezenlijke vernedering, welke door de Palembangsche misnoegden duldeloos moest worden geacht, zoo haast eens het Britsche zwaard niet langer boven hunne hoofden flikkerde; en het getal dier misnoegden stond gewis grootelijks aan te groeijen, wanneer die vernedering ophield van gansch onoverkomelijk te schijnen.

Hoe moesten niet in zulk een geval de Tekoos, en honderd anderen, die meer of min groote voordeelen uit Banca plagten te trekken, op de herovering van het toen dagelijks meer bloeijende eiland beginnen te vlammen? Hoe geweldig moesten niet honderden ja duizenden van andere Palembangsche ste-

stedelingen reikhalzen, om een Hof, waar zij zoo rijkelijk beschonken plagten te worden, door de herwinst van Banca in de vorige ja in veel grootere ruimte gesteld te zien? Hoe verleidelijk was niet aan den anderen kant voor elken regtschapenen Musulman te Palembang elk zoodanig ontwerp, als het gene de Pangerang Ratoe, met hulp van den Arabischen priesterszoon Osman, in 1811 tot stand had gebragt, en in het vermelde geval op nieuw moest schijnen te kunnen bewerkstelligen?

Er moesten uit dat alles gewis pogingen tot hernieuwing van het toen gebeurde ontstaan, na dat het, tot vermeerdering van de gezegde smartelijke vernedering, nog veel nader dan toen en voorheen aan het paleis palende Europeesche fort door de Engelschen voor de Nederlanders werd ingeruimd; ten ware hetzelve met zoo veel magt van volk opgevuld en steeds zoo sterk bezet gehouden werd, dat alle verdrijving van den Nederlandschen Resident, al bragt men ook de gansche bevolking van het rijk tegen hem op de been, gansch ondoenlijk schijnen moest. Of men had de hernieuwing van het vorige tooneel langs andere wegen voor te komen; men had de faktorij uit het nieuwe fort in het oude te verplaatsen, dat dan door Mah-

moed Badr al Dien ontruimd worden moest; terwijl de schat, welken de Engelsche O. I. Comp. aan dezen gelaten had, uit deszelfs handen in die van den regerenden Sultan overgaan, en deze tevens Banca (in welks plaats de Engelschen Cochim aan de Nederlanders hadden weder te geven) voor zich erlangen moest, om de weelderige ledigloopers van zijne Hofplaats derwijze te kunnen beschenken, dat zij voor alle inblazingen van eene ongenoegzaam bevredigde hebzucht onvatbaar werden; of men had, wanneer dit alternatief min verkieslijk en het andere ook te bezwarend scheen, tot het derde van soortgelijk eene omwenteling, als de Engelschen op Java aangerigt hadden, en als door de menschelijkheid voor Palembang veel luider gevorderd werd, over te gaan.

Daartoe nu meende een Muntinghe, die er in Junij 1818 als gevolmagtigde verscheen, te moeten besluiten, na dat er dadelijkheden waren gepleegd geworden (*), welke hem

(*) Gaarne gelooven wij met Sir Count, dat de Sultan tot derzelver bewerkers niet behoorde; maar vrij ligtvaardig schijnt hij ons de bewerking op rekening van den Exsultan te stellen, daar hij *pag.* 79 en 80 schrijft: *Ve-*

hem eenig vermoeden tegen NAJM AL DIEN inboezemden, maar ons blootelijk van den kant der misnoegden, uit verachting van des Sultans geringe magt over zijn volk, schijnen te zijn voortgekomen, en van welke men, in al-

---

Very possibly a trick may have been contrived by the Exsultaun (who is very capable of such an artifice) to commit some outrage upon Banca by people hired for that purpose at Palembang, to give the Dutch a plausible pretext for complaint, at least, against the reigning Sultaun; door welken laatsten er, volgens den Heer MUNTINGHE, niet slechts tegen de Nederlanders vijandelijkheden werden *bedreven* of *toegelaten*, maar ook tegen derzelver *bondgenooten;* eene uitdrukking, waarvan de Engelsche schrijver niets weet te maken, maar wij den sleutel meenen te hebben gevonden, in hetgene de Bataviasche Courant van 4 Augustus 1821 vermeldde, dat NAJM AL DIENS onderdanen uit Bencoelen evenzeer, als in nog grooteren getale uit het Nederlandsche grondgebied van Lampong, slaven hadden geroofd, en de Engelsche gouverneur SIDDONS daarover bij het Javasche gouvernement had geklaagd, en de voorstellingen, welke dit Gouvernement ter dier zake bij den Palembangschen Vorst had laten doen, even vruchteloos waren geweest, als die ter zake van den menschenroof ult Lampong, en die ter beslechting van een geschil tusschen den Sultan en deszelfs broeder den Exsultan; welke onhandelbaarheid van NAJM AL DIEN ten opzigte van een en ander tot de zending van den Heer MUNTINGHE naar Palembang aanleiding had gegeven.

allen gevalle, daar zij door den Vorst niet bedwongen werden, zoo lang alles op denzelfden voet bleef, een gestadigen aangroei te duchten had.

Zulks noopte den Heer MUNTINGHE, om de Palembangsche zaken op soortgelijken voet te stellen, als waarop hij de Javasche, met eene zeer ongelijke maat van noodzaak, en regt en billijkheid, had zien brengen. Hij zocht den schraapzieken zwerm, dien hij anders welhaast de gansche bevolking tegen den regerenden Sultan en hem tevens (ja, bijaldien zijn vermoeden nopens des Sultans deel aan het bedrevene gegrond was, tegen hem alleen) vreesde te zien aanvoeren, tot zulk een gebruik van hunne vasallen buiten staat te stellen, door deze laatsten boven een tot dus ver toomeloos gepleegd bloedzuigen ten hunnen opzigte te verheffen.

Dit stond dien zwerm wel meer en meer te verbitteren; maar hij had van denzelven toch niets, dan alles kwaads, te wachten; en de bevrijding der geweldigst verdrukte landbewoners scheen van elders algemeen te moeten worden toegejuicht; vooral ook door de meeste Chineesche en andere kooplieden te Palembang, bijaldien zij ten gevolge had, dat de vrees voor onlusten, waaronder zij steeds

steeds groot gevaar liepen, daardoor verbannen werd, en zij niet meer te duchten hadden, dat hun handel door krijg welhaast ganschelijk werd verstoord. Een gevolg, tot welks bereiking er slechts een landsbestuur vereischt scheen te worden, dat genoegzaam ontzag inboezemde, om dien veelal amechtigen zwerm ligtelijk in toom te houden; waartoe Muntinghe den Exsultan, al voedde hij geen het minste kwaad vermoeden tegen deszelfs broeder, zoo hij nopens beiden slechts eenigzins met Sir Court overeenstemde, wel het beste berekend achten moest.

De Exresident schetst, namelijk, Najm al Dien als een goed mensch, minzaam en zacht van aard, zijne vrienden genegen en trouw, jegens weldoeners dankbaar, jegens beleedigers, die hun ongelijk erkennen, vergeeflijk, van bekwaamheid niet ontbloot, maar zich te weinig op zijn eigen oordeel verlatend, en hierom door vertrouwelingen beheerscht, steeds welmeenend en ongeveinsd, bij de zijnen zeer bemind, maar aan den eerbied, dien men hem gaarne bewijst, niets van dien schroom bijzettend, buiten verwekking van welken men, vooral in omstandigheden als de zijne, bezwaarlijk regt en wel kan heerschen.

Mah-

Mahmoed Badr al Dien schildert dezelfde schrijver daarentegen als tot heerschen geboren, zich, uit hoofde van zijne geboorte, reeds bij zijn opwassen daartoe bestemd geacht hebbende, naar den Maleyschen maatstaf niet ontbloot van kunde, levendig van geest, genoegzaam scherp van oordeel, om zijn natuurlijk temperament derwijze naar de omstandigheden te schikken, dat verzoening en onderwerping des noods voor hem mogelijk werd, en er hem geene staatsmans bekwaamheid tot verheling van zijne gewaarwordingen ontbrak, maar alle beperking van zijn gezag toch steeds met inwendig ongeduld dragende. wakker in de handhaving van zijn gezag, bij al zijne grooten geerbiedigd en ontzien, goedertieren, gemeenzaam en edelmoedig jegens hen, die zijne gunst en zijn vertrouwen wonnen, maar genoegzaam onverzettelijk hard jegens verzuim of beleediging, langer van statuur, dan de Maleijers gemeenlijk zijn, van ligchaam wel gemaakt, van gelaatstrekken niet onedel, ja innemend als eenig aangenaam berigt zijne oogen deed glinsteren, maar in het omgekeerde geval vaak zigtbaar misnoegd, en meer gevreesd, dan met eerbied bemind, ofschoon zijne gunstelingen hem ten sterkste aankleefden.

Hoe

Hoe ligt kan niet intusschen de Heer Muntinghe den Exsultan uit nog gunstiger oogpunt beschouwd, en dit met zijn vermoeden nopens deszelfs broeder tot zijn verlangen naar deszelfs bijstand ter beteugeling van den vermelden zwerm medegewerkt hebben? Vooral daar de Exsultan van zijnen kant zich zekerlijk wel genegen betoonde, om het steeds zoo geliefde bewind, al was het ook ten deele, op soortgelijke voorwaarden, als die van Marawaras, te aanvaarden.

Ja, gewisselijk scheen de laatsgenoemde den Heer Muntinghe al, wat hij toen ingewilligd had, nu ook te zullen gedoogen, en het toen zoo onbepaaldelijk aan de Engelsche O. I. Comp. afgestane Banca, enz. nu even als zijn broeder, noch van de Engelschen, noch veelmin van de Nederlanders, terug te zullen vorderen; en dit zoo zijnde kon er hem en zijnen broeder, behoudens alle respect voor de onafhankelijkheid, welke hun land tot dus ver mogt hebben behouden, worden voorgesteld, dat zij de afgestane eilanden ongetwijfeld als allerregtmatigste eigendommen der Nederlandsche Kroon beschouwden, maar dat de gezegde zwerm nogtans aan die Kroon klaarblijkelijk geen rustig genot van eene zoo wettige bezitting gunnen zou, voor dat men

de

de aangevangene vijandelijkheden met wederkeerige vijandelijkheden, waarbij de Hofplaats welhaast een puinhoop worden zou, beantwoordde; of ten ware er uit de drie vermelde alternativen, waarvan de twee eerste door beide Vorsten gewis onaannemelijk moesten worden geacht, het derde gekozen werd, en daaruit een staat van zaken geboren werd, bij welken er een deel van het bewind in handen van den Exsultan diende te worden gebragt; eene schikking, waarover de regerende Sultan zich te minder beklagen kon, daar hij zich, door een ongestraft toelaten van de aangevangene vijandelijkheden, ongelukkiglijk derwijze in het licht van een deelhebber geplaatst vond, dat hij in de oorlogsverklaring aan derzelver bewerkers, die bij ontstentenis van het derde alternatief onvermijdelijk werd, zou moeten worden begrepen.

Bij zulk een voorstel had zekerlijk elk, die zijn eigen oordeel genoegzaam volgde, om door geene op verwarring afgerigte, en daaruit baat voor zich zoekende, raadslieden straks over staag te worden gezet, de voorgenomene omwenteling van Palembang, als den eenigen weg ter ontwijking van des lands verwoesting door openbaren krijg, even

aan-

aannemelijk moeten oordeelen; als Koning Antiochus den vrede, toen de Romeinsche gezant een kring om hem henen trok, of als Koning Ferdinand VII de inruiming van zijns vaders muitend rijk aan deszelfs bondgenoot, toen hij, op verleend vrijgeleide ook naar Baionne gekomen, hier het bescheid ontving, dat hij gansch ongehinderd naar en op den troon wederkeeren kon, doch straks door de aanrukkende magt vijandiglijk gevolgd stond te worden; een bescheid, tegen welks echtheid Lord Wellingtons door ons uit Engelsche bronnen beschreven krijgvoeren in Spanje geen het minste bewijs oplevert, en voor welks loyaalheid die van het gezegde voorstel te Palembang zelfs in het oog van den Majoor Court niet zou hebben geweken, zoo dit laatste ter zijner kennis gekomen was; in welken gevalle hij, als eerlievend militair, en dus ook loyalist, zijne pen in geene bittere gal had kunnen doopen, ten ware hij uit de voorgemelde Maleysche afstands-acte had kunnen afleiden, dat het Britsche gouvernement evenveel welke oorlogsverklaring aan Najm al Dien, en deszelfs kinderen en kindskinderen, van geslacht tot geslacht, tot aan het einde der eeuwen, als heiligschennis had aan te merken en tegen te gaan.

Ter onzer kennis is nu wel de letterlijke inhoud van hetgene den Palembangschen Sultan werd voorgesteld ook niet gekomen; maar ons blijkt nogtans voldoende, dat de Heer Muntinghe zich op soortgelijk eene wijze, als de vermelde, van zijne zending moet hebben gekweten; want men berigt nopens den last, welken hij ontving, uit Batavia, dat er aldaar *in ernstige overweging genomen* was, *of* Najm al Dien *langer moest worden gelaten in het volle bezit van eene magt, die wel ver van onder de Europesche leiding te strekken tot bevordering van handel, landbouw en beschaving, alleen door hem scheen bezeten te worden, om aan anderen de middelen in handen te geven tot het uitvoeren van allerlei geweldenarijen, niet alleen tegen zijne eigene onderdanen, en die van de Nederlandsche Kroon, maar ook tegen die van eene met Nederland bevriende mogendheid, en om aan de werktuigen van dat geweld eene volkomene straffeloosheid te verzekeren.*

In de voorgestelde verdeeling van het Palembangsche bewind verving intusschen het Javasche gouvernement welhaast een der beide broeders, om van den snooden menschenroof uit Lampong en Bencoelen te zekerder een einde te maken; ten gevolge waarvan het

Pa-

Bataviasche berigt nopens den afloop der zaak aldus luidt: » Na eenige onderhandeling werd » de Sultan overtuigd van de noodzakelijkheid » eener verandering in het bestuur; en uit » deze overtuiging, gevoegd bij het bewust » zijn, dat hij het Nederlandsch gouverne- » ment had beleedigd, en daarvoor aan het- » zelve genoegdoening verschuldigd was, werd » een contract geboren, hetwelke op den 23 » Junij 1818 gesloten werd, hoofdzakelijk » inhoudende den afstand van alle regten van » oppermagt over de buiten- en bovenlandsche » provinciën van het Palembangsche rijk aan » het Nederlandsche gouvernement, de bepa- » ling der streken, waarover Sultan Najm al » Dien het gezag zou blijven voeren, en » eindelijk de aanwijzing van eenige distrik- » ten, om te dienen tot onderhoud van den » Exsultan Badr al Dien, die nu den titel » bekwam van *ouden Sultan*, in onderschei- » ding van zijnen broeder Najm al Dien, » die bij het contract met den titel van » *jongen Sultan* werd bestempeld.

Daartegen druischt wel aan, hetgene twee Palembangers, in de volgende maand Augus-

tus, een brief van wegens den jongen Sultan aan Sir T. Stamford Raffles naar Fort Marlborough in Bencoelen gebragt hebbende, hier geregtelijk verklaarden (*), zeker te weten, dat Najm al Dien, nooit in zulk een contract bewilligd had; doch, niet alleen schijnt ons het aangevoerde berigt, hoe arm ook aan authentieke stukken, meer dan een bloot werk van den Bataviaschen courantier, en dus geloofwaardiger, dan de gezegde verklaring van twee bijzondere personen der tegenpartij; maar ook schuilt er in deze verklaring zelve iets, dat aan haren letterlijken inhoud het voorkomen geeft van soms meer uit de pen der gene, die haar boekten, dan uit den eigenen mond der twee Palembangers, te zijn voortgekomen.

De jonge Sultan, is het aldaar, weigerde niet slechts de onderteekening van het gezegde contract, maar ook de ontruiming van het paleis, welke volgens hetzelve van hem gevorderd werd. Om hem daartoe te bewegen, moest er gedreigd en dadelijk toebereidsel gemaakt worden, om het gebouw, zoo hij er bleef, plat te schieten. Toen eerst zou hij bewilligd hebben gehad, om in *een gedeelte van*

(*) *Asiatic Journal, for February* 1819, *pag.* 215.

van hetzelve te wijken, waar hij, toen de verklaring afgelegd werd, in verzekering werd gehouden, en waaromtrent men aan het hoofd van de verklaring den naam van *het nieuwe fort* bezigde; waaronder men derhalve, ten zij wij ons grootelijks bedriegen, niets anders te verstaan heeft, dan het te Palembang gemeenlijk *jonge kraton* heetende, door de Engelschen tot een verblijf voor zich ingerigte, en vervolgens ook door de Nederlanders bezette, gewezene paleis van den Pangerang Ratoe nevens het Sultans paleis, van welk laatste hetzelve ons bezwaarlijk een *deel* schijnt te kunnen worden genoemd.

Gelijk als nu de verklaring der Palembangers ons ten dien opzigte niet letterlijk waarachtig schijnt, moet dat gebrek haar ten aanzien van het voorgemelde mede aankleven; daar zij met betrekking tot hetzelve niet slechts door het Bataviasche berigt wordt tegengesproken, maar ook door eene missive van den Heer Muntinghe aan Raffles, door een der brieven van Najm al Dien aan denzelfden Brit almede eenigermate, en door het dusgenoemde protest, dat deze, den 12 Augustus 1818, nopens hetgene te Palembang gebeurd was, in Bencoelen uitvaardig-

de (*). Daar vergenoegde hij zich, namelijk, met te beweren, dat NAJM AL DIEN het traktaat gansch anders, dan naar luid der missive van den Heer MUNTINGHE, en *vi coactus*, zou hebben geteekend. Dit was zijne eenige uitvlugt ter goedmaking van het straks te meldene onberadene gedrag van den Agent, welken hij, van het traktaat nog onbewust, maar nogtans hoogst onberaden, naar Palembang gezonden had. In

(*) Men plaatste hetzelve vervolgens in het voorgemelde *Journal*, *pag.* 206—213. De beide hierboven ook vermelde stukken zijn er, althans ten deele, in vervat; maar dat het eerste dier stukken dit slechts ten deele is, dat het oogpunt, waaruit HH. EE. de Nederlandsche Commissarissen, naar het oordeel van hunnen gevolmagtigden, NAJM AL DIEN beschouwden, en de *redenen*, *waarom* zij ten dien opzigte van RAFFLES verschilden, er met **** worden voorbijgegaan, die moet te onvergeeflijker schijnen, als men de condescendance in aanmerking neemt, welke de schrijver met zoo uitvoerig een uitleg van zaken aan iemand bewees, die, zoo als Lord BATHURST in het Parlement aanmerkte, en een COURT erkent, in Bencoelen van alle *political authority* ontbloot was; uit welken hoofde dezelfde RAFFLES nu ook even ongeroepen was, om tegen hetgene er in Palembang met NAJM AL DIEN voorviel te protesteren, als wij voor ons dit in der tijd waren, om eenig protest tegen de schikkingen der Engelsche O. I. Comp. ter zake van TIPPOE SAIBS heerschappij in een of ander maandwerk te doen plaatsen.

In een ander opzigt schijnt ons intusschen de verklaring der twee Palembangers naauwkeuriger, dan het gene de Bataviasche courant nopens het contract vermeldt. Volgens deze laatste zouden de buiten- en bovenlandsche provinciën reeds bij hetzelve, en dus ook door NAJM AL DIEN, afgestaan zijn geworden; maar volgens de Palembangers werden zij zulks door BADR AL DIEN alleen, na dat men zich van zijnen broeder verzekerd had, en werd hij toen, onder een bijkomend beding van 100,000 Piasters meer, dan er bij het traktaat van Marawaras bedongen was, derwijze als toen verheven; en, dat het met den afstand van de gezegde provincien dus gelegen was, dit bevestigt voorts NAJM AL DIENS laatstgenoemde brief; en de missive van den Heer MUNTINGHE strookt daar mede ook wel het beste.

Men zal dan in het Bataviasche courantenberigt kortheidshalve twee verschillende contracten hebben ineen gesmolten, daar men, van het jongste Engelsche geschrift over de Palembangsche zaken nog onbewust, aan zijne eigenlijke lezers geen zoodanig verlangen naar een juist en wel uiteen gezet berigt nopens het gebeurde toeschreef, als er hier te lande heerschte, sints men uit de Engelsche nieuw-

papieren vernam, welken nieuwen schijngrond het protest van RAFFLES aan de Britsche Parlementsoppositie, ter hekeling van hare eeuwige vijanden de Ministers, verschafte, en hoe dezen met name door Lord HOLLAND beschuldigd werden, van eenen bijzonderen vriend der Engelsche natie roekeloos aan de genade van een bewind te hebben overgeleverd, dat denzelven vervolgens, juist uit hoofde van deszelfs ongemeene Engelschgezindheid, en uit jaloerschheid jegens den goeden naam, welken het Engelsche bewind daaromstreeks zou hebben verworven, vernederd zou hebben gehad, om aan anderen te kunnen toevoegen: *Gij ziet, wat gij bij verbintenissen met de Engelschen wint! Welke traktaten zij ook met u mogen sluiten, zij zullen u steeds gereedelijk aan hun algemeen stelsel van staatkunde opofferen, zoo haast zij met hunne Europeesche naburen vrede maken zullen!* Eene taal, welke NAJM AL DIEN zelf, volgens den Majoor COURT, reeds uit den mond van een MUNTINGHE gehoord zou hebben gehad, door wien die aantijging zekerlijk derwijze zal worden afgeweerd, dat wij ons vergenoegen met nopens eene tweede aan te merken, dat Lord BATHURST het door denzelfden COURT gegispte denkbeeld van eene

vas-

vastigheid, welke de Nederlanders op het eiland Banca zouden hebben gehad, waarschijnlijk niet zoo zeer van eenigen belanghebbenden Dutchman, als wel uit het Engelsche werk van TUCKEY, of eenig ander, zal hebben ontleend.

Nu voedt het aantijgen van de gezegde jaloerschheid tevens bij sommige Engelsche dagbladschrijvers eene wezenlijke jaloerschheid jegens de overzeesche bezittingen, welke aan Nederlands, bij het Parijsche traktaat van 1814 algemeen erkenden, Souverein naderhand, als een onvermijdelijkst noodig hulpmiddel ter instandhouding van hoogstdeszelfs geweldig bezwaard (*) vorstendom (zekerlijk ten gevol-

(*) Dit werd Nederland onder al de omwentelingen in en na 1795 al meer en meer; en hoe grootelijks bleef het zulks niet nog na dat de ineensmelting van al de gezamenlijke provinciën aan hetzelve bovenal in den landbouw een bestaanmiddel scheen te beloven, dat van geen nieuwen zeeoorlog iets wezenlijks te duchten had. Nu kwijnt, helaas! die landbouw allervreesselijkst, en hoe grootelijks lijdt niet daaronder bijkans het gansche land! Uitkomst in dezen bewerke eene even manmoedig als wijzelijk gehandhaafde onzijdigheid, zoo het tot een nieuwen wereldkrijg komen moet, door den weg voor het koren, waarmede Neerlands hoofdstad overkropt is, evenzeer open te houden, als voor den han-

volge van het wijze goedvinden der gezamentlijke vier Groote Mogendheden, die Hoogstdenzelven welhaast ook de Zuidelijke provinciên toevoegden) uitgekeerd zijn geworden; zonder dat een even onzigtbaar, als voor Groot-brittanje, tot op den afstand, welken de Fransche gezant den 9 November 1813 te Frankfort deed, gansch nutteloos, en vervolgens meer bezwarend, dan voordeelig, bondgenootschap daarbij veel in aanmerking zal zijn gekomen (†). Van de gezegde dag-

blad-

handel in het algemeen, en met name voor den kolonialen, waarbij vooral Amsterdam een belang heeft, dat uit de specificatie der 2116 schepen blijkt, welke in 1821 aldaar werden ingeklaard, en onder welke er 58 van Suriname kwamen, en 7 van Demerary, 7 van Curaçao, 1 van St. Eustatius, 1 van de Moluksche eilanden, 2 van Samarang en 16 van Batavia. De Antwerpsche haven ontving er 23 van Batavia en Sourabaya, 27 uit Westindie, enz. in het geheel 681.

(†) Met dat bondgenootschap schermt een Nederlandsch dagbladschrijver, wien de ongegronde jaloerschheid van sommige Engelschen ergert, even averegts, als men ook in 1795, tegen de Fransche landveroveraars, met een even onzigtbaar bondgenootschap schermde. Binnen 's lands mag men, bij een groot vertoon van zijn deel aan zulk een bondgenootschap, voor of na veel gewonnen hebben; maar in het diplomatieke doet het weinig af, en het schaadt welligt, dat courantiers daaraan zoo veel hechten, dat zij jegens hen, die het

bladschrijvers plant zich nu de laatstgenoemde jaloerschheid in Grootbrittanje zekerlijk wel eenigzins voort; doch de groote meerderheid der natie schijnt ons daarvan zoo onbesmet te blijven, als wij *bladz.* 2 aanduidden; en wij vreezen van een mingepast tegenschrijven meer onheils, dan van al het Engelsche courantengeschrijf op zich zelf; terwijl wij voor ons met de meest mogelijke behoedzaamheid overgaan, om de aangestipte zending van een Agent uit Bencoelen naar Palembang een weinig nader te vermelden.

Bij de uitkeering van Java, en de Javasche aan- en onderhoorigheden, aan het Nederland-

---

het voor goede munt weigeren aan te nemen, onbescheiden worden. *Profeteren*, om de eigene uitdrukking van den boven bedoelden aanhefser der Loyolistische snorkerij van 1795 te bezigen, *profeteren* zulke lieden thans aan Grootbrittanje, zoo haast men er eens, even als voorheen in Frankrijk, om dergelijke voorgevens bestond te lagchen, den val, waardoor de onzigtbare bondgenooten der Franschen zich van dezen gewroken achten, dan werken zij die Engelschen in de hand, wier eenig element oorlog is, en strekt deze zich welligt ook tot ons land uit, welks inwendigen vrede zij door andere wartaal evenzeer schijnen te willen verstoren.

landsche gouvernement, waren er, nopens deszelfs gehoudenheid tot waarborging van den toenmaligen staat van zaken, inzonderheid ook tot die van de betrekking tusschen het Palembangsche hof en de Europeesche faktorij aldaar, discussien met de aftredende Engelsche magtvoerders te Batavia gevallen. Bovenal had de gewezene Luitenant-Gouverneur aldaar, Sir T. Stamford Raffles, op die gehoudenheid aangedrongen. Dit wist denkelijk Sultan Najm al Dien, toen de Heer Muntinghe dezen van Banca, nopens zijne aanstaande komst als Commissaris te Palembang, schriftelijk verwittigde. Tevens wetende, wat er ten zijnen laste was, en hoe gaarne zijne tegenpartijen zich daarmede bij den verwachten effenaar van alles zouden bevoordeelen, sloeg hij, om een gevreesd kwaad te ontwijken, eenen averegtschen weg in, langs welken hij dat kwaad, zoo als het doorgaans gaat, juist in den mond liep. Zijn bijzondere vriend Raffles was (dit moet hij ook al hebben geweten) den Heer Siddons, die zich over den Palembangschen menschenroof had beklaagd, als Luitenant Gouverneur in Bencoelen opgevolgd. Dien Raffles zond hij nu, dwars door de wildernissen, en over het gebergte, een brief, waarin hij om alle mo-

mogelijke hulp smeekte, en om onderrigt, hoe hij de Nederlanders het geven van eenige voldoening aan den wensch van zijne tegenpartijen, en het verminderen van zijn gedrag, best beletten zou.

Dezen brief ontving de bewindvoerder in Bencoelen den 17 Junij. Dezelve behelsde zekerlijk, boven hetgene er daaruit in het protest van Raffles ingevlochten is, dat de Sultan vlotten en levensmiddelen voor de manschap, welke men hem mogt willen toezenden, aan het boveneinde der rivier in gereedheid had. Dat dit althans zoo was, blijkt uit het vervolg, even als dat de Sultan reeds den 21 Junij een gunstig antwoord ontving; en Raffles van zijnen kant zond in der daad, den 20 Junij, een sterk detachement, onder den Kapitein Salmond en Luitenant Huslain, door het gebergte, en gaf den aanvoerder instructiën, welke aan het verzoek van Najm al Dien beantwoordden. Maar nu ontving Raffles een tweeden brief van den Sultan, met berigt, dat de Heer Muntinghe reeds aangekomen was, van den eersten brief kennis droeg, en hem gevergd had, om zijne daarmede afgezondene boden te doen achterhalen, en alle bestelling daarvan voor te komen. Dit, vervolgde hij, gaf hem middel aan de

hand,

hand, om den tegenwoordigen aan zijnen vriend te doen toekomen, van wien hij spoedige orders en hulp verzocht. Want de Heer Muntinghe had hem uit naam van Commissarissen Generaal afgevorderd, dat hij de helft van zijn land aan zijnen broeder afstaan, en zich met het bewind over de andere helft, en 1000 Piasters per maand voor zich, vergenoegen zou. Anders zou er zoodanig iets, als de Majoor Robison te Marawaras had gecontracteerd, plaats grijpen, indien hij nu niet spoedig ondersteund werd, enz.

Onmiddelijk daarna, den 24 Junij, zond voornoemde Raffles zijnen op weg zijnden Agent een brief voor den Heer Muntinghe toe, met kopij van denzelven, en met eene daarin vermelde proclamatie, om door Kapitein Salmond in Palembang afgekondigd te worden, bij aldien Muntinghe zijn krijgsvolk niet aanstonds van daar weg voerde; en, zoo Commissarissen generaal het Java gedane protest niet eerbiedigden, zou hij Raffles, dit stond voorts in den brief, zich verpligt vinden, om hen door den ganschen Archipel henen tot hunne bemoeijing met Palembang gansch ongemagtigd, en al de schikkingen van hem Muntinghe voor nul en van geene waarde te doen verklaren. Hij verwachtte, dat het

Gou-

Gouvernement te Batavia spoedig last ontvangen zou, om Palembang te ontruimen. In allen gevalle zou hij zich straks ter dezer zake aan het Britsche Ministerie vervoegen, en zouden de Europeesche autoriteiten moeten beslissen, in hoe ver MUNTINGHE's maatregelen tegen de voorwaarden aandruischten, op op welke Banca aan de Nederlandsche Kroon afgestaan was geworden. Tot dat er nu over de zaak van Palembang eene voldoende uitspraak was gedaan, zou hij RAFFLES Padang op de Westkust niet uitkeeren. Een P. S. behelsde, dat hij dien brief aan Kapitein SALMOND toevertrouwde, welke met eene bijzondere zending van hem aan het Hof van Palembang gelast was, en welken en welks gevolg hij dus door den Heer MUNTINGHE gerespecteerd verzocht te zien.

Men ziet hieruit, dat RAFFLES onderhandelingen aan den gang bragt, welke door de noodige ruggespraak der wederzijdsche Ministerien met het Hooge bewind op Java, en de Engelsche O. I. Comp. den Gouverneur Generaal te Calcutta, deszelfs raad, enz. zoo langwijlig worden gemaakt, dat zij nog niet ten einde schijnen te hebben kunnen worden gebragt; hetgene de reden schijnt, waarom de autenthieke stukken ter dezer zake door het

Ne-

Nederlandsche gouvernement tot dus ver worden achter gehouden. De zending van Kapitein SALMOND aan het Hof van Palembang liep daar en tegen zeer spoedig af, na dat hij zelf, op grond van het berigt, dat hij op weg, te gelijk met den vermelden brief, van zijnen zender ontving, en uit hoofde van hetgene er, zoo als hij tevens vernam, inmiddels te Palembang gebeurd was, reeds wijzelijk besloten had, om zijne meeste manschap onder zijnen Luitenant tot nadere orders aan het bovenëinde der rivier te laten, en slechts met een korps gewapende Boeginezen naar de Hofplaats af te zakken.

Dit corps kon inmiddels te Palembang ligtelijk als de voorhoede van Britsche hulpbenden voor NAJM AL DIEN tegen deszelfs broeder en de Nederlanders worden aangemerkt, daar er, zoo als gebleken is, den voorgemelden 23 Junij een contract gesloten was, ten gevolge waarvan de oude Sultan uit het oude fort naar het paleis aan de overzijde verhuisde, en dat fort tot eene voegelijke Sultans woning voor deszelfs broeder stond te worden gemaakt, die, in afwachting daarvan, zijnen intrek in het nieuwe fort nam, maar, toen Kapitein SALMOND, des morgens van 4 Julij, met deszelfs corps verscheen, de-

dezen te gemoete snelde, naar het oude fort geleidde, en daar huisvestte. Met het grootste vermaak ontving hij daar een tweede antwoord van RAFFLES op zijnen eersten brief aan denzelven, en eene Britsche vlag, welke als een vriendengeschenk daarbij was gevoegd; en, zoo het schijnt, dronken van vreugde, verklaarde hij op de mondelingsche openingen, welke hem werden gedaan, zich zelven door geene legale acte aan het Nederlandsche gouvernement verbonden te hebben. Op deze verklaring sloot nu de Britsche agent met hem een contract, dat van den volgenden inhoud was:

» Dit is een plegtig traktaat, op heden » gesloten, tusschen zijne Hoogheid RATOE » ACHMED NAJM AL DIEN, Sultan van Palem- » bang, ter eenre, en Kapitein FRANCIS » SALMOND, als vertegenwoordiger van den » Honorabelen Sir T. STAMFORD RAFFLES, » Luitenant gouverneur van Fort Marlborough, » aan de andere zijde.«

» I. Zijne Hoogheid de bescherming van » het Britsche gouvernement verlangende, » en alle andere Europeërs uit zijne staten » wenschende uit te sluiten, neemt de Luite- » nant Gouverneur van Fort Marlborough hierbij » aan, het noodige krijgsvolk te leveren.«

» II. De Sultan van zijnen kant neemt aan;
» dat krijgsvolk te ontvangen, en in de kosten
» daarvan te voorzien.«

» Geteekend, gezegeld, en aan weerskanten
» uitgeleverd, te Palembang, dezen vierden
» dag van Julij 1818.«

Deze verbintenis, welke, als met een onbevoegden Agent gesloten, voor den jongen Sultan nul en van geene waarde was, maar hem inmiddels bij het Nederlandsche gouvernement even strafbaar maakte, als vorige Sultans zich door contracten, welke tegen hunne verbindtenissen met de Nederlandsche O. I. Comp. streden, bij deze zouden hebben gemaakt, van welke zij in zoo ver afhankelijk waren; die verbindtenis werd nu wel aan den Nederlandschen commissaris niet vertoond; hetgene wij in het Bataviasche berigt uitdrukkelijk vermeld vinden; maar, daar intusschen Najm al Dien de ontvangene vlag op het gezegde oude fort deed hijschen, gaf hij aan dit gebouw het openlijke voorkomen van eene aan de Engelsche O. I. Comp. ingeruimde vastigheid; hetgene met de gezegde vertooning van eene voorhoede, welke de gewapende Boeginezen maakten, en met den brief aan den Nederlandschen commissaris, te zamen liep, om dezen allerregtmatigst in het har-

harnas te jagen. Dezelve zond gevolgelijk des namiddags van dien dag, den Kapitein Luitenant TACO BAKKER, die er de Corvet *Eendragt* commandeerde, en den Kapitein Ingenieur VAN DER WYCK, aan Kapitein SALMOND met een brief, waarop onmiddellijk antwoord werd gevorderd. Dit zeide de Agent van RAFFLES, omdat hij naar rust verlangde, den volgenden morgen schriftelijk te zullen geven; maar hij antwoorde inmiddels bij monde weigerend op de drie voorname *hoofdpunten:* of hij onmiddellijk na de ontvangst van eene te schrijvene missive, tot antwoord op die aan den Heer MUNTINGHE, vertrekken wilde; of hij op de terugreis, tot aan de grenzen van Bencoelen, een geleide van Nederlandsch krijgsvolk aannemen wilde; en of hij de Britsche vlag op het gebouw oogenblikkelijk begeerde te doen strijken.

Daarop werd dat gebouw straks na zonnenondergang van buiten met volk bezet. Hierover schreef de Agent aan den Commissaris, en bij het antwoord kwam opeisching van wapens en ammunitie (de vlag was, kwansuis om dat men zulks bij nacht veelal deed, gestreken) en vordering, dat men zich onder Nederlandsche Sauvegarde begaf; bij ontstentenis waarvan de Commissaris het daar-

voor houden zou, dat er vijandelijkheden aangevangen waren, die krachtdadig moesten worden te keer gegaan. Het antwoord was even weerbarstig, als voorts dat op een schriftelijk vertoog, hetgene de Heer MUNTINGHE ten overvloede nog inzond; en de Agent begaf zich tot rust, maar werd, toen de slaap zijne hoog opgewondene ziel tot eenige kalmte had gebragt, des morgens te drie uren gewekt, daar er drie Officiers met een aantal volks verschenen, die vorderden, dat men zich overgaf. Dit geschiedde; de Boeginezen werden ontwapend; derzelver Officiers en Kapitein SALMOND behielden hun zijdgeweer; doch allen werden naar de overzijde der rivier gebragt, en welhaast naar Batavia gezonden, met berigt van het gebeurde, en verzoek, om het goedvinden van Commissarissen nopens den jongen Sultan, wien men met zijne naaste aanhoorigen in verzekerde bewaring stelde.

Toen moet het nadere traktaat met den ouden Sultan tot stand zijn gekomen, waarbij de boven- en buitenlandsche provinciën afgestaan werden, en begaf zich de Heer MUNTINGHE naar de bovenlandsche, met eene genoegzame magt, die uit Europeers en Siakkers van RAJAH AKIL, maar voor verre weg het grootste gedeelte uit Palembangers, zamen-

mengesteld was, om het gezegde vreemde krijgsvolk, dat zich daar gelegerd had, te verdrijven; zoo hetzelve eens geen gehoor aan Kapitein SALMOND gaf, die hetzelve, als voor de zending van geenen verderen dienst kunnende zijn, reeds tot den terugtogt had gelast. De Commissaris verijdelde voorts zoo veel doenlijk de pogingen, welke na het vertrek van dat volk bij herhaling uit Bencoelen werden aangewend, om met het Palembangsche bovenland en de hofplaats te corresponderen.

De jonge Sultan sleet, volgens het Javasche berigt, den tijd zijner verzekering in veel angst; en daarin deelden zijne meest verkleefde onderhoorigen in zoo verre, dat hunne slingering tusschen hoop en vrees eene geweldige gisting had kunnen te wege brengen, toen er, tot hervatting van de afgebrokene correspondentie, een nieuwe Agent met een sterk detachement uit Bencoelen afgezonden werd. Ten dezen tijde vond men het ten volle geraden, den jongen Sultan, met deszelfs zonen en vertrouwdste vrienden, van Palembang te verwijderen; waarna de Commissaris het Engelsche detachement te gemoete trok, dat door hem, bij wege van onderhandeling, genoopt werd, om zich binnen

eene gekozene positie aan de Palembangsche grenzen te houden, en het toen Nederlandsche grondgebied daaromstreeks niet verder te betreden. Een grondgebied, in hetwelke hij zich, na een vorig vertoef aldaar, ook de volgende vier maanden, ter invoering van eene nieuwe orde van zaken bleef ophouden. Dit zijn afwezen van de hofplaats begunstigde, volgens het Couranten-berigt uit Batavia, den aanslag, dien de oude Sultan sedert Julij 1818, gevormd had, om zich niet slechts ten koste van zijnen broeder al meer en meer te verheffen, maar ook ten koste van het Nederlandsche Gouvernement; *en*, is het aldaar, *het viel hem niet moeijelijk, vele opperhoofden des lands in zijn belang te krijgen, door hen in de invoering van een regtvaardig en verligt stelsel van bestuur te doen vooruitzien de beperking van hun onbepaald en veelal schandelijk misbruikt gezag, en het einde van die willekeurige en drukkende heffingen, welke tot dus ver hadden gestrekt, om de hoofden ten koste van het volk te verrijken.*

Het moet hem tevens zijn gelukt, al zijn gewoel voor de ondergeschikte agenten van het Javasche bewind te Palembang, tot zeer lang na het gezegde vertrek van den Commis-

missaris, en de verwijdering van NAJM AL DIEN, geheim te houden; welke laatste, kort na den 30 November 1818, toen hij van Palembang was weggevoerd, in Java's hoofdplaats aankwam, en van hier naar een binnenlandsch verblijf gebragt werd, waar hij eene uitnemend gezonde lucht inademen kon, en onder geen zoo naauw en scherp toezigt behoefde te worden geplaatst, als er bij een aanhoudend verblijf van hem te Batavia noodig, en voor hem hoogst onaangenaam, zou zijn geweest. Het Javasche bewind hield zich inmiddels onledig met raadplegen, of, en, zoo ja, op welken voet, er hem kon worden toegestaan, dat hij naar Palembang terug keerde; en, daar er van des ouden Sultans gewoel nog niets uitlekte, verwachtte dat bewind ongetwijfeld gerustelijk, eerlang zonen van hem als gijzelaars te zien aankomen, welke men denkelijk nu ook evenzeer, als voorheen te Marawaras, bedongen had.

Intusschen vermogen wij niet te bepalen, of de aanvang des jongsten traktaats ook zoo als die van het toen geslotene luidde, en BADR AL DIEN gevolgelijk den Pangerang Ratoe nu ook had uit te leveren, dan of zijn voorgemelde tweede en derde zoon als gijzelaars naar Java hadden te gaan. Dit alleen

vernemen wij van meer dan eenen kant, dat er zulke onderpanden van zijne trouw gevorderd werden, en de Heer MUNTINGHE, in Mei 1819 uit de binnenlanden naar Palembang terug gekeerd, dezelve van hem dacht over te nemen, toen hij den 12 Junij uit zijn paleis een aanval op het Nederlandsche fort ondernam. Dit laatste had grooten mangel aan buitenwerken, en hetzelve was, de zieke manschap mede gerekend, slechts met 500 man bezet. Des niet tegenstaande weerde men dien aanval gelukkig af. Vervolgens werd het paleis uit Z. M. Corvetten *Eendragt* en *Ajax* lang beschoten, om er eene bres te openen, en poogde men, toen zulks niet baatte, de poorten van hetzelve met menschen handen open te rammen; *doch de kleine maar dappere hoop, die*, dus vervolgt het Javasche berigt, *dit bevel, onder de aanvoering van den Majoor* TIERLAM, en *den Kapitein* VAN DER WYCK, *moest ten uitvoer brengen, spande vergeefs alle krachten daartoe in, en moest eindelijk terug trekken.*

Inmiddels hadden de Corvetten hunne ammunitie genoegzaam verschoten, was die van het fort ook sterk geminderd, en scheen deszelfs bezetting nog anderzins buiten staat, om op den duur het hoofd aan de gewapende me-

menigte te bieden, welke van alle kanten bijeengetrokken was. Men besloot derhalve, van verdere pogingen ter bekoming van de gijzelaars af te zien, ja zich naar het eiland Banca te begeven, en daar de versterkingen af te wachten, welke de Heer MUNTINGHE in persoon op Java ging vragen. Den 19 Junij verliet men Palembang, en het gedane aanzoek vond te Batavia zulk een gereed gehoor, dat er van daar reeds den 22 Augustus eene tamelijke scheepsmagt, met eenige transportschepen, die landvolk en voorraad voerden, naar het Bancasche Minto afzeilde, en welhaast van hier met de vermelde Corvetten, enz. naar den mond des Soensangs stevende. Alles te zamen stond onder het bevel van den beleidvollen Schout bij nacht WOLTERBEEK. Z. M. Fregat *Wilhelmina* werd door den kundigen Kolonel DIBBETZ gecommandeerd, wiens jeugdige zoon hem verzelde. De zoo vereerenswaardige Schout bij nacht STAVORINUS had op het eskadertje een dapperen zoon. De Corvetten, die zich te Palembang reeds zoo zeer gekweten hadden, werden door den onverschrokkenen BAKKER en VAN GINKEL aangevoerd; en waar zouden wij eindigen, wilden wij al de braven opnoemen, die ter waakneming over den geledenen hoon

aansnelden, edoch welhaast in hunnen loop gestuit werden. Want, om ook dit tweede bedrijf van het aangevangene treurspel kortelijk af te handelen, de vreesselijk getergde Nederlanders vonden zich door de bekende bank aan den mond des Soensangs geweldigst vertraagd en opgehouden. Er moesten buitengewone vloeden worden afgewacht, om de grootste schepen daarover te brengen, en men had vervolgens tegen den rivierstroom derwijze te worstelen, dat er genoegzaam twee maanden verliepen, eer men het eiland Gombora bereikte.

Hier ontwaarde men met verbazing, hoe grootelijks de Sultan zich de vier maanden tijds, welke er toen na de ontruiming van het Palembangsche fort verloopen waren, had te nutte gemaakt; hoe meesterlijk, en schijnbaar boven het bereik der mogelijke kunde van Palembangsche vestingbouwers, een aantal geschuts op het eiland, en den rivieroever ten Z. van hetzelve boven het aldaar aan den Soensang uitkomend riviertje Peladjoe, op kunstmatig aangelegde batterijen gerangschikt was, om een kruisvuur op al, wat er voor kwam, te maken; hoe veel men voorts, door eene onafgebrokene reeks van ingeheid paalwerk, ter afsluiting van den eenigen bruik-

ba-

baren doortogt voor het Eskader had toegebragt, en welk een aantal vlotten met brandstoffen men in de Peladjoe en elders in gereedheid had, om op de naderende schepen te worden afgezonden. Tegen dit tuig wist men zich intusschen genoegzaam te beveiligen, en men werkte, ondanks het kruisvuur, tot aan het paalwerk en de batterijen zelve op. Hier vast vertuid openden de Fregatten, Corvetten, enz. een allerkrachtdadigst vuur, dat, genoegzaam als van den vasten wal gerigt, aan des vijands schutgevaarten en derzelver bediening veel nadeels toebragt, maar inmiddels genoegzaam aanhoudend door een wederkeerig vuur beantwoord werd, waarvoor men zich inzonderheid op de grootere schepen, die het ligtste konden worden getroffen, allergeweldigst blootgesteld vond, zonder dat er aan dat moorden welhaast een einde scheen te zullen komen. Ja, gewisselijk, was de onverschrokkenste dapperheid en leeuwenmoed, dit bleek meer en meer, met de eenvoudige toebereidselen, welke men zoo in aller ijl had vermogt te maken, niet in staat, om den onvoorzienen geduchten toestel aan 's vijands zijde te verbrijzelen, en voorts het paalwerk uit te halen, tegen den stroom op naar Palembang voort te worstelen, en het in-

ingescheepte krijgsvolk hier nog gezond genoeg aan te brengen.

Tuig, Chatham, wat uw keten mogt! zong hij, die de eer van den Nederlandschen Parnassus bij de tegenwoordige gelegenheid zoo treffelijk opgehouden heeft; maar ketens hebben ligt een brozen schakel, en VAN BRAKEL had den wind te baat, en geen Palembangschen stroom in zijn nadeel, uit hoofde van welken laatsten er tegen het paalwerk nevens Gombora zonder kiezentrekkers niets te verrigten viel. Hoe nu deze, en al, wat men verder ontbeerde; hoe dat alles bijeengebragt, eer het ingevallene regensaizoen het reeds merkelijk gedunde en verzwakte land- en zeevolk gansch onmagtig had gemaakt? Er werd dan na rijp beraad wijzelijk vastgesteld, dat men zich met het inzonderheid ten aanzien der *Wilhelmina* duur gekochte, maar nog meer waardige, voordeel, van des vijands stellingen wel verkend en deszelfs hollenden overmoed tot nadenken gebragt te hebben, vergenoegen moest; en de gelatene Vlootvoogd, beval, ongetwijfeld met vochtige oogen, maar nogtans onherroepelijk, dat het hierin schoorvoetend gehoorzamende landvolk naar Java terug zou keeren, terwijl hij met de scheepsmagt, in afwachting van nader

be-

bevel, den mond des Soensangs ging blokkeren.

O hoe vurig wenschte nu waarschijnlijk Mahmoed Badr al Dien bij tusschenpoozen, dat hij zich geen baldadig spotten met de Nederlanders veroorlofd had; daar hun voortdurend vertoef aan den riviermond hem eene spoedige terugkomst met beteren toestel moest schijnen te spellen, en inmiddels den weg voor alle koopvaardij naar zijne hofplaats sloot; uit welken hoofde zijn gedrag door de Chineesche en verdere kooplieden van die stad, en de daaronder insgelijks lijdende landbewoners, evenzeer verwenscht moet zijn geworden, als velen van deze laatsten tevens moeten hebben gereikhalsd, om den voorgemelden zwerm eens metter daad beteugeld, en de verdrukking, waaronder zij steeds ongeduldiger voortzwoegden, ganschelijk geëindigd te zien. Vruchteloos waren ongetwijfeld meermalen de troostredenen, welke des Sultans vertrouweling Osman hem uit zijnen Koran voorhield. Grievend viel het hem gewisselijk, dat de schat, bij welken hij in vorigen druk zoo veel heul gevonden had, hem onder de kosten, welke hij reeds had ge-

gemaakt, en nog lang kon moeten blijven maken, meer en meer ontzonk; zoo dat hij bij volgend leed, waarvan een tusschenpoozend voorgevoel hem zekerlijk kwelde, van dien steun genoegzaam verstoken wezen zou. Zoo martelt bedreven onregt den mensch zelfs wanneer hij schijnt te triomferen!

Den vermogendsten troost ontving de Sultan denkelijk van Bencoelen, uit welke bezitting der Engelsche O. I. Comp. er nu waarschijnlijk ook met hem, zoo als voorheen met zijnen broeder, en wel in zulker voegen, dat dit hem van toenadering tot het Javasche Gouvernement weerhield, gecorrespondeerd zal zijn geworden. Van daar verstond hij gewisselijk van tijd tot tijd, dat de staatsonderhandelingen ter zake van zijn rijk nog steeds voortduurden. Misschien vernam hij zelfs, hoe nadrukkelijk hij door een COURT, wien hij zoo wel kende, verdedigd stond te worden; welken vijand hij ook te voren in denzelven gevonden had. Dezelve verwisselt althans in zijn geschrift de opgevatte taak van NAJM AL DIENS advokaat eensklaps met een hevigen uitval ten voordeele van deszelfs broeder tegen een Gouvernement (*), welks ge-

(*) Zie *pag.* 75, en de *Preface*, *pag.* VI.

geduldig openhouden van den weg ter minnelijke schikking te minder met zulke sarcasmen beantwoord had moeten worden, daar dat geduld aan den anderen kant een RADEEN KLING uitlokte, om den dapperen Resident en Majoor, thans Luitenant Kolonel, KEER op Banca geweldiglijk, maar nogtans niet ongestraft, te bestoken. Eene daadzaak, bij welke er zich voorteekens voegden, dat hetzelfde geduld meer strafbare ondernemingen uitlokken zou; uit welken hoofde, en om de verbazende langwijligheid der onderhandelingen, er dan ook eindelijk besloten werd, om het inoogsten der waarschijnlijke vrucht van de dappere verkenning van des Sultans werken op en omstreeks Gombora niet verder uit te stellen.

Het blokkeren van den Soensang was sints den aanvang, dien de Schout bij nacht WOLTERBEEK daarmede had gemaakt, onafgebroken voortgezet, en het Hooge gouvernement te Batavia besliste inmiddels over de wijze, waarop de Palembangsche zaken voortaan stonden te worden ingerigt, in welke hetzelve, bij de traktaten van 1818 en 1819, nadere inzage gekregen had, en welke bij de nieuwe expeditie, naar het regt des oorlogs, ganschelijk aan hetzelve onderworpen stonden te

wor-

worden. Hetzelve kende nu niet slechts MAHMOED BADR AL DIEN's verdedigingsmiddelen, maar ook hem zelven even volkomen, als reeds voor lang zijnen oudsten zoon; nopens welken de berigten inmiddels zoo volkomen zwijgen, als of hij niet meer in leven ware geweest. Tevens had men op Java NAJM AL DIEN, met deszelfs voorlang door ons genoemden oudsten zoon, en den tweeden, genoegzaam leeren kennen. Deze laatsten werden er niet meer uit zulk een ongunstig oogpunt beschouwd, als bij hunne eerste aankomst te Batavia; en men had hun verblijf op Java meer en meer genoegelijk gemaakt. Hetzelve was voor den oudsten der twee gebroeders, die reeds bij des vaders eerste verheffing op den troon van Palembang, onder den voorgemelden titel van *Prabo Anam*, of *gelijkmagtig*, veel deel aan de regering bekomen (en gevolgelijk het definitive traktaat met de Engelschen, den 21 Augustus 1813, nevens zijnen vader en boven deszelfs broeders, de Pangerangs ADAPATTIE en ARIA KASUMA, onderteekend) had, zeer leerzaam geweest, maar inzonderheid ook voor NAJM AL DIENS uiterst leergragen en zeer beminnelijken tweeden zoon, die groote vorderingen in het Nederduitsch maakte, en zijn leven

gaar-

gaarne op het voor hem zoo leerrijke Java had blijven doorbrengen, zoo dit met een besluit had gestrookt, waaromtrent het Bataviasche berigt het volgende mededeelt:

» Toen de eerste expeditie, in het jaar » 1819, tegen Palembang werd ondernomen, » was de tijd te kort, om vooraf te beslissen » over die punten, van welke de inrigtingen, » die men voor het vervolg aan dat land » zou willen geven, moesten afhangen; en » die punten vorderden ook eene bedaarde » overweging; want het kwam hier op niets » minder aan, dan op de bepaling, of men » de gecedeerde provinciën onder eene on- » middellijke Europesche administratie bren- » gen zou, dan wel of het Gouvernement » deszelfs verkregene regten van Souverei- » niteit slechts zou doen strekken, om aan » het inlandsche bestuur die leiding te geven, » welke vereischt zou worden, om de bestaande » drukkingen en misbruiken te doen ophou- » den, en om vooral een einde te maken » aan de menschenrooverijen, waarover de » Bencoelensche Gouverneur Siddons en de » Lampongsche hoofden bij het Nederlandsch » gouvernement hadden geklaagd.«

» De ondervinding van den Nederlandschen » Commissaris, die, van de maand Julij 1818

» tot die van Mei 1819, van tijd tot tijd
» eenig verblijf in de binnenlandsche pro-
» vinciën van Palembang had gehouden,
» deed de Hooge regering, na rijp beraad,
» overhellen tot het laatste van de twee
» middelen. Want, hoezeer de waarheid
» niet kon ontkend worden, dat de onmid-
» dellijke invloed van eene Europesche ad-
» ministratie van krachtdadiger en spoediger
» uitwerking op den staat des lands moest
» zijn, behield toch het gevoelen de overhand,
» dat eene bevolking, zoo ruw en onbe-
» schaafd, en bij welke vlijt, nijverheid en
» kennis van ware belangen, door eene lange
» reeks van kwellingen zoo geheel zijn on-
» derdrukt, als bij de bewoners der Palem-
» bangsche binnenlanden; dat zulk eene be-
» volking, zeggen wij, doelmatigst tot eene
» betere bestemming kan worden opgeleid
» onder hare eigene vormen van bestuur,
» gewijzigd door den *middellijken* maar ze-
» keren invloed van eene Europesche opper-
» magt.«

» Deze beslissing eenmaal genomen zijnde,
» moest dezelve noodwendig gevolgd worden
» van eene tweede niet min belangrijke,
» namelijk, aan welk lid van het Vorstelijk
» huis van Palembang de administratie van

» het

» het land zou worden opgedragen. De Sul-
» tan MAHMOED BADR AL DIEN kon daartoe
» niet in aanmerking komen; want, behalve
» zijn gedrag in de jaren 1811, 1818 en 1819,
» had hij een openbaar bewijs van vijandige
» gezindheden gegeven, door, gedurende het
» vrij aanzienlijk tijdverloop tusschen de
» eerste en tweede expeditie, geene eenige
» poging te doen, om, door onderwerping
» en berouw, de straf te weren, die hem
» boven het hoofd hing. Zijne zonen waren
» te zeer gewikkeld in de handelingen van
» hunnen vader, dan dat een hunner het
» voorwerp zou hebben kunnen worden van
» 's Gouvernements keus. De Sultan ACHMET
» NAJM AL DIEN, hoezeer veel minder mis-
» dadig jegens het Nederlandsch gouverne-
» ment, had echter bewijzen van verregaande
» zwakheid gegeven; aan hem kon dan niet
» gevoegelijk de dadelijke beheering van het
» land, en de invoering van eene verbeterde
» orde van zaken, worden toebetrouwd; doch
» er bestond geene reden, om daartoe niet
» zijnen oudsten zoon te bezigen, die geen
» deel had genomen aan de vroegere gebeur-
» tenissen, en die buitendien werd aanbevo-
» len door zijne algemeen geroemde zacht-
» moedigheid, en door de aanspraak, die hij

» ontleende van zijn regt van eerstgeboorte.
» Najm al Dien had daar te boven zoo her-
» haaldelijk betuigingen afgelegd van berouw
» over zijne verkeerde handelingen, dat het
» Gouvernement vermeende, in de gegevene
» omstandigheden, het oog te moeten vesti-
» gen op zijnen zoon.«

» Het gevolg van dit alles was, dat Sultan
» Najm al Dien, op den 28 April 1821,
» in eene te Buitenzorg belegde vergadering
» der Hooge regering verschenen zijnde, ver-
» giffenis verzocht en verkreeg, wegens de
» redenen tot verstoordheid, welke hij aan
» het Nederlandsch gouvernement had gege-
» ven, en dat op denzelfden dag werd ge-
» sloten, en door hem en zijnen zoon pleg-
» tiglijk beëedigd, eene acte van vriendschap
» en overeenkomst, houdende in substantie:«

» I. Dat zijn stam door 's Gouvernements
» wapenen zoude worden hersteld en be-
» schermd op den troon van Palembang, als
» een leen van het Nederlandsch gouver-
» nement;«

» II. Dat hij zelf echter niet zoude regeren,
» maar onder den titel van *Soesoehoenang* (*)
» zich

(*) Dezen voerden op Java van ouds her de regerende Keizers van Mataram; en te Palembang, berigt men ons

» zich zoude overgeven aan eene stille afzon-
» dering;«

» III. Dat het bestuur zoude worden op-
» gedragen aan zijnen oudsten zoon;«

» IV. Dat het Gouvernement de inkomende
» en uitgaande regten, de pachten, en eenige
» an-

---

ons, was het een aloud gebruik, dat de regerende vorst, den titel van *Sultan* aan den Kroonprins schenkende, en hem de werkelijke regering ten deele of geheel opdragende, zelf den titel van *Soesoehoenang* aanneemt; alwaarom deze den vader in het oog der Palembangers zoo veel hooger stond te doen rijzen, als die van *Sultan* den gewezenen Pangerang Prabo Anam. Tot de stille afzondering, aan welke de Soesoehoenang zich intusschen beloofde over te geven, kon hem reeds het Mohammedanismus leiden, dat zijne belijders, als alles hun tegenloopt, het denkbeeld, dat het Gods wil is, inboezemt, en met den uitroep, *God is barmhartig!* het hoofd ootmoedig in den schoot doet leggen; en die afzondering verklaart ons een min naauwkeurig zeggen, dat NAJM AL DIEN den geestelijken stand ging aannemen. Er werden hem voorts tot zijn onderhoud de inkomsten van eenige door hem zelven gekozene distrikten als apanage toegewezen, dat bij het volgende *art.* V. dient te worden onder het oog gehouden; en bij stond bij de volgende dadelijke verheffing van zijnen zoon zijnen naam van *Achmet Najm al Dien* aan den laatstgenoemden af, en nam zelf dien van *Hoessein Dlia al Dien* aan, voor welken hij den niet afgelegden van *Ratoe* plaatste.

» andere belastingen, voor eigene rekening
» percipieren zou, tot goedmaking der kosten
» van het établissement;«

» V. Dat daar en tegen al de inkomsten,
» getrokken wordende uit de voortbrengse-
» len van den grond, zouden zijn voor den
» Sultan;«

» VI. Dat de hoegrootheid der belastingen,
» door den Sultan te heffen, nader met over-
» eenstemming van het Gouvernement zoude
» worden geregeld, zoodanig dat die belas-
» tingen voor des lands opgezetenen niet
» drukkend zouden zijn, en zouden verzeld
» gaan van eene vrije beschikking over de
» vruchten van hunnen arbeid, eene doel-
» matige bescherming tegen alle willekeurig-
» heden, en de oprigting van vrije markt-
» plaatsen voor het gemak van den binnen-
» landschen handel;«

» VII. Dat, ter betere verzekering van
» eene spoedige en goede regtsoefening, het
» Gouvernement, door middel van deszelfs
» Resident, kennis zou nemen van de han-
» delingen van het te Palembang bestaande
» geregtshof;«

» VIII. En eindelijk, dat de slavenhandel
» en het rooven van menschen, bijzonder in

» de

» de streken onder Bencoelen behoorende, » strengelijk zouden worden tegengegaan.«

Van de slavernij, in welke men zich tot dus ver door onbetaalde schulden gedompeld vond (*), en van de heerlijke regten der Pan-

ge-

(*) Al, wie gemaakte schulden niet ten bepaalden tijde betaalde, moest voor zijne schuldeischers werken, tot dat alles vereffend was, het zij hij zelf, door buitengewone werkzaamheid, daartoe in staat geraakte, of eenig bijzonder voordeel had, of iemand vond, die, zijnen meester de schuld betalende, nu zijn meester werd, op welke wijze hij van meester veranderen kon, zonder eigenlijk verkocht, of als zijns meesters wezenlijke eigendom beschouwd, te kunnen worden. Zijne vrouw en kinderen waren echter nevens hem verbonden, om zijne gemaakte schulden op de gezegde wijze af te doen, en die afdoening kon zeer moeijelijk gemaakt worden, om den slaafschen dienst te vereeuwigen. Hierom werd deze, te gelijk met de heerlijke regten, en de gedwongene cultuur van peper voor den Sultan, voor zoo veel de gecedeerde distrikten aanging, reeds door den Heer Muntinghe afgeschaft; maar geraakten nu niet misschien velen in het geval der jongere zoons van Engelsche edellieden, die wel eens zeggen, dat niemand hen om schulden arresteren kan, maar zij nu ook geene schulden maken kunnen? welke laatste onmogelijkheid in een land, waar men geene Godshuizen en armenverzorgers vindt, verschrikkelijk wezen moet? Bleef de aloude waarborg voor geleende gelden of geldswaarde in stand; en begaven zich de De-

gerangs, Demangs, enz. wordt er hierbij niet gewaagd, en daaromtrent blijft de eindelijke afloop der taak voor ons een raadsel. Het Bataviasche berigt eindigt met de aanmerking, dat er door het vermelde traktaat voor de Vorsten van Palembang een goed bestaan, en voor de bevolking billijke regten, verzekerd worden, en de uitgebreide woestenijen des rijks onder de gemaakte schikkingen, bijaldien zulks door geene onverhoopte nieuwe beroerten verhinderd wordt, langzamerhand en van lieverlede, in vruchtbare velden, de behoeftige en verspreide (*) bewoners in gelukkige land-

---

Demangs, wier heerlijke regten misschien vernietigd worden, van hun weelderig leven in de hofplaats tot een landelijk; dit ware welligt het beste; zonder dat wij ons in dezen eenige beslissing vermeten. De Tiban en Toekan, of gedwongene pepercultuur en aanneming van kleedingstoffen, waarover zie *bladz.* 19, zijn bij art. VI van het traktaat thans door het gansche Palembangsche rijk henen afgeschaft, dat voor het overige thans geheellijk, en zonder onderscheid tusschen voorheen *gecedeerde* of niet gecedeerde landen, onder het aan de Nederlandsche kroon leenroerige bewind van den Sultan verkeert, en in zoo ver tot zijnen vorigen staat is terug gebragt.

(*) Het wezenlijk groote land is zoo dun bevolkt, dat men er, boven de 25,000 inwoners der hofplaats, slechts 75,000 menschen denkt te vinden.

landbouwers, en de schoone, maar weinig bezochte, stroomen in kanalen voor eenen bloeijenden handel, zullen kunnen verkeeren.

Bij de vermelde beslissing nopens de regeerwijze, welke er in het Palembangsche land stond te worden ingevoerd, kwam nu het beramen van voldoende maatregelen tot derzelver dadelijke invoering, en een volijverig bijeenbrengen van al, wat daartoe noodig was, dat, nevens de reeds vermelde kiezentrekkers, of bokken, ter wegneming van het ingeheide paalwerk, met name uit kielligters bestond, waarop die werktuigen, en voorts ook werpgeschut, enz. geplaatst konden worden, en waaruit er zich, onder bijvoeging van even veel welke kanoneerbooten, eene laag op het het water liggende batterij zou laten zamenstellen, welke beter, dan hoog opgetimmerde en hierom veel meer voor het vijandelijke geschut ten doele staande Fregatten, enz. berekend ware, om eene batterij op den vasten wal te doen zwijgen. Veel goeds verwachtte men ook van eene Hulk, onder welken naam men een geraseerd linieschip bedoelde, dat, zeer hecht van zamenstel zijnde, eene laag geschut van het zwaarste kaliber voerde, maar onmiddellijk boven dezelve geen volk voor des vijands moordtuig ter prooi stelde.

de. Voorts voegde men bij de gezamenlijke scheepsmagt, welke, behalve die Hulk, uit twee Fregatten, vier Corvetten, twee Schooners, drie Brikken (*), twee kielligters, en een aanzienlijk getal van meerderlei kanoneerbooten bestond, een aantal landingsbooten, om bij voorkomende gelegenheden, nevens de barkassen en sloepen van het oorlogsvaartuig, en die der menigvuldige transportschepen, welke meerendeels met landtroepen opgevuld werden, deze laatste en een deel van het scheepsvolk aan land te kunnen brengen, waar de zaak beslist zou moeten worden.

Om daarbij niet te kort te schieten, bevattede het thans uitgeruste oorlogs- en ander vaartuig veel meer landvolk, dan dat der expeditie van 1819. Daarover geboden de dappere Kolonels Bischoff en La Fontaine. Het scheepsvolk had aan deszelfs hoofd den Kolonel Lewe van Aduard, die het Fregat *van der Werf* commandeerde. Het Fregat *Dageraad* en de Hulk *Nassau* stonden onder de bevelen van de Kapitein-Luitenants Tieman en Verveer. Op het Brikschip *Elizabeth* Ja-

(*) Van deze voorgemelde schepen verrigtten er eenige den dienst der blokkade van den Soensang en had de Resident van Banca er een ten zijnen dienste.

Jacoba scheepten zich de Palembangsche vorsten in; en bij den Kolonel LEWE aan boord begaf zich de Generaal-Majoor DE KOCK, welke, reeds een geruimen tijd op Java, en elders in den Archipel, gediend hebbende, met het gezamenlijke inlandsche en verdere koloniale krijgsvolk, met de koloniale marine, en met Z. M. zeelieden van eenigen rang, die reeds eenigen tijd in Oostindie hadden doorgebragt, evenzeer bekend was, als voorts ook met den Soesoehoenang, deszelfs zonen en vertrouwdste vrienden, ja de gansche Palembangsche zaak; welker afdoening, naar luid van het vermelde traktaat, in soortgelijk eene hoedanigheid van Commissaris, als die van den Generaal-Majoor GILLESPIE, hem, benevens de opperdirectie der gezamenlijke krijgs-operatien te lande, die er na het forceren der stelling van Gombora noodig zijn konden, opgedragen werd; terwijl hij aanvankelijk alle mogelijke gelegenheid had aan te grijpen, om die stelling, waarop het volk der drijvende batterijen en verdere scheepsmagt, even als de helden, welke de Schout bij nacht WOLTERBEEK in 1819 had aangevoerd, van voren stond aan te vallen, gelijktijdig te tourneren, en hierdoor aan een bloedbad, dat anders welligt verschrikkelijk kon wor-

worden, ten spoedigste en zekerste een einde te maken.

De expeditie verschilde, om kort te gaan, van de vorige, even als die gene, welke in 1801 onder NELSON tegen Koppenhagen afgezonden werd, en de stad slechts uit de Sond bombardeerde, van die gene, welke in Augustus 1807 onder het opperbevel van Lord CATHCART, met 20,000 man landvolk, buiten al de vlotelingen, die door GAMBIER gecommandeerd worden, tegen dezelfde stad aanrukte, en haar, en in hare haven de gansche Deensche vloot, bemagtigde; of, om de laatste expeditie tegen Palembang met eene hier te lande beter bekende te vergelijken, zij was op denzelfden voet ingerigt, als die van 1799 onder bevel van ABERCROMBIE, welke, in plaats van het Texelsche zeegat regtstreeks te forceren, en tegen de vloot, die daar geposteerd lag, en de Heldersche batterijen, die haar ondersteunden, van den waterkant een vreesselijk vuur te openen, het bij Calandsoog aan wal gezette landvolk van achteren op die batterijen deed aanrukken, dezelve zonder slag of stoot magtig werd, en de vloot hierdoor in zulk een gedrang bragt, dat het de razendste dolheid zou zijn geweest, indien slechts een der gezamenlijke

scheeps-

scheepsbevelhebbers, door een baldadig vuren op den vijand, aan een enkelen Nederlandschen matroos een vingerlid had doen afschieten (*).

Daar het leven van een Europeer in het Oosten voor de koloniale gouvernementen eene dubbele ja drie dubbele waarde heeft, en de Palembangers bij de kundigheden, welke men in den aanleg hunner batterijen, enz. reeds had zien heerschen, in den tusschentijd misschien nog op het gloeijen van kogels, het gebruik van Congrevische raketten, enz. afgerigt waren geworden, wilde men den afloop der zaak van geen enkelen regtstreekschen aanval doen afhangen, welke, zoo hij al gelukte, veel verlies aan schepen, en veel dapper zeemans bloed kosten kon. Om beide zoo veel mogelijk te sparen, verlangde de Gou-

(*) Even onverantwoordelijk had ook de beklagenswaardige edele Genuees gehandeld, die, uit enkelen lust om tegen Grootbrittanje te dienen, in 1780 herwaarts gekomen, in 1799 een paar scheepjes voor Harlingen commandeerde, en zich daar eensklaps omsingeld vond; onverantwoordelijk had hij gehandeld, zoo hij zich zelven door de opoffering van eenig scheepsvolk tegen den schanddood beveiligd had, door middel van welken de Loyolisten van dien tijd, toen de bom averegts sprong, zich zelven poogden te dekken, maar een vloek over het arme land haalden.

Gouverneur Generaal (*) eenen krijgskundigen wedstrijd in den alleruitgebreidsten zin, bij welken de Palembangers dan vooral hier of daar te kort schenen te zullen schieten, zoo het opperbevel aan iemand opgedragen werd, die de kennis der gesteldheid van het land, welke de Vorsten, enz. aan boord van het vermelde Brikschip bezaten, nevens eigene onbeperkte krijgsmans kunde, ter meest mogelijke beveiliging van vaartuig en manschap, kon schijnen te zullen aanwenden.

Ja de manschap werd den Gouverneur Generaal, juist tegen het einde der hagchelijke deliberatien over de keus tusschen den Generaal Majoor DE KOCK, den Generaal-Majoor VAN GEEN, enz. nog te dierbaarder, daar de aanhoudende en hevige regens, welke in den ganschen loop van 1820 eene zeldzame inbreuk op de gewone afwisseling der moessons had-

(*) Dezelve verlangde tevens eenheid in het bestuur van dien strijd, hoe gaarne ook misschien eenige zeelieden gezien hadden, dat hun commando van dat der landtroepen afgescheiden gebleven ware, zoo als het dit had moeten zijn, hadden zij een officier van gelijken rang als de Generaal Majoor aan hun hoofd gehad; ten ware de eene zich, uit aanmerking van de jaren of anderzins, in navolging van voorbeelden, die men algemeen bewondert, onder des anders bevel had verkozen te begeven.

hadden gemaakt, in den aanvang van 1821 ook op Java door eene epidemische ziekte gevolgd werden, waaromtrent de Gouverneur Generaal, in deszelfs brief van den 10 Julij, ter geleide van het rapport van den Generaal Majoor de Kock, nopens den afloop der expeditie, aan Z. E. des Konings Minister voor het Publieke onderwijs, de Nationale nijverheid en de Kolonien, het volgende schreef:

» Gewigtig zijn deze voordeelen voor de » belangen van het Nederlandsche gouverne- » ment; en derzelver waarde rijst nog hoo- » ger, wanneer men in aanmerking neemt, » dat deze magt van Java is gezeild op een » tijdstip, toen de *Cholera Morbus* te Ba- » tavia en op Weltevreden uitbarstte, met » eene zoo vernielende woede, dat zij mij » een oogenblik in twijfel heeft gebragt om- » trent den weg, welke door mij behoorde » te worden ingeslagen, en mij tot het schor- » sen der expeditie zou hebben doen over- » hellen, ware ik minder doordrongen ge- » weest van het besef der nadeelen, welke » een verder uitstel in het straffen van Mah- » moed Badr al Dien's trouwloosheid en » hoogmoed voor 's Konings dierbaarste be- » langen kon na zich slepen. Ik hoopte daar » te boven, dat de genomene maatregelen

van

» van voorzorg, en het naauwere toezigt,
» dat aan boord over de soldaten kon worden
» gehouden, ten goede zou werken; en, de
» Voorzienigheid zij gedankt! de uitkomst
» heeft mijne verwachtingen niet bedrogen,
» daar de ziekte, hoe zeer dezelve op de
» schepen der expeditie bestaan heeft, echter
» minder slagtoffers heeft weggesleept, dan
» het geval zou zijn geweest, wanneer de
» troepen in het felste der epidemie op
» Weltevreden waren gebleven.«

In den aanvang van Mei verliet al, wat Java tot de expeditie had op te leveren, bijkans te gelijk de reede van Batavia. Ongetwijfeld voorkwam de zeelucht, welker heilzaambeid men veelal niet genoeg kent, het ontwikkelen van den Cholera morbus bij velen, die anders daaraan ten volle onderhevig zouden zijn geweest; en al, wie merkelijk ongesteld werd, vond intusschen op een uitnemend ingerigt hospitaal-schip de beste verzorging. Bij den mond des Soensangs werd het Eskader niet slechts met de schepen der blokkade maar ook met een Brik versterkt, welke voor den dienst van Banca afgezonderd

was

was geweest; en de voorgemelde Resident van dat eiland, en de verdienstelijke Rajah Akil, kwamen zich, met een aantal praauwen vol van verschillend krijgsvolk, bij de expeditie voegen. Den 17 en 18 werd de bank aan den mond der rivier door de twee zwaarste schepen *van der Werf* en *Nassau* (het Fregat *Dageraad* wordt in des Generaals rapport deswegens niet genoemd) en door vele andere vaartuigen der expeditie gepasseerd.

Van dit tijdstip af bleven de hangmatten op de gewapende schepen ongebruikt, en het volk des nachts bij de stukken, uit behoedzaamheid tegen verrassching, en brandstichting, of zelfs entering, door gewapende praauwen, die met hulp van den stroom onverwacht en eensklaps hadden kunnen naderen, zoo dit in 's vijands ontwerpen gevallen was. Grootelijks vermoeide zulk een gestadig wachthouden den zeeman en het landvolk aan boord van de Fregatten, enz. te meer, daar men op de rivier des daags vaak van hitte leed, en de dienst door een dikwijls noodig boegseren bij gebrek van wind grootelijks werd verzwaard. De bevolking van het hospitaal bleef hieronder, ondanks al, wat men er dagelijks over boord zettede, steeds volledig; maar al dit bezwaar werkte bij land- en zeevolk

beide al meer en meer verbittering tegen hem, die de bewerker van dat alles was, en men reikhalsde steeds vuriger naar een beslissend gevecht. Buiten die vermoeijingen (waarvan hij, die dit verhaal in zijn leuningstoel doorbladert, zich geen denkbeeld maken kan) werd al, wat der gezondheid had kunnen schaden, met de meeste zorgvuldigheid geweerd; en de Kolonel Bischoff en de Luitenant-Kolonels Riesz en Cochius inspecteerden gestadig aan boord der transportschepen hunne infanterie, artilleristen en pioniers, om zich te verzekeren, dat alle orders ten aanzien der leefwijze er striktelijk werden gehandhaafd en opgevolgd.

Van de transportschepen kwamen vier, *Heurietta Elisabeth*, *Nieuwe Zeelust*, *de Gezusters* en *Elisabeth Johanna*, eerst den 20 en 25 Mei bij het Eskader, dat, zoo haast het binnen den Soensang was, bij den aantogt de volgende orde hield. De voorhoede bestond steeds uit vier kanoneerbooten met zeiltuig, vier met enkele riemen, en vier laadschouwen, die insgelijks elk een achttienponder met de noodige bediening voerden. Dit gezamenlijke vaartuig vormde drie divisien, welke door den eersten Luitenant der Koninklijke Marine van den Ende, den eersten Lui-

Luitenant der Koloniale Marine ALEWIJN, en den tweeden Luitenant der Koninklijke Marine JOLY, gecommandeerd werden, en die belangrijke dienst werd door de opgenoemde drie officieren steeds met moed, ijver en activiteit, waargenomen. Op een half kanonschot volgden het Fregat *van der Werf*, de Brik *Elisabeth Jacoba*, met de Palembangsche Vorsten, die zich steeds in de nabijheid van den Opperbevelhebber hielden, om door denzelven geraadpleegd te kunnen worden, en de Hulk *Nassau*, welker Commandant, VERVEER, en Jr. LEWE VAN ADUARD, steeds onvermoeid waren, om hunne zware schepen tegen den stroom op door het vaak ondiepe vaarwater te brengen; waaromtrent de Katein-Luitenant BAKKER, die hetzelve reeds voor jaren en tijdens de vorige expeditie met de Corvet *Eendragt* bevaren had, en nu als Chef van den staf der Marine bij de Expeditie diende, volgens des Generaal-Majoors rapport, van oneindig veel dienst was. De Corvetten *Ajax* en *Zwaluwe*, door den eersten Luitenant VAN GINKEL, wien wij nevens BAKKER in het vorige reeds vermeld hebben, en OLYVE gecommandeerd, hielden zich bij het Fregat en de Hulk. De daarop volgende transportschepen, enz. hadden tot hunne dek-

king, benevens den Brik *Emma* en den Schooner *Calypso*, de Corvetten *Venus* en *Zeepaard*, en den Brik *Sirene*, welke door de Kapitein-Luitenants Schroyenstein en Reins, en den eersten Luitenant Buys, werden gecommandeerd; en gansch achteraan kwamen twee Korras, of kanoneerbooten.

Alles ging te langzamer voort, daar de schepen elkanderen in het voortkomen door hun aantal hinderden, en, waar het vaarwater door eilandjes vernaauwd werd, vaak in eene lange reeks achter elkanderen moesten voortworstelen. Eerst den 26 Mei bereikte men den Zuidhoek van het eiland Panjang; den 29 kreeg men de eilanden Cramat en Singres achter den rug, en den 1 Junij geraakte men voorbij het boveneinde van de Quale Opan, welke, hier van den Soensang scheidende, zoo als *bladz.* 10 reeds vermeld is, een deel van het water der Moesie naar zee voert. Op die hoogte bevond er zich aan wal een stuk geschut, waaruit er in 1819 op de Corvet *Eendragt* was gevuurd. Derwaarts zond de Generaal zijnen Adjudant, den Kapitein George, met den Luitenant ter zee Michel. Bij derzelver nadering nam het aldaar geposteerde volk van den vijand de vlugt, en zij bragten een ijzeren

ren zesponder aan boord. Bij vele andere gelegenheden liet de Generaal door kanoneerbooten en gewapende sloepen verkenningen doen. Deze diensten werden door de jonge Officieren steeds met geestdrift vervuld, en de zendelingen van den Soesoehoenang, welke hen verzelden, bragten dikwerf lieden uit nahurige gehuchten aan boord bij den Bevelhebber, die van sommigen, welke kort te voren in de hofplaats geweest waren, dienaangaande eenig berigt bekwam, dat inmiddels weinig afdeed. Des niet tegenstaande ontvingen die menschen, alle zeer armoedig zijnde, steeds eenig geschenk van zout en rijst, enz. dat onder hen en hunne naburen eenen goeden dunk verspreidde.

Den 8 Junij passeerde men langs het groote eiland Borang, dat voorheen batterijen ter afsluiting van den Soensang had gevoerd, en hierom eer men het naderde werd verkend. Men vond er bijkans geen spoor van de vorige werken, en hield zich niet op met hetzelve te doorzoeken, en er ten dien einde, en tot verhoeding van den aanleg van eenigen nieuwen post door den vijand achter den rug van het Eskader, eenige manschap te laten. Dit verkoos de Generaal te minder, daar zijne troepen reeds door ziekte en vermoeijenis ge-

dund, en ook buitendien in aantal geringer waren, dan hij zich bij zijn vertrek van Batavia had voorgesteld. Vervolgens aan het eiland Salanama gekomen, vond men de moeijelijkheid van het vaarwater beoosten hetzelve door ingeheid paalperk zeer vergroot. Van het vaarwater bewesten het eiland vond men de diepte op de kaarten niet aangeteekend, maar hetzelve werd door de eerste Luitenants der Koninklijke Marine Scheidius en Lans opgenomen, en die bekwame Officieren slaagden daarin derwijze boven verwachting, dat men des avonds van den 9 Junij het anker ligtte, om door dat vaarwater henen te stevenen. Dit gelukte zoo uitnemend, dat het Fregat *van der Werf* met eenige andere schepen reeds denzelfden avond ten 11 uren in het gezigt der vijandelijke stelling voor anker kwam, en het overige vaartuig die ankerplaats den volgenden dag insgelijks bereikte.

Bij gedane verkenning vond men des vijands werken, uitgezonderd eenige uitbreiding en verbetering, nog eveneens ingerigt, als in 1819, maar hem aan het werk, om de groote batterij aan de Peladjoe, en twee waterbatterijen in de rivier, tusschen de gezegde batterij en het eiland Gombora, te versterken,

en

en meer geschut te plaatsen. Daarin verhinderde men hem nu telkens, door een tusschenpoozend vuur uit het werpgeschut der kielligters, de achtienponders der kanonneerbooten, en het zware geschut van de Hulk, welke ten dien einde dwarsriviers haalde. De vijand staakte als dan zijn werk, om het gemaakte vuur krachtdadig te beantwoorden, doch betoonde zich hierbij, ofschoon de afstand van ons vaartuig niet groot was, in het pointeren weinig bedreven. Des nachts werkte hij met Europische heiblokken, op praauwen aan het paalwerk dwarsriviers, waarin er denkelijk na de vorige expeditie ter doorlating van zijn vaartuig eenige opening was gemaakt, die nu meer en meer verzorgd moest worden. Zoo haast men intusschen het heijen hoorde, roeide er eene divisie kanoneerbooten op het geluid aan, en maakte derzelver schrootvuur welhaast een einde aan de werkzaamheid. Voorts werden de branders, welke de Peladjoe des nachts gestadig braakte, door een vijftiental gewapende sloepen, welke iederen nacht aan den regter of Zuidoever der Moesie beneden dit riviertje geplaatst waren, zoo spoedig mogelijk met dreggen gevat, en van de schepen vrij geboegseerd; een dienst, bij welken vele jonge Officieren zich bijzonder

onderscheidden, en de Generaal met name den Luitenant der tweede klasse De Koning opmerkte.

De Moesie, of Soensang, werd van den gezegden oever, even boven het eiland Salanama, toen het Eskader zoo ver doorgedrongen was, door eene kleine batterij bestreken, tot dat de Generaal zijne Adjudanten, den Luitenant ter zee Le Jeune, en den eersten Luitenant van Geen, derwaarts zond, welke hem welhaast twee twaalfponders aanbragten. Nu dacht men, dat die stukken aldaar te lande aangevoerd konden zijn geworden, en er een weg bestond, langs welken de verloren post eene gemeenschap met de Peladjoe had, welke dezelve naar de Europeesche krijgkunde zou moeten hebben. In dat denkbeeld werd men bevestigd door berigten, dat er wezenlijk van zeker punt des oevers een weg naar zeker punt van de Peladjoe liep. Gevolgelijk zond de Generaal den 12 Junij de Kolonels Bischoff en La Fontaine, den Luitenant Kolonel Taets van Amerongen, de Luitenant-Kolonels van de Artillerie en Genie Riesz en Cochius, enz. met een sterk detachement infanterie, pioniers en sappeurs, om op te sporen, of de gezegde weg aldaar te vinden was; doch men vond onmiddelijk achter het vermelde batterij-

rij-

rijtje alles digtgegroeid, en moest zich, om landwaarts in te dringen, een pad door het houtgewas trachten te banen.

Zulks doende bereikte men, na eenigen tijd voortgeworsteld te hebben, eene verlatene en half afgebrande woning, op een plekje, waar de grond ontgind was, en vervolgens een gehucht tusschen rijstvelden. Deszelfs bewoners tegen aan het vlugten, maar een van des Soesoehoenangs bedienden, die het corps verzelde, achterhaalde welhaast eenigen dier lieden, en bewoog hen om de onzen te naderen; alswanneer hun vertrouwen, door het aanbod van verversching en eenig geld, welhaast derwijze gewonnen werd, dat zij naar waarheid berigtten, dat men het punt op den oever, waar de bedoelde weg een aanvang nam, veel hooger op te zoeken had. Zij leidden het detachement voorts langs den naasten weg naar den oever terug, bragten hetzelve op het vermelde punt, en lieten zich, toen men, na een moeijelijken marsch van 8 uren, in plaats van den meergemelden weg in te slaan, naar boord keerde; toen lieten de gezegde lieden zich overhalen, om aldaar mede te gaan overnachten, ten einde bij de hervatting van den togt almede tot wegwijzers te kunnen dienen.

Des anderen daags werd de verkenning, van de nu ontdekte regte plaats af, voortgezet, en bereikte men werkelijk den oever der Peladjoe, op een punt boven dat gene, tot aan hetwelke de vijandelijke batterij op den tegenover gestelden oever zich toen nog uitstrekte. Men vond er eene geschikte plek tot den aanleg van eene batterij, onder welker bedekking men het riviertje zou kunnen oversteken, om den vijand bij de algemeene attaque van zijne werken in den rug te vallen; maar de weg, langs welken men daarheen gekomen was, werd, als allerslechtst gebaand en veelal moerassig, tot den aanvoer van geschut gansch onbruikbaar geoordeeld; met welk bescheid men bij den Generaal terug kwam.

De Opperbevelhebber wilde intusschen, terwijl het zeevolk al het mogelijke stond te doen, ook door het landvolk al het mogelijke gedaan hebben. Hierom werd den Kolonel Bischoff de last opgedragen, om een sterk corps infanterie, met eenige rijdende artillerie, en pioniers, naar de Peladjoe te voeren. Er werden hem tien pontons, welke elk acht of tien man voeren konden, met de noodige inlandsche schepelingen, onder escorte van een corps zeesoldaten, toegevoegd, om de

Pa-

Peladjoe daarmede over te steken, zich vervolgens aan den anderen kant van het riviertje te verschansen, en van daar den vijand, zoo haast deze door de scheepsmagt aangetast worden zou, in den rug te vallen. De 14 en 15 Julij werden tot voorloopige schikkingen, combinatien, opruiming van eene voegelijke landingsplaats op den oever des Soensangs, enz. besteed; en den 16 Julij, toen het Fregat *Dageraad*, onder met bijzonderen lof vermelde medewerking van den eersten Luitenant Pické, en den Luitenant der tweede klasse Freudenberg, bij het Eskader aankwam, en dus alles tot een aanval van den waterkant bijeen was, begaf zich de Kolonel Bischoff, met de gezamenlijke voorgemelde manschap, ten getale van tusschen de 700 en 800 koppen, dadelijk op weg.

Toen men de Peladjoe genaderd was, bespeurde men eenige verdachte beweging; toen intusschen de even onverschrokkene, als gansch onvermoeide, en hieromstreeks reeds bekende, Kapitein van der Wyck met eene kleine voorhoede tot verkenning vooruitrukte, ontwaarde dezelve verder niets. Men bereikte nu werkelijk het riviertje, en bevond, dat de vijand den Westeroever nog verder dan te voren had versterkt, en men gevolgelijk, om bo-

boven deszelfs werken te geraken, hoogerop moest trekken. Naauwelijks had men zich daartoe in beweging gesteld, of er vielen eenige schoten uit kleine stukken, waarvan de Kapitein bij de pioniers LEICHER in het aangezigt, en hun Luitenant DE STURLER aan de borst, kleine schampwonden ontvingen; en men bemerkte weldra, dat het riviertje van gewapende praauwen voorzien was, die een wel gerigt vuur aanvingen. De commanderende Kolonel deed oogenblikkelijk de groote massa van zijn volk dieper landwaarts in voortsnellen, terwijl hij zelf met eenige Officieren van zijnen staf de flankeurs naar den oever aanvoerde, en de Ritmeester der rijdende Artillerie GEY, met kleine draagbare mortiertjes, derwaarts aanrukte. Deze deed eenige schoten, welke de vaartuigen van den oever verwijderden, en het gelukte hem met eene bus een van de hoofden der vijanden neer te schieten, ofschoon het vuur der scherpschutters over het geheel tegen de welverschanste vaartuigen weinig vermogt. Bij deze gelegenheid sneuvelde een flankeur, bekwam een ander eene zware wonde aan het been, en werden twee man van ons inlandsch volk almede gewond.

Gelukkig was het, dat men den vijand

zoo veel ontzag ingeboezemd had; daar het digt begroeid en moerassig terrein, waarop de onzen zich bevonden, hem gelegenheid gaf, om hun, genoegzaam zonder ontdekt of genaderd te kunnen worden, met zijne lillars, of draagbare stukjes, veel nadeels toe te brengen. Nu bleef het daarbij, dat hij achter zijne verschansingen in volle beweging geraakte, en dezelve met geschut bezettede. Zulks aanschouwende, oordeelde de commanderende Kolonel, dat de overtogt met de kleine pontons daaromstreeks niet geschieden kon; en, al trok men veel hooger op, ook daarheen stonden zich de gewapende praauwen te begeven, welker verspieders het corps immer ongemerkt nagingen, Ja, had men eens, des niet tegenstaande, den overtogt werkelijk kunnen volvoeren, dan liep men gevaar, om op een zeer ongunstig terrein afgesneden te worden, dat door middel van de praauwen geschieden kon. Al deze bezwaren deden den Kolonel besluiten, om den Generaal voor te stellen, een ontwerp, waarbij men op verrassching gerekend had, in te trekken, of ten minste te modificeren; zoo dat de overtogt dan eerst geschiedde, wanneer de aanval van den waterkant aan de praauwen, enz. eenige afleiding zou mogen hebben gegeven.

Ter-

Terwijl dit voorstel afgezonden werd, koos men een voegelijk nachtleger uit, dat door de pioniers (meest Javanen, die zich bijzonder wel kweten) zoo veel doenlijk in orde werd gebragt. Er werden behoorlijke wachten uitgezet, en verdere maatregelen ter beveiliging genomen. Niet lang had men intusschen eenige rust genoten, toen een sterk opkomende vloed de rustplaats onder water zettede, en maakte, dat men, na een ongemeen vermoeijenden dag, den ganschen nacht met het geweer in den arm op de been moest blijven. Zoo dra nu het water gevallen was, keerde men des morgens van den 17, op ingekomen bevel van den Generaal, naar de landingsplaats te rug, en werden de manschappen ingescheept, die zich tegen den middag wederom in volle gereedheid en vol vuur vonden, om bij een aanval, welken men nog dien dag wenschte en hierom ook veelal verwachtte (*), mede te ageren. Ter-

(*) Behalve den algemeenen wensch, steunde die verwachting niet slechts daarop, dat de Kolonel Bischoff reeds den vorigen dag afgezonden, en tevens het gezegde Fregat aangekomen was, maar ook op eene nadere verkenning van des vijands werken, den 16, door de Luitenants ter zee Le Jeune en Willink verrigt, welke ten dien einde tot tusschen het paalwerk roeiden, en bij den meesten moed tevens de meeste naauwkeurigheid voegden.

Terwijl de Generaal tot den aanval eene gunstige verandering in den wind verbeidde, drong men hem al meer en meer, om de Fregatten, enz. door middel van werpen in de positiën, welke hij op herhaalde verkenning voor hen had bestemd, te doen brengen; ofschoon dit vele sloepen en manschappen zou kunnen kosten. Na dat nu zulks aan alle commanderende Officieren in overweging was gegeven, werd er daartoe ook dadelijk besloten, en werd dat besluit des nachts tusschen den 19 en 20 Junij op het onverschrokkenste uitgevoerd. Men bragt, onder een onophoudelijk schieten van den vijand uit ongeveer 90 vuurmonden, met gewapende sloepen kabels naar de palen langs des vijands werken, maakte ze daaraan vast, en bleef ze, zoo lang het donker was, bewaken, op dat geen vijandelijk vaartuig ze mogt komen afsnijden. Hierbij bevond men zich zoo digt aan de batterijen, dat men er een steentje op had kunnen werpen; en het kostte, ja, eenige kleine vaartuigen en manschappen, maar bezorgde aan de schepen, kanoneerbooten, enz. den volgenden dag eene zoo uitnemende positie, dat zij, regt in des vijands em-

embrasures konden schieten, en de kogels zich niet in de dikke borstwering verloren.

Des morgens te half vier uren, stapte de Generaal met zijnen dubbelen staf van het Fregat *van der Werf* over aan boord van den Schooner *Johanna*, welke door den eersten Luitenant Scheidius gecommandeerd werd, en, met den anderen Schooner, twee Brikken en twee Corvetten, in reserve gesteld, den Opperbevelhebber eene plaats verschafte, van waar hij de gezamenlijke operatien der schepen en troepen overzien en orders afzenden kon; ten welken einde hij een tiental sloepen, onder bevel van den activen eersten Luitenant ter zee Buys, anders commandant van het Brikschip *Sirene*, bij zich verzameld had. Het Brikschip *Elisabeth Jacoba*, dat de Palembangsche vorsten voerde, werd achterwaarts op een geringen afstand van den Schooner *Johanna* geplaatst, ten einde er eene steeds gereede gelegenheid tot gemeenschap tusschen beide mogt stand grijpen. Veel verder achterwaarts lag het hospitaalschip midden in het vaarwater, en hetzelve had wederom op eenigen afstand achter zich twee kanoneerbooten, ter dekking van hetzelve en de transportschepen, van welke er den 16 en 17 twee met levensmiddelen en tijding van

Ba-

Batávia waren aangekomen. Onder het gevecht kwam de Malaksche bode SANTA MARIA met zeven praauwen vol Indisch krijgsvolk aan, het welke, nevens dat van RAJAH AKIL, en den Luitenant Kolonel KEER, ter regter zijde van den Generaal onder den oever werd geplaatst; en aan de linker hand hielden de Kolonel BISCHOFF, en de Luitenant-Kolonels RIESZ en COCHIUS, hunne van de transportschepen in landingsbooten overgebragte troepen al mede gereed, om op bevel van den Generaal te ageren.

Terwijl dat alles dus geregeld werd, begon de vijand te half zeven uren reeds een geweldig vuur te maken, en werkten de schepen op naar de palen, aan welke derzelver kabels vast waren. De kanoneerbooten en kielligters, tot eene drijvende batterij tegen over de vijandelijke op het eiland *Gombora* bestemd, geraakten omstreeks acht uren op derzelver positie, waar zij zich naar behooren vertuiden, zonder een schot te doen. Insgelijks wonden de Corvetten, Hulk en Fregatten naar derzelver aangewezene positiën op, en ankerden behoorlijk derwijze, dat zij aan des vijands water-batterijen, of de groote batterij op den Zuidwal, de breede zijde presenteerden, eer er van hunnen kant een enkel

schot werd gedaan; welke koelbloedigheid voor den vijand, die door zijn ontijdig schieten juist het tegendeel aan den dag leide, het volgende vreesselijke vuur der onzen des te ontzaggelijker moet hebben gemaakt. De Generaal wist de bedaardheid en het beleid, dat de commanderende officieren der schepen bij die gelegenheid betoonden, niet hoog genoeg te roemen.

Genoegzaam drie uren achtereen was de Gombora batterij met het werpgeschut der kielligters, en de achtienponders van twaalf kanoneerbooten, beschoten, toen men op onze batterij gebrek aan ammunitie kreeg; dan deze werd op des Generaals bevel, door den Luitenant VAN GEEN, van een der transportschepen afgehaald, en onder het hevigste vuur, met veel bedaardheid en spoed, ter regter plaatse gebragt. Evenzeer gelukte het maken van eenige opening in het vijandelijke paalwerk, door hetwelke eene kanoneerboot, daar des vijands vuur sterk begon te minderen, dadelijk doordrong, om de vijandelijke praauwen, welke in het vaarwater ten Noorden van het eiland lagen, van nabij te bestoken. Rapport deswegens bewoog den Generaal tot een bevel aan den Luitenant Kolonel KEER, om met 500 man infanterie, eeni-

eenige artilleristen en pioniers, en de praauwen van RAJA AKIL en SANTA MARIA, bij welke inlandsche opperhoofden des Generaals adjudanten, de Kapitein GEORGE en tweede Luitenant DE STUERS, zich bevonden, door de gezegde opening te dringen; maar op dit bevel volgden, wegens ongunstige rapporten van den anderen kant, welhaast stellige contra-orders.

Men had aan des vijands waterbatterijen en de groote, welke door de Hulk, Fregatten en Corvetten, met ongeveer 100 stukken beschoten werden, wel veel schade toegebragt; bij het pointeren op des vijands schietgaten had hij gewis veel volks en geschut verloren, en hadden de kogels, welke ter zijde van die gaten aankwamen, dezelve grootelijks vernaauwd, en hem in het pointeren belemmerd; maar dit laatste was, uit hoofde van de nabijheid onzer groote gevaarten, min noodig; en de hagelbui van kogels, die hij afzond, beschadigde niet slechts ons geschut, rolpaarden, romp en tuig, maar ook de kabels, welke de schepen in derzelver positie hielden. De voornaamste van al onze batterijen, de Hulk *Nassau*, geraakte uit hare stelling, en haar voertuig werd zeer ontramponeerd. De touwen der Fregatten, en

die van de Corvet *Zeepaard*, werden voor en na al almede afgeschoten. Op al die schepen bragt men wel, ondanks des vijands hevig vuur, nieuwe werpen uit, en zij hernamen voor een tijd hunne positie; maar elk verlies daarvan brak inmiddels hun vuur af; en ten laatste kwam er van den commanderenden Officier op het Fregat *van der Werf* rapport, dat de vijand, daar het andere Fregat en de Hulk afgedreven waren, al zijn geschut op hem rigtte, en hij, reeds bij de 60 dooden en gekwetsten, en vele gedemonteerde stukken, hebbende, zijne stelling nu ook scheen te moeten verlaten, bijaldien zijn schip niet voor eene volgende actie geheel onbruikbaar worden zou.

Hierbij kwam, dat het vijandelijk vuur op de groote batterij geenszins verslapt was; op de waterbatterijen was het tusschen beide verflaauwd, doch wederom opgewakkerd; en ons volk, dat reeds sints drie uren des morgens aan het werk was geweest, bevond zich te meer vermoeid, daar het weder dien dag ongemeen warm was. Dit alles in aanmerking nemende, gaf de Generaal aan het Fregat *van der Werf* sein tot den aftogt, en aan den Luitenant Kolonel Keer bevel, om den aanmarsch niet voort te zetten.

De

De kanoneerboot, welke door het paalwerk gedrongen was, beproefde zulks nu ook, doch de sterke Ebbe belemmerde haar derwijze in het nemen van de noodige rigting, dat zij in 's vijands handen viel. Eene andere kanoneerboot, welke in den grond geschoten was, moest insgelijks worden achtergelaten. Van beide moet zich intusschen het volk hebben geborgen; of het verlies van al de manschap der eerste moet de reden zijn, waar om men slechts elf kanoneerbooten, enz. vermeld vindt op de volgende lijst van dooden en gekwetsten:

	dooden	gekwetsten
Het Fregat *van der Werf*	14	46
——— *Dageraad*	3	6
De Hulk *Nassau*	1	»
— Corvet *Zeepaard*	5	3
——— *Ajax*	3	16
— kanoneerboot n.° 17	»	2
——— 18	»	1
— roeiboot n.° 1	»	3
——— 4	1	2
——— 5	8	»
——— 6	1	1
——— 7	1	4
— laadschouw n.° 1	1	1
——— 2	1	2

De laadschouw n°4	. . . 1	. . . . .	2
———————	5 . . . 3	. . . . .	1
— kielligter n.°	1 . . . 2	. . . . .	3
———————	2 . . . 1	. . . . .	3
	46		96

Onder dit laatste getal bevonden er zich 55 zwaar gewonden; en tot dezelven behoorde de Luitenant der tweede klasse De Vries, eerste Officier aan boord van de Koloniale Hulk *Nassau*, en de Adelborst der eerste klasse A. Collot d'Escury, die met de grootste dapperheid den ganschen nacht eenen onder de vijandelijke batterij vastgemaakten kabel van het Fregat *van der Werf* had bewaakt. Onder de dooden telde men den Adelborst der tweede klasse J. A. L. H. van der Maas, van de Corvet *Zeepaard*, en den Luitenant titulair J. E. Michel, van het Fregat *van der Werf*, een veel belovenden jongen Officier.

Bij die vermindering van des Generaals onderhebbende magt kwam nog het vertrek van den Luitenant Kolonel Keer, wiens terugtogt naar zijn residentschap Banca de rust van dit eiland vorderde, welks herwinning het eigenlijke doel van al het streven der Palembangers was, en op hetwelke hun

hun aanhang de vorige woelingen hervatten kon, zoo haast de afloop van het derde bedrijf des Palembangschen treurspels aldaar rugtbaar werd. Tot bedwang of voorkoming van alle nieuw gewoel aldaar zond de Generaal niet slechts den dapperen KEER en deszelfs medegebragt krijgsvolk derwaarts terug, maar stelde hij ook den Brik *Emma*, en de gansche flotille van RAJAH AKIL, ter dispositie van den Bancaschen Resident.

De gekwetsten vonden, nevens de zieken, eene onverbeterlijke verzorging op het hospitaalschip, waar al het benoodigde in overvloed voor handen was, en de uitstekend kundige Chirurgien-Majoors bij de Marine en Armee, CORNELISSEN en VAN RAALTE, de oppassing voorbeeldig gadesloegen. Grootelijks onderscheidde zich ook, door kunde en ijver, de Chirurgien majoor OLIDAM, ten dage des gevechts, in het verband van het Fregat *van der Werf*, waar er toen zoo velen gewond werden.

De zielswonde der gekwetste en verdere braven werd door den Opperbevelhebber zoo veel doenlijk geheeld, in eene dagorder, waarbij hij zich over allen te zamen uitnemend voldaan verklaarde, het mislukken der gevormde hoop aan de bloote toevalligheid

van een zoo herhaald in stukken schieten der touwen toeschreef, op een spoedig hervatten van den stijd uitzigt gaf, en zijn welgegrond vertrouwen uitboezemde, dat de regtvaardige zaak van Z. M. den Koning en het Nederlandsche volk alsdan zegevieren zou.

Grooten steun vond deze hoop in het gebeurde met de batterij op het eiland Gombora; terwijl de schepen wel veel aan romp en tuig geleden hadden, maar die schade, daar men op de rivier harden wind noch hol water te vreezen had, voor de onderneming niet gewigtig was, en alles aan de scheepsbatterijen welhaast derwijze gerepareerd kon worden, dat men tot een krachtdadigst hervatten van den strijd in staat geraakte. Het aanvullen van de geledene verliezen aan touwen en ankers was het moeijelijkste; maar daartoe werkten de Kapiteins der transportschepen allergewilligst mede; en den derden dag na het gevecht waren de noodige werkzaamheden tot herstel van het beschadigde derwijze afgeloopen, dat de vijand den volgenden morgen reeds op nieuw kon worden aangetast.

Den 24 Junij, te drie uren begaf zich de Ge-

Generaal andermaal aan boord van den Schoonner *Johanna*, terwijl de schepen nu van den vloed gebruik maakten, om naar de vijandelijke batterijen op te drijven, en in hunne aangewezene positiën te ankeren. Dit geschiedde, bij eene betrokkene lucht en een flaauw maanlicht, in alle stilte; en met dezelfde bedaardheid, als op den 20, werd er van onzen kant geen vuur gegeven, voor dat de schepen wel vertuid waren; ofschoon de vijand zijn vuur reeds te vier uren aanving. Te vijf uren was intusschen het vuur ook van onzen kant reeds hevig aan den gang, en hetzelve duurde onafgebroken voort, daar al de schepen hunne stelling genoegzaam tot het laatste behielden.

Bij de naastvoorgaande attaque gebleken zijnde, dat de vijandelijke positie met het beste gevolg van den kant van het eiland Gombora (*) kon worden geëntameerd, en de drijvende batterij voor hetzelve een uitnemend effect deed, zoo om de vijandelijke te doen zwijgen, als om het paalwerk voor de landings-

(*) Waarvoor de vijand denkelijk te minder vreesde, daar men er twee kanoneerbooten verloren, en eenige dagen vroeger den vermelden togt naar de Peladjoe gedaan had.

dingstroepen te openen, waren deze laatste voornamelijk aan de regterhand van den Generaal geplaatst, en bevond er zich aan de linkerzijde onder den oever slechts een veel zwakker corps, dat door den Majoor De Leeuw werd gecommandeerd, terwijl het andere onder den Kolonel Bischoff stond, en de Kolonel De la Fontaine, aan boord van den Schooner *Johanna*, als chef van den staf der troepen fungeerde, en als geëxperimenteerd Officier door den Generaal telkens werd te rade genomen.

Een kwartier over zessen rapporteerde men, dat het vuur op Gombora minderde. Straks zond de Generaal zijnen Aide de Camp, den Kapitein George, aan den Kolonel Bischoff, om met den Luitenant Kolonel Riesz, en deszelfs onderhebbende artilleristen, en de infanterie, welke hij bij zich had, door het paalwerk te breken. Een half uur later hoorde men op den Schooner reeds het vuur der Gomborasche batterij, en het daartegen gerigte kanonvuur, door ander uit klein geweer vervangen; en welhaast kwamen de Luitenant Kolonel Riesz en de Kapitein George, beide zwaar gewond, voor en na den Generaal de aangename tijding der geheele wegneming van het eiland brengen. De commanderende

Lui-

Luitenant op den kielligter n.° 1 Le Jeune, die zoo veel tot bedwang van het Gombora-sche geschutvuur had toegebragt, snelde straks met eene Nederlandsche vlag naar de batterij, terwijl de Kapitein Elout van het 18 Regiment, en de even overschrokken ijve-rende Kapitein adjudant Dibbetz, aan het hoofd van de landingtroepen elk eene gelijke vlag zwaaijende, elkanderen en den Luitenant Le Jeune de eer betwistten, van dien schrik der vijanden het eerste op het eiland te heb-ben geplant.

De Kanoneerbooten werkten mede door het paalwerk henen, en dekten deels ten Noorden van het eiland de landingsbooten tegen alle praauwen, waarmede dezelve mogten kunnen werden bestookt; maar deels bestormden zij, onder bevel van den eersten Luitenant der Marine Van den Ende, de waterbatterijen, welker vuur door de Corvetten *Venus* en *Ajax* reeds genoegzaam bedwongen was. De Nederlandsche vlag werd er door den Adelborst der tweede klasse De Man het eerste geplant. De dappere Van den Ende werd er, met eenige zijner manschappen, door het springen van vijandelijk kruid ge-kwetst. De batterijen werden, als voor den Generaal van geen nut, dadelijk in brand ge-

sto-

stoken; terwijl de Corvet *Venus* door den commanderenden Kapitein Luitenant Schroy-enstein, met een opmerkenswaardig beleid, tegen de groote batterij werd gerigt, maar de Corvet *Ajax* bij eene gelijke poging aan den grond raakte, en nu het vuur van die batterij mede ontving, zonder hetzelve te kunnen beantwoorden.

Op dit schip werd er des niet tegenstaande slechts één man gekwetst. De Corvet *Zwaluw* had daar en tegen twee dooden, even als de Brik *Sirene*. Van den Schooner *Johanna*, waar zich de staf bevond, werd er een man gedood en een gekwetst, en zeer aanmerkelijk is het getal van veertien gekwetsten, dat de lijst van dooden en gewonden aan eene der kanoneerbooten geeft. Tot die veertien behooren zekerlijk de manschappen, die van het springende kruid op de water-batterijen leden, en de dooden en gekwetsten der equipagie van den Schooner en Brik werden denkelijk bij het overbrengen van orders door het vijandelijk ijzer getroffen; terwijl de twee dooden van de laatstgenoemde Corvet tot een gedeelte van hare equipagie kunnen hebben behoord, dat haren commanderenden Luitenant Olyvé, bij deszelfs voortreffelijk bevelvoeren over de landingsbooten, verzelde.

De

De dooden en gekwetsten der Corvet *Venus* werden door des vijands groote batterij, naar welke de bezetting van het eiland en de waterbatterijen zekerlijk meerendeels week, nog al steeds vermenigvuldigd, en hun getal klom op de Hulk en het Fregat *Dageraad* zeer hoog. Evenwel verminderde het vuur tegen over die schepen en het andere Fregat. Dit ziende, deed Jr. Lewe van Aduard den Generaal weten, dat de vijandelijke batterij, zijns erachtens, met goed gevolg bestormd zou kunnen worden, en werd de Kolonel De la Fontaine afgezonden, om met het corps onder bevel van den Majoor De Leeuw, en een aantal schepelingen, die zich bij hetzelve stonden te voegen, een aanval te ondernemen. Maar inmiddels was de stroom onvoordeelig, kwamen de booten slechts langzaam voort, en hielden zij eindelijk gansch en al stil. Zulks bemerkende, zond de Generaal den Luitenant Kolonel Taets van Amerongen aan den gezegden Kolonel, om naar de reden van dien stilstand te vernemen; en die reden bleek den afgezondenen Officier reeds, toen hij op de hoogte gekomen was, waar het corps zich bevond. Hij zag het vuur der batterij zich tegen over de landingsbooten, uit de aldaar nog niet beschotene em-

embrasures derwijze aanheffen, als of het zich daar concentreerde, en men er alle pogingen ter afwering van den zekerlijk reeds bemerkten aanval inspannen wilde.

Hierom werd de Kolonel voorzigtig en menschlievend te rade, eer hij voortging, den Generaal in overweging te geven, dat het corps, als het verder zoo langzaam tegen het vuur des vijands moest inwerken, het grootste gevaar liep van in den grond geschoten te worden, eer hetzelve de batterij genaken kon. Geliefde de Opperbevelhebber des niet tegenstaande bij de gegevene orders te persisteren, dan, verklaarde de Kolonel, met al de onbevangenheid van een Officier, wiens reputatie reeds gevestigd is, wilde hij zijnen pligt in de opvolging dier orders evenzeer volgen, als hij dit bij de voorloopige mededeeling van zijne bedenking meende te hebben gedaan. Hiervoor dankt de Generaal in deszelfs rapport den bezadigden Kolonel, wiens vertoef dubbel nuttig werd, daar de Kolonel Bischoff straks door den Luitenant De Stuers weten deed, dat hij, bij het verkennen van het bemagtigde eiland, achter hetzelve eenen vrijen (*) doortogt, gevonden had;

(*) Hadden de Palembangers eene der vier batterijen van

had; alwaarom hij al de troepen, welke de Generaal disponibel had, ter zijner beschikking wenschte te hebben, om met de Kanoneerbooten door het gevondene kanaal henen naar den Zuidoever boven de batterijen te stevenen, en deze in de lendenen te grijpen.

Straks zond de de Generaal hem het corps van den Majoor De Leeuw bij de manschap, wel-

---

van den Zuidoever op den Noordoever boven het kanaal ten Noorden van het eiland geplaatst, en wel versterkt, dan had men zich tot een beschieten en bestormen van die vastigheid, dat uit hoofde van het terrein hoogstmoeijelijk en langwijlig zou zijn geweest, moeten begeven, eer men het kanaal tegen den stroom op had kunnen doorworstelen, dat men nu ongehinderd deed; zekerlijk om het gene de naastvoorgaande aanteekening meldt, en om dat de vijanden zich van eene zoo grootelijks gecombineerde expeditie, met allerlei klein vaartuig, kielligters, kiezentrekkers, enz. geen denkbeeld gevormd hadden. Ja, gewis was hun gebrekkig begrip van de Europeesche krijgskunde de reden van een verzuim, waarin zij aan de Algerijnen gelijk stonden, die, Lord Exmouth's indringen tusschen hunne moelje en de stad geenszins voorziende, geene batterij op den oever achter de moelje aanleiden; en voorts ook aan de Nederlanders van 1799, die Story's herhaalde aanmaning tot zulken aanleg van werken, als de tegenwoordige, achter de Heldersche batterijen, uit hoofde van de bom, waarover zie *bladz.* 125, in den wind sloegen.

welke hij reeds onder zijne bevelen had, en den Kapitein Luitenant BAKKER, om de tien Kanoneerbooten, die aan het hoofd van de landingsbooten geplaatst moesten worden, nu te commanderen.

Reeds te negen uren zag men de onderhebbende magt van BAKKER en BISCHOFF van achter het eiland te voorschijn komen, om op den Zuidoever aan te stevenen; *en dit was gelukkig*, vervolgt de Generaal; *want, hoe zeer het vijandelijk vuur sterk begon af te nemen, zoo moest het onze mede verminderen, daar de Fregatten* van der Werf *en* Dageraad *gebrek aan ammunitie begonnen te krijgen; en kwartier voor tien uren geraakte het Fregat* Dageraad *uit deszelfs voordeelige positie. Te half twaalf uren attakeerde de Kolonel* BISCHOFF *de vierde of laatste batterij. Eene Nederlandsche vlag werd door den Luitenant ter zee van de tweede klasse* DE LANGE *dadelijk geplaatst. De vierde en derde batterij werden spoedig door den vijand verlaten, en, toen de Kolonel die was omgetrokken, ook de tweede. De eerste en groote batterij aan de Peladjoe bleef haar vuur op onze schepen aanhouden, en poogde de onzen het indringen te bezetten; dan de flankeurs, met de eerste Lui-*

Luitenants WAGENER *en* VAN STYRUM *aan het hoofd, lieten hun geen tijd, drongen met de bajonetten overal door, en dreven den vijand van het geschut en achter de batterij uit; zoo dat wij in min dan een uur meester van al de batterijen waren. Toen het vuur op de schepen uit gebrek aan munitie moest worden verminderd, zijn er dadelijk van dezelve sterke detachementen aan wal gezonden, om met onze troepen te coopereren. Bij mijne komst in de batterijen werd ik met een hevig gejoel ontvangen; en ik moest de geestdrift en orde bewonderen, die zoo wel de militairen, als de zeelieden, kenschetste. Bij deze gelegenheid zijn er slechts twee man gesneuvela en zes gekwetst. Onder deze bevindt zich de eerste Luitenant* SCHENK (zwaar gewond).

Op de schepen, die al wederom aan romp en tuig veel geleden hadden, was SERRES, tweede Luitenant der Mariniers van het Fregat *van der Werf*, gesneuveld, en de Luitenant der tweede klasse HUIBERTS op de Hulk, benevens den Kadet WESTENDORP, en den reeds vermelden Luitenant VAN DEN ENDE, zwaar gekwetst. De lijst was als volgt:

	dooden	gekwetsten
Het Fregat *van der Werf* . .	3 . . .	17

Het Fregat *Dageraad*	4		39
De Hulk *Nassau*	10		33
— Corvet *Venus*	7		17
——— *Ajax*	»		1
——— *Zwaluw*	2		»
— Schooner *Johanna*	1		1
— Brik *Sirene*	2		»
— Roeiboot n.° 4	»		1
——— 6	»		14
— Laadschouw n.° 1	1		2
——— 2	1		»
——— 4	»		2
——— 5	»		1
— Kielligter n.° 1	2		5
	53		133

Onder de gekwetsten waren er meer dan 80 zwaar gewond, en er werden 6 inlandsche matrozen vermist.

Onder de gene, die zich in beide gevechten het meeste hadden gedistingueerd, noemde de Generaal voorloopig slechts Jr. Lewe van Aduard, en op deszelfs bodem de eerste Luitenants Koopman en Lans, beide ligt gebles-seerd, en de tweede Luitenants Willink, De Koning, Rengers en Boers, de Commandanten der divisien Kanoneerbooten Van den Ende, Alewyn en Joly, den tweeden Luite-

te-

tenant Kolf, die eene afzonderlijke Kanonneerboot commandeerde, de Kielligters commandanten Freudenberg en Le Jeune, des Generaals eigen adjudant voor de Marine Le Jeune, en den tweeden Luitenant Van Berkel, adjudant van den Kapitein Luitenant Bakker, dezen laatsten, de Kapitein Luitenants Reins en Schroeyenstein, de eerste Luitenants Buys, Olyve en Van Ginkel, de Kapitein Luitenants Tieman en Verveer, den eersten officier Van Kervel op de Hulk, en den Artillerie Kapitein Theunissen op dien bodem.

Uit de landtroepen noemde de Generaal voorloopig, benevens den Kolonel De la Fontaine, als Chef van den staf, de gezamenlijke daartoe behoorende officieren, inzonderheid de Luitenant Kolonels Taets van Amerongen en Arnould, den Kapitein George, den eersten Luitenant Van Geen, en den tweeden Luitenant De Stuers; voorts, benevens den Kolonel Bischoff, uit de Artilleristen den Luitenant Kolonel Riesz, den Kapitein Gey, den eersten Luitenant Keizer, en den tweeden Luitenant Van Geen; uit de Genie den Luitenant Kolonel Cochius en den Kapitein Van der Wyck; uit de infanterie den Luitenant Kolonel Muntinghe, den Majoor De Leeuw, de Kapiteins Laemlin en

Elout, de eerste Luitenants Van Styrum; Wagener, Schenk en Bourdon, de tweede Luitenants Aumand en Van der Veen, en den Sergeant-Majoor Veldman; uit de pioniers den Kapitein Leicher en tweeden Luitenant De Sturler, beide gewond, zoo als Schenk, George, Riesz en anderen, dit voor en na zwaarder waren geworden.

Om allen te noemen, die zich onderscheiden of moed betoond hadden, schreef de Generaal, zou hij de naamlijsten van al de equipagien en corpsen in zijn rapport hebben moeten invlechten; want allen hadden zich wel gedragen; en hoe uitnemend hij over allen voldaan was betuigde hij den 25 in de

GENERALE ORDER.

» De Opperbevelhebber weet geene woorden
» te vinden, die genoegzaam deszelfs genoe-
» gen kunnen uitdrukken, over het gedrag,
» gisteren door de officieren en manschappen,
» zoo van de Marine, als van de Armee, aan
» den dag gelegd.«

» De batterijen op het eiland Gombora en
» aan de rivier Peladjoe zullen in de Neder-
» landsche geschiedenis steeds bekend blijven.
» Want de aanzienlijke overwinning, gisteren
» behaald, is ons geliefd vaderland verschul-
» digd aan het bewonderenswaardige beleid

van

» van de respective commanderende Officieren
» der schepen en vaartuigen, en der ver-
» schillende corpsen, aan den onverschrok-
» kenen moed van Officieren en manschappen
» in het algemeen, en aan de voorbeelde-
» looze eensgezindheid, die er steeds tus-
» schen de land- en zeemagt is aan den dag
» gelegd. De Opperbevelhebber heeft den
» naam van onzen geëerbiedigden Koning,
» en dien van onzen geliefden Gouverneur
» Generaal, nog niet ingeroepen. Thans
» durft hij onbeschroomd, zoo wel de Zee-
» als Land-Officieren en verdere manschappen
» te zee en te lande, namens zijne Majesteit,
» en namens den Gouverneur Generaal, dank
» zeggen voor het verrigte tot dus verre.
» Er blijft ons thans nog over, den hier
» nabij gelegenen kraton van Palembang in
» te nemen. Dit werk is, door het gene
» reeds geschied is, zeker gemakkelijker ge-
» worden. Daar echter onze vijand goed
» vecht, roept de Bevelhebber nog eenmaal
» uwer aller medewerking in.«

» Welaan dan, mijne brave kameraden! dat
» een ieder zich gereed make, om verder
» voort te gaan! *Lang leve de Koning!*
» *Lang leve de Gouverneur Generaal!*

Het inkomende berigt van het gebeurde moet MAHMOED BADR AL DIEN te vreesselijker getroffen hebben, daar zijne op de batterijen vereenigde, en ten laatste in de groote batterij te zamen gedrongene, magt van hier juist derwijze verdreven werd, dat er daarvan weinig of niets bij hem terug kwam, maar genoegzaam alles zich in het land aan de Peladjoe verstrooide, en hij zich dus van manschap ter verdediging van zijnen kraton verstoken vond. Denkelijk bevonden zich ook de Pangerang Ratoe, zoo hij toen nog leefde, en des Sultans tweede zoon, onder het deerlijk uiteen gejaagde volk; en denkelijk was zijn vertrouweling OSMAN in deszelfs radelooze vlugt begrepen, en vond hij gevolgelijk ook bij dezen geenen verderen steun. Hoogst belangrijk zou het zijn, zoo de bijzonderheden van hetgene er aan 's vijands zijde gebeurde genoegzaam naauwkeurig opgezameld konden worden. Alsdan kon er uit het gezamenlijke voorgevallene een treffend treurspel, onder den titel van MAHMOED BADR AL DIEN, of *de bemagtiging van Palembang*, worden te zamengesteld.

Ter onzer kennis zijn nog slechts de volgen-

gende bijzonderheden gekomen, waaruit blijkt, dat genoegzaam al, wat te Palembang op het Nederlandsche gouvernement gebeten was, zich op de batterijen bijeen gevonden had, en het volk in het algemeen tot de vredelievende gevoelens overhelde, tot bevordering van welke de voorgemelde zendelingen der Palembangsche vorsten reeds zoo veel hadden toegebragt, en tot verdere aankweeking van welke langs de boorden der Peladjoe de Generaal, nog op denzelfden dag der zege, den Malakschen Santa Maria, met deszelfs praauwen, welker manschap met eenige andere versterkt werd, het gezegde riviertje op deed stevenen, om de vijandelijke praauwen aldaar te ontwapenen, en de bewoners der omliggende Campongs te verzekeren, dat zij van het gebeurde voor zich niets kwaads te duchten hadden. Eene zending, van welke dat opperhoofd zich met veel ambitie kweet.

Om voor de groote schepen den weg naar de hofplaats te banen, teeg men straks na de bemagtiging der batterij aan de Peladjoe met de kielligters aan het werk, ten einde het paalwerk derwijze op te ruimen, dat de Fregatten, enz. voor zich een genoegzaam ruimen doortogt erlangden. De tien kanonneerbooten, onder bevel van den Kapitein Lui-

tenant Bakker, die zich reeds ver boven het paalwerk bevonden, stevenden inmiddels vooruit, om te verhinderen, dat zoodanige vlugtelingen, als langs een omweg van de groote batterij naar den Zuidoever tegen over den kraton mogten zijn getogen, de Moesie niet overstaken, en om deze boven de hofplaats derwijze af te sluiten, dat Mahmoed Badr al Dien zich niet derwijze, als bij den aantogt van den Generaal Majoor Gillespie, met de zijnen en zijne beste goederen te scheep naar het bovenland mogt kunnen begeven. De Corvet *Venus* was, uit hoofde van hare positie bij het gevecht, het eerste groote vaartuig, dat van de aanvankelijke opening in het paalwerk gebruik maakte, om de Kanoneerbooten te volgen; en zij plaatste zich welhaast achter die booten, ter voltooijing van de gezegde afsluiting der rivier.

Op de gezamenlijke batterijen had men, onder veel anderen buit, en boven en behalve de draaibassen, waarmee de borstweringen der groote batterij bezet waren, 126 stukken geschut gevonden. Na de opruiming van alles werd het bekleedsel van bamboes, dat de plaats van muurwerk of zooden verving, des avonds in brand gestoken; eene verschrikkelijke illuminatie van de rivier, onder begunsti-

stiging van welke men, gedurende den ganschen nacht, ondanks alle doorgestane vermoeijenis, vol geestdrift, met het uittrekken der ingeheide palen aanhield; zoo dat de Fregatten, enz. den volgenden dag reeds een goeden weg voor zich open vonden, om naar den kraton op te werken. Terwijl zij nu den 26 Junij voortstevenden, schreef de Generaal, de eer der Nederlandsche vlag en wapenen reeds genoeg gehandhaafd achtende, om den oorlog ten spoedigste te eindigen, en Mahmoed Badr al Dien zelven magtig te worden, aan dezen den volgenden brief:

» *Aan boord van Zijner Majesteits Fregat*
» Van der Werf, *den 26 Junij 1821.*«

» De Generaal-*Majoor*, Opperbevelhebber » der Palembangsche expeditie, en Commis- » saris aldaar, heeft, bij zijne aankomst in » de rivier de Soensang, aan de ingezetenen » van Palembang doen weten, dat hij niet » was gezonden, om hun den oorlog aan te » doen, maar eeniglijk om wraak te nemen » over het gehouden gedrag van Sultan » Mahmoed Badr al Dien.«

» De Generaal betreurt de onheilen, die » de oorlog bereids heeft na zich gesleept,

 » en

» en de verliezen, welke de ingezetenen door
» derzelver hardnekkigheid hebben geleden.«
» Indien de kraton stormenderhand wordt
» ingenomen, zal die gewis door de troepen
» worden vernield, en vele menschen zullen
» daarbij het leven verliezen.«
» En vermits er voor den Sultan MAHMOED
» BADR AL DIEN geene mogelijkheid meer
» bestaat, om ons uit Palembang te houden,
» raadt de Generaal-Majoor en Opperbevel-
» hebber hem aan, zich aan de genade van
» het Nederlandsche Gouvernement te onder-
» werpen; wanneer hij zijn leven en dat zijner
» landgenooten kan gespaard zien.«

» *De Generaal-Majoor, Opperbevel-*
» *hebber der Palembangsche expeditie.*«

(Geteekend.) DE KOCK.

Hierop kwam er den 27 een Pangerang Adapattie (*) vroegtijdig bij den Generaal aan

(*) Dezen titel schijnen BADR AL DIENS en NAJM AL DIENS jongere broeders toen beide te hebben gevoerd. De oudste van hen beiden voerde denzelven reeds onder NAJM AL DIENS regering, en de jongste dien van *Pangerang Aria Kasuma*, zie *bladz.* 28. Thans was de eene, die zich nu bij den Generaal vervoegde, en ons de jongste schijnt te zijn geweest, *Pangerang Adapattie Toea*; de andere was *Pangerang Adapattie Moeda*.

aan boord, namens Sultan BADR AL DIEN, onder vele protestatien zeggende, dat dezelve gaarne de regering aan deszelfs broeder (*) wilde afstaan, mits hem eeniglijk werd vergund te Palembang te blijven. Het gereede antwoord was, dat zulks niet kon worden toegestaan, maar de Exsultan zich aan den Generaal moest overgeven, om ter dispositie van den Gouverneur Generaal naar Batavia te worden overgebragt; en na dit antwoord zeilde Jr. LEWE VAN ADUARD, met den Opperbevelhebber aan boord, tot op een pistoolschot onder de wallen des kratons; en op denzelfden afstand van dezen plaatsten zich, aan weerskanten van het Fregat *Van der Werf*, het andere Fregat, en de zoo verschrikkelijke Hulk. De Corvet *Ajax* en Schooner *Johanna* hielden den jongen kraton in ontzag, en de Schooner *Kalypso* met de kielligters het oude fort, dat de Sultan aan zijnen gunsteling OSMAN had afgestaan. Twee kanoneerbooten, twee Corvetten en een Brik, bevonden zich op een grooten afstand bij de transportschepen; maar een weinig beneden den jongen kraton ankerde de Brik *Elisabeth Jacoba* met de Palembangsche vorsten.

(*) Van het besluit des Javaschen gouvernements ten voordeele van dezen kon men te Palembang reeds langs menigen weg verwittigd zijn geworden.

Hieromstreeks werd er gelijktijdig met de landingsbooten een aantal landsvolks aan wal gezet, om den aanval der schepen op de kratons van den landkant te ondersteunen, batterijen op te werpen, geschut en mortieren in werking te brengen, eene bres te schieten, of anders de forten met ladders te bestormen. In de eerste plaats toog men aan het opwerpen van een dam op den moerassigen oever, om het geschut daarover op een geschikt terrein te brengen. Men zag derwaarts gerigte stukken op den wal van den jongen kraton, doch dezelve waren van geene bediening voorzien; en, tot aan de gracht van dat fort genaderd, vond men de brug afgebroken, maar binnen hoorde men geene de minste beweging. Men kwam eenige Palembangers tegen, van welke sommigen gewapend waren, maar welke zich alle zeer vriendelijk aanstelden, en verzekerden, dat de Sultan in het paleis nog slechts een klein getal van trouwe aanhangers bij zich had. Eenige huizen waren, ja, verlaten; doch in andere vond men de bewoners gansch onbekommerd, en naar allen schijn zeer ongezind, om zich voor Mahmoed Badr al Dien in de bres te stellen.

Welhaast zond de Generaal bevel, om het landen van troepen provisioneel te staken, ja

eeni-

eenigen tijd later gelástte dezelve, de reeds aan wal zijnde wederom aan boord te brengen. Want de Pangerang Adapattie Moeda was inmiddels komen berigten, dat deszelfs broeder de Exsultan zich aan des Generaals eischen onderwierp, en als eene weldaad slechts eenig uitstel verzocht, om zich met vrouwen en kinderen tôt het vertrek gereed te maken. Hiertoe werden er hem twee dagen vergund, mits hij het geschut dadelijk van de wallen deed nemen. Dit geschiedde den volgenden morgen; en de Exsultan zelf scheen twee dagen later te aarselen, om zich dadelijk over te geven; maar toen werd hij van wegens den Opperbevelhebber door den Kapitein Elout daartoe zoo nadrukkelijk aangemaand, dat er geen verdere aandrang, veel min dadelijkheid noodig was.

Het paleis den 1 Julij werkelijk ontsloten hebbende, begaf hij zich den 3, met een zoon en schoonzoon, enz. aan boord van het Fregat *Dageraad*, dat welhaast met hem op de reede van Batavia verscheen, en vervolgens om de Oost stevende, daar het eiland Banda ten verblijve voor het vorstelijke gezin bestemd schijnt te zijn; waar deszelfs vertering eenige vergoeding voor de schade bij het losbersten van den Goenong Apy schijnt te zullen kunnen aan-

aanbrengen. In de beide kratons vond men 70 stukken geschut, maar voorts door het wanhoopige gezin, uit woedenden spijt, veel beschadigd, ja vernield, en geen spoor van des Exsultans vorigen schat. Zijn neef Achmet Najm al Dien ving deszelfs regering den 3 Julij werkelijk aan; en den 10 dier maand landden te Batavia de Luitenant-Kolonel Taets van Amerongen, Aide de camp van den Gouverneur Generaal, benevens den eersten Luitenant ter zee Koopman, den 28 Junij met een nog gansch gaaf schip uit de nabijheid van het Palembangsche paleis afgezonden, om den toenmaligen staat van zaken, en den waarschijnlijken afloop van alles, te boodschappen. Die blijde boodschappers hadden onderweg de uitgaande Japansche schepen der Kroon gepraaid, welke, ter bekoming van eenig narigt, de Straat van Banca doorzeilden, en de tijding nu met het levendigste hoezee! ontvingen, om ze welhaast in de Chineesche zeeën, aan boord van al, wie hen praaide, en voorts door het gansche Japansche rijk henen (*), te doen weergalmen.

Den

(*) Waar men in berigten van zulken aard veel behagen schept, en Golowkin een berigt van de Noordhollandsche gebeurtenissen van 1799 in de landstaal overgezet vond.

Den 8 November weergalmde dezelfde tijding ook reeds in Nederland, werwaarts de bovengenoemde boodschappers door den Gouverneur Generaal oogenblikkelijk met een gereed liggend Rotterdamsch Brikschip voortgezonden werden, om voor zijne Majesteit den Koning al het gebeurde te ontvouwen, en aan Z. E. den Minister voor de Koloniën den reeds vermelden brief ter hand te stellen, aan welks einde de Gouverneur Generaal zich dus uitdrukte:

» Het beleid en de kloekmoedige bedaardheid, waarmede de Generaal-Majoor De Kock het geheel der Expeditie heeft gedirigeerd, en de volmaakte eensgezindheid, die ongestoord tusschen land- en zeemagt bestaan, en zoo veel tot den gelukkigen uitslag bijgedragen heeft, geven mij stof tot geene geringe zelfsvoldoening over de keuze, die ik van hem als bevelhebber der Palembangsche expeditie heb gedaan, en over het volhouden van mijn besluit, om het slagen van die gewigtige onderneming niet te wagen aan de erkende nadeelen van een verdeeld gezag.«

» Het nevensgaande afschrift van een brief, door mij op heden aan den Generaal Majoor De Kock geschreven, zal uwe Excellen-

» lentie doen zien, hoe hoog ik de door hem,
» ter dezer gelegenheid bewezene diensten
» waardeer. Het zal dan ook wel overbodig
» zijn, hierbij te voegen, dat niets mij aan-
» genamer zal wezen, dan de betuiging van
» *mijne* tevredenheid over de verrigtingen
» van den Generaal-Majoor De Kock spoedig
» te kunnen doen volgen van die van Zijne
» Majesteit den Koning, wiens hooge goed-
» keuring het doel is, waarnaar wij allen
» streven.«

De hierin vermelde brief van Z. E. den Gouverneur Generaal aan den Generaal-Majoor De Kock was van den volgenden inhoud:

Buitenzorg, den 10 Julij 1821.«

» De voorspoedige overtogt van Zijner Ma-
» jesteits schooner *Calypso* heeft mij, Gene-
» raal! reeds heden in het bezit gesteld van
» UEd. Gestr. depêche van den 28 Junij, ll.
» n.° 7, mij aankondigende het forceren en
» veroveren van 's vijands Batterijen en sterk-
» ten bij Gombora en Moara Pladjoe, en de
» aankomst van de gansche magt onder uwe
» bevelen voor den versterkten kraton des
» Sultans van Palembang, alwaar zich Mah-
» moed Badr al Dien, als zijne laatste toe-

» toevlugt, nog bevond, om zich eerlang op
» genade aan ons over te geven.«

» Het levendigst genoegen heb ik onder-
» vonden, bij het ontvangen van dit rapport;
» hetwelke mij de aangename zekerheid brengt,
» dat eene glansrijke overwinning de ver-
» wachtingen heeft bevestigd, die ik voedde
» van uw beleid, en van de dapperheid en den
» moed van de zee- en landmagt onder uwe
» bevelen gesteld.«

» Hoezeer de straf, aan MAHMOED BADR AL
» DIENS trouwloos gedrag verschuldigd, door
» toevallige omstandigheden lang is vertraagd
» geworden, heeft dezelve hem dan einde-
» lijk getroffen. Deze gebeurtenis, in verband
» beschouwd met de herstelling van ons ge-
» zag te Palembang, welke *daarvan* het ge-
» volg *zal zijn*, *houd* ik voor eene der ge-
» lukkigste, welke mij onder mijn bestuur
» kan te beurte vallen; en dezelve is alleen
» in staat, om den onaangenamen indruk uit
» te wisschen, dien de vroegere stand van
» zaken in dat gedeelte onzer bezittingen bij
» mij had te wege gebragt.« (*)

» Groot

(*) Veel licht hierover verspreidt het zoo gepaste voorstel van J.r VAN ALPHEN aan de Staten Generaal, waarin verklaard wordt, dat het buiten de Palembang-sche

» Groot zijn de moeijelijkheden geweest, » die het bereiken van het doel uwer be- » stemming hebben in den weg gestaan; maar » uwe wel berekende maatregelen, en de » standvastige moed van uwe onderhoorigen » van alle wapenen, hebben de hinderpalen » overwonnen, die de gesteldheid van het » land, en de rusteloze dadigheid van eenen » ondernemenden vijand, bij elken voetstap » aanboden, en alzoo een nieuw en een vol » bewijs opgeleverd, dat de voorvaderlijke » heldenmoed niet uit de Nederlandsche legers » geweken is. In het volle besef hiervan, » en van de diensten, te dezer gelegenheid » door alle tot de Palembangsche expeditie » behoorende bewezen, zal ik niet in gebreke » blijven, om zoo wel uw eigen goed beleid, » doorzigt en moedige bedaardheid, als de » uitmuntende wijze, waarop uwe onderge- » schikten onderling gewedijverd hebben, om » zich van hunne pligten te kwijten, onder » het oog van Zijne Majesteit den Koning » te brengen.«

» In afwachting, dat mij de aangename » taak te beurte zal vallen, om de tolk te » zijn

---

sche zege voor ons beter zou zijn geweest, de gezamenlijke Oostindische bezittingen op te geven, dan aldaar steeds voor allerlei belaging ter prooi te zijn.

» zijn van de goedkeuring van Zijne Majesteit
» op uwe verrigtingen, en van de blijken
» van Koninklijke genegenheid, die het
» Hoogstdenzelven zal goed dunken, om te
» doen deelachtig worden aan hen, die in
» deze, voor onze wapenen zoo eervolle, en
» in de gevolgen zoo belangrijke, gevechten
» en operatien hebben uitgemunt, verzoek ik
» u, Generaal! voor u zelven de betuiging
» aan te nemen van mijne hoogste tevreden-
» heid, en die ook te doen toekomen aan
» uwe onderhoorigen, onder te kennen gave,
» dat niet alleen hun dapper gedrag, maar
» ook de volmaakte eensgezindheid, die onder
» de verschillende wapenen geheerscht heeft,
» mij het overtuigendste bewijs oplevert van
» den onverbeterlijken geest, die bij 's Ko-
» nings land- en zeemagt in Indie bestaat.«
» Ontvang, Generaal! de hernieuwde ver-
» zekering mijner bijzondere hoogachting!«

» *De Secretaris van Staat, Gouverneur*
» *Generaal van Nederlandsch Indie.*«

(geteekend.) VAN DER CAPELLEN.

Op deze schriftelijke betuigingen volgden welhaast mondelijke, welke door den Gouverneur Generaal plegtiglijk gedaan werden,

toen de bevrediger van Palembang, na zijne hoedanigheid van Commissaris aldaar ook ontwikkeld, en met den Soesoehoenang en Sultan spoediger, dan wij bij den aanvang van dit schrijven voorzagen, alles geregeld, te hebben, met een groot deel der braven, die hem verzeld hadden, in goeden welstand te Batavia was terug gekomen. De gekwetsten kwamen er met het hospitaalschip ook aan, uitgezonderd met name de dappere VAN DEN ENDE, die onderweg bezweek, doch, zoo veel wij weten, de eenige der bij name vermelde gewonden is, wien de dood aan het dankbaar vaderland ontrukte. *Dankbaar*, ja, dit is het vaderland gewisselijk; ofschoon de erkentenis zich, ten gevolge van het Nationale karakter, slechts hier en daar luidruchtig doet hooren, en haar gevoel algemeen liefst door zulk eene verzorging der uitgedienden, als er na de zege van Waterloo plaats greep (*), en door het fonds voor zeelieden, aan den dag legt.

Te dankbaarder werd het vaderland, na dat het zich door zijn waardig Staatslid VAN AL-

(*) In de oprigting van het Leydsche gebouw, welks bestemming het opschrift *Saucio militi grati cives* poogt uit te drukken.

Alphen opgeleid vond, om het gewigt der tegenwoordige zege wel te beseffen, tot welks meer ontwikkeld gevoel ook dit geschrift misschien iets bijdragen zal. Wij hebben er althans, nevens den onbezwekenen heldenmoed en het taaije geduld der bedwingers van hen, die Neerlands roem en welvaart regtstreeks belaagden, ook de doortrapte list getracht te schetsen, waardoor de laatsten in het harnas werden gejaagd; en men bevroedt gewisselijk met ons, wat die list eigenlijk zocht.

Terwijl de Tekos en verdere Palembangers Banca voor zich terug begeerden, wenschte de eigenlijke bewerker van alles Banca voor de Engelsche O. I. Comp. terug te bekomen; ten einde er daaruit, en uit Sincapore, Pulo Pinang, de aangelegde vastigheid te Achen, en al, wat hij voorts op Sumatra onder zijnen invloed poogt te brengen, een geheel geboren werd, dat misschien een presidentschap vormde, op welks zetel hij nog hooger, dan voorheen op den Javaschen, mogt schitteren.

Tot bereiking hiervan kwam het gewoel der Tekos op Banca, waar hetzelve door het aldaar Souvereine Nederlandsche gezag, zonder dat iemand zich daarmede vermogt te moeijen, bedwongen worden kon; dat gewoel kwam hem in zoo ver te stade, als het Ja-

vasche gouvernement door hetzelve tot maatregelen ten opzigte van Palembang genoodzaakt werd, waaruit hij voor zijn ontwerp voordeel trok; zich daarover derwijze beklagende, als of men daardoor geregtigd werd, om Banca weg te nemen; op welk eiland hij zijne natie in hetzelfde protest een gretig oog poogt te doen vestigen; en hierin staat de gewezene bewindvoerder op dat eiland hem meesterlijk bij, door bijzonderlijk Banca uitvoeriglijk te beschrijven, en daarmede te besluiten, dat de aanruiling van Banca tegen Cochim voor Nederland veel te voordeelig zij, ja men de laatstgenoemde bezitting, even als eenige faktorijen, van zelf opgegeven zou hebben gehad, al had men Banca niet in derzelver plaats bekomen.

Al, wie nu Banca op grond daarvan ongaarne in Nederlandsche handen zag, en voor de Engelsche O. I. Comp. terug wenschte, verheugde zich over de schijnbare voorwendsels, om hetzelve terug te eischen, welke Raffles en Court uit de vredelievende schikkingen van den Heer Muntinghe ten opzigte van Palembang afleidden, en juichte den Bancaschen Exresident toe, daar hij zijn Gouvernement, op grond van de verpligting, onder welke hij wilde dat de O. I. Comp. zich bij

het

het ontvangen van Banca jegens Palembang zou hebben gelegd, de volgende woorden in den mond leide: » Toen wij u Banca *gaven*, » werdt gij door dezelfde verpligting, die er » op ons lag, gebonden. Die verpligting » willen wij krachtdadig handhaven. Wij » willen geene inbreuk op den staat van zaken » in Palembang gedoogen. — Wij willen als » middelaars tusschen u en dat land optreden, » op den grondslag van deszelfs onafhanke- » lijkheid, en regt tot eigen bestuur, naar » eigene wetten, onder een eigenen Sultan » en eigene Opperhoofden. Gij zult er een » Resident aan het Hof en eene faktorij heb- » ben, even als wij. Gij zult dezelfde voor- » regten hebben, als wij, om Banca voor u » te verzekeren, en het verschuldigde ontzag » voor uwe natie in stand te houden; maar » dit is ook al, wat gij met regt verlangen » kunt; en, het zij gij op u zelven handelt, » of onder onze bemiddeling, waarop wij » geenszins gesteld zijn, wij zullen onze » verpligting jegens Palembang vervullen, enz.«

Thans zal hij zijn Gouvernement tot het onze moeten doen zeggen: » Gij moogt tegen » uwe openbare vijanden in Palembang geen » gebruik van het oorlogsregt maken, maar » hebt hen, hoe zij zich ook jegens u gedra-

» gen, ten eeuwigen dage zoo gansch onge-
» moeid te laten, als *wij*, *Banca behoudende*,
» *hadden moeten doen*;« en alvorens zal hij dit laatste nog een weinig nader hebben te *bewijzen*, dan met de acte, waarover zie *bladz.* 72. Ja hetzelve is bij hem en RAFFLES de ellendige spil, waarop alles draait; en, zulks opgemerkt hebbende, achten wij onze taak ten

EINDE.

BIJLAGE I.

(*Asiatic Journal for Febr. 1819. pag. 215, 216.*)

De Gouverneur van Fort-Marlborough heeft sedert zijne aankomst op Sumatra zijne zoo onderscheidende energie en activiteit ontwikkeld, en zich ten sterkste beijverd, om den Britschen invloed over dat groote en schatbare eiland uit te strekken. Men heeft hetzelve tot dus ver weinig gekend. De Europeanen zijn er nog niet in het binnenland doorgedrongen; ja men rekende zulks onmogelijk, en beschouwde de inlanders als wilden, en de bergen als ondoordringbaar.

De Gouverneur begreep er zelf een weg te moeten openen, en vond zijne poging met den besten uitslag bekroond. — Hij is, om kort te gaan, van gevoelen, dat er uit Sumatra grooter voordeelen te trekken zijn, dan de Britten uit Java zouden hebben kunnen trekken; maar er blijft ten dien einde nog veel te verrigten. Er moet een centraal gouvernement werden opgerigt; hetzelve moet zich over het geheele eiland uitstrekken, en de tot dus ver geslotene handelswegen moeten geopend worden. In Menangcabo heeft hij zulks met veel gevaar en moeite gedaan. Dat land was enkel te voet genaakbaar. Men had over bergen ter hoogte van 6000 voet, langs rotsen en steiltes, en door bosschen henen te dringen. Mevrouw Raffles verzelde hem op dien togt, in een stoel gedragen, of, wanneer de slechtheid van den weg zulks niet toeliet, ook te voet gaande. Zij verschafte aan het reisgezelschap de uitnemendste vre-

vredevaan. Men kon den Gouverneur geen vijandig oogmerk toeschrijven, daar hij ongewapend verscheen, en zijne echtgenoote aan de herbergzaamheid der inlanders vertrouwde. Men vond er het land heerlijk schoon, en op den voet van Java bevolkt; en men sloot er met de Vorsten overeenkomsten ter zake van den handel.

» In Achen heeft dezelfde Raffles verlof tot den aanleg van eene Britsche vastigheid verworven; van Manna heeft hij eene voetreis landwaarts in gedaan, enz.«

BIJLAGE II.

In het *Asiatic Journal for Febr.* 1819; *pag.* 206, wordt eene inleiding tot het Protest van Raffles besloten met: » Wij hopen, dat de beschouwing van het verledene geene voorspelling nopens de toekomst opleveren, en het aandeel der Engelschen aan den slag van Waterloo geene gerust en onbekommerd gepleegde nieuwe beleediging van hen baren zal, en de onafhankelijkheid der Nederlanden, *als een wigt in de schaal der magten*, geene verdere twee eeuwen als een molensteen op den nek van Engeland hangen moge.«

Daarop volgt, ten blijke, dat men het inzonderheid op Banca gemunt had: » Kan men een goed terug nemen, en den daarop liggenden last weigeren? Bijaldien een vol bezit, uit verovering gesproten, regt en magt gaf, om het bezetene onder verbindtenissen van geslotene contracten te leggen, zoo kan hetzelve niet, dan met die verbindtenissen, worden terug gegeven. Het eiland Banca is voor den handel van groot gewigt. Deszelfs tinmijnen leveren veel op. Menige scheepslading daarvan gaat jaarlijks naar China, en geldt aldaar veel meer dan het Engelsche tin. Het is, zeggen de Chi-

Chinezen, smeedbaarder, en geschikter om de blaadjes op te leveren, welke zij offeren.«

Hierbij bragt men het getal der Chineesche mijnwerkers op Banca tot 25,000, en het voordeel, dat de Nederlandsche O. I. Comp. uit het Bancasche tin plagt te trekken, tot 150.000 pond sterl. jaarlijks; alles te zamen, om Banca voor de natie zoo begeerlijk als mogelijk te maken; op welk eiland voorts, het gene er onmiddellijk voor de eerste vermelding van deszelfs naam voorafgaat, niet past. Want Banca werd noch *veroverd*, noch *teruggegeven*. Ja deze laatste uitdrukking laat zich zelfs nopens Java, enz. eigenlijk niet bezigen, als behoorende hetzelve thans niet aan den staat, die het bij den vrede van Amiens bezat of terugkreeg, maar aan de Kroon van het gezamenlijke Nederland; en dwalende ook wij op *bladz.* 2 eenigermate, doch vooral de Courantier, wien wij op *bladz.* 90, 91, bedoelen, toen hij daaromtrent van zijnen kant schreef:

» Bondgenoot van Brittanje is de naam, die aan Nederland paste, ook toen de Oostindiën door de Engelsche zeemagt ingenomen werden; en aldus moet die daad voor *geene* onteigening, maar alleen voor eene bewaarneming, doorgaan. Omgekeerd zou toch dezelve afzigtelijk en hoogst onbillijk zijn, en gelijk staan met het bedrijf van hem, die zijnen vriend zijne eigendommen ontrooft, terwijl deze zich in de gevangenis bevindt. De Oostindiën waren dus onder de bewaring van Brittanje, en, wilde het regtvaardig zijn, dan *moesten* deze eilanden aan Nederland terug gegeven worden, zoodra het zijne vrijheid en onafhankelijkheid herwonnen had. Of de Oostindiën al of niet van belang voor Brittanje waren, mogt in geene overweging komen; de zaak was slechts, om aan Nederland het zijne terug te geven. Wij zouden dit niet opgehaald heb-

hebben, ware het niet, dat meermalen, niet alleen in Engelsche dagbladen, maar ook in andere schriften, wanneer van het zeewezen de sprake is, een zekere overmoed doorstraalt, die de regtvaardigheid en de liefde tot den naasten miskent. De Britsche zeemagt is kolossaal; dit wordt algemeen toegestemd; maar men verlieze toch nimmer uit het oog, dat dezelve menschenwerk is, dat wil zeggen, broos en wisselvallig, gelijk de mensch zelve. Wij behoeven niet tot de hooge oudheid op te klimmen, om te zien, hoe de ontzaggelijkste reuzenmagten ingestort, en tot niet verzonken zijn. De geschiedenis van onzen tijd toont ons dit genoegzaam. Welk land bezat een meer schrikbarend vermogen, dan Frankrijk onder het bestuur van NAPOLEON? — en wat is er gebeurd? Frankrijk is in zijnen ouden stand terug gewonden, en deszelfs Keizer, die zich als den God der aarde beschouwde, heeft, van alle magt beroofd, zijn leven geëindigd op een gering eiland, hem ter gevangenis aangewezen. Daarom bedenke de Brit, wanneer hij zich den Zeegod noemt, en met verachting op alle magt nevens hem nederziet, dat zijn vermogen even broos en onzeker is, als dat van alle andere ondermaansche Goden, die voor hem geweest zijn. Wij zullen hem meer zeggen; wij zullen voor hem profeteren, enz.«

De profeet eindigt met een *Amen!* waarbij welligt een of ander jeugdig Zeeman zijn *Amen!* voegen zou, indien hij niet opmerkte, hoe gemakkelijk er zich tegen het rijk, dat door Oostenrijk en Pruissen geguarandeerd was, en deszelfs aanhoorigheden, eene aan alles te zamen gelijke, ja grootere, magt liet combineren; hoe ondoenlijk daarentegen de Britsche zeemagt eene combinatie van evenveel welke andere zeemagten tegen haar eeuwen lang kan blijven maken; hoe weinig uitzigt derhalve alle mogelijke ruptuur geven zou, dan op een nieuw Continentaal stelsel!!!

...ER ANG,

... in na.

... lia. c & Pandang.

... b Cramo der Soensangs.

... de Cypeten aanduiden,

... noeyelij

NIEUWE KAART DER RIV

tusschen haren uitloop in Zee

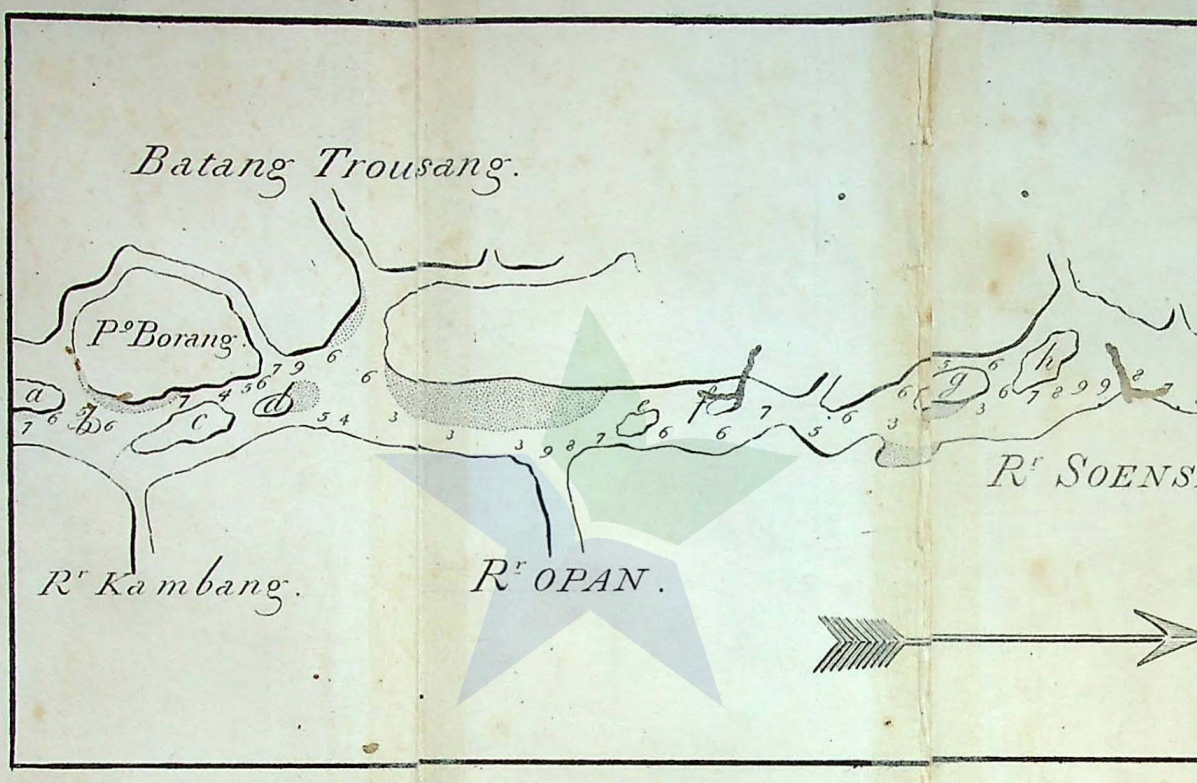

a Pulo Salanama. b Pulo Semandia. c Pulo
f Pulo Ayamgang. g Pulo Singris h Pulo Cramat. i
l Ankerplaats op 6 vadem, beneden welke de Cyfers in
en het vaarwater voor Fregatten, enz zeer moeyelijk is.

ER RIVIER VAN PALEMBANG,

in Zee en het Eiland Salanama.

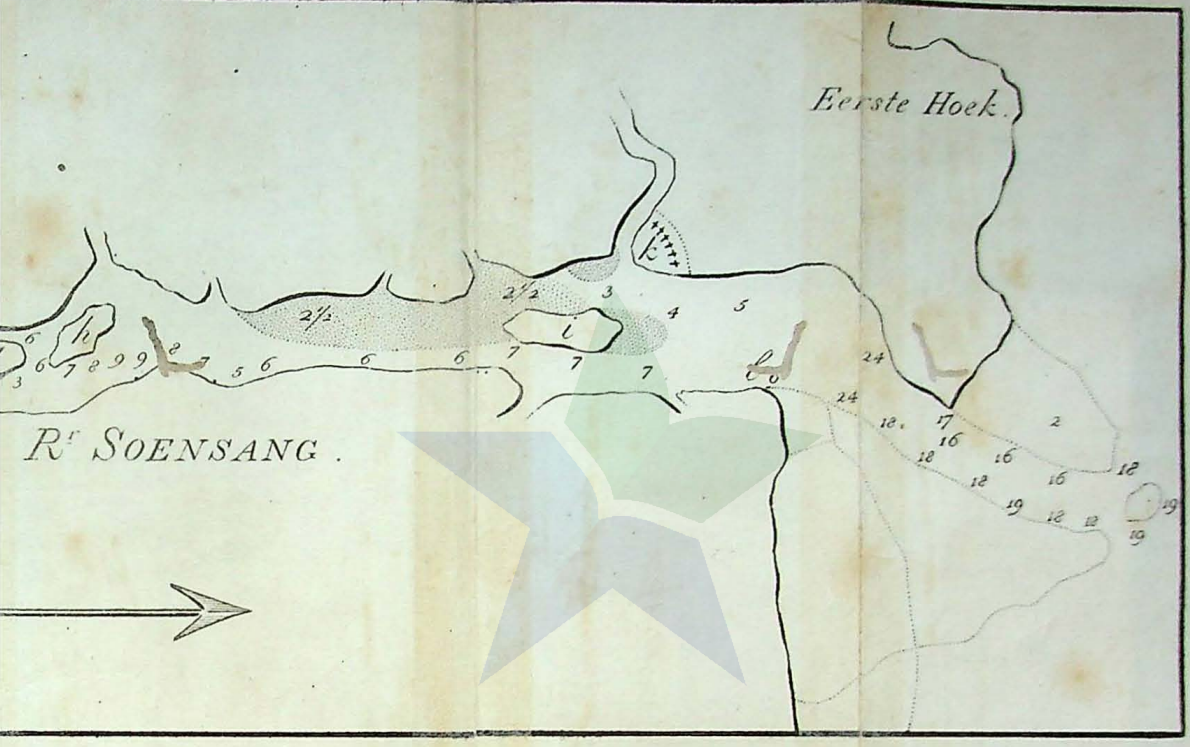

a. c Pulo Anjar. d Pulo Poman. e Pulo Pandang.
Cramat. i Pulo Panjang. k dorp nabij den mond der Soensangs.
de Cijfers in de rivier geene vadems maar voeten aanduiden,
veelijk is.

PLEMBANG,

Sanoneerbooten enz.

Pulo, Borang.

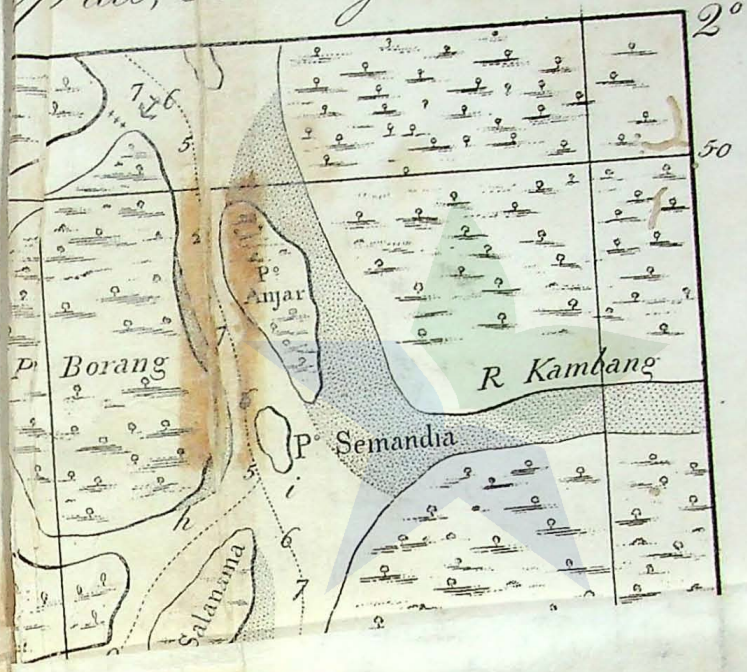

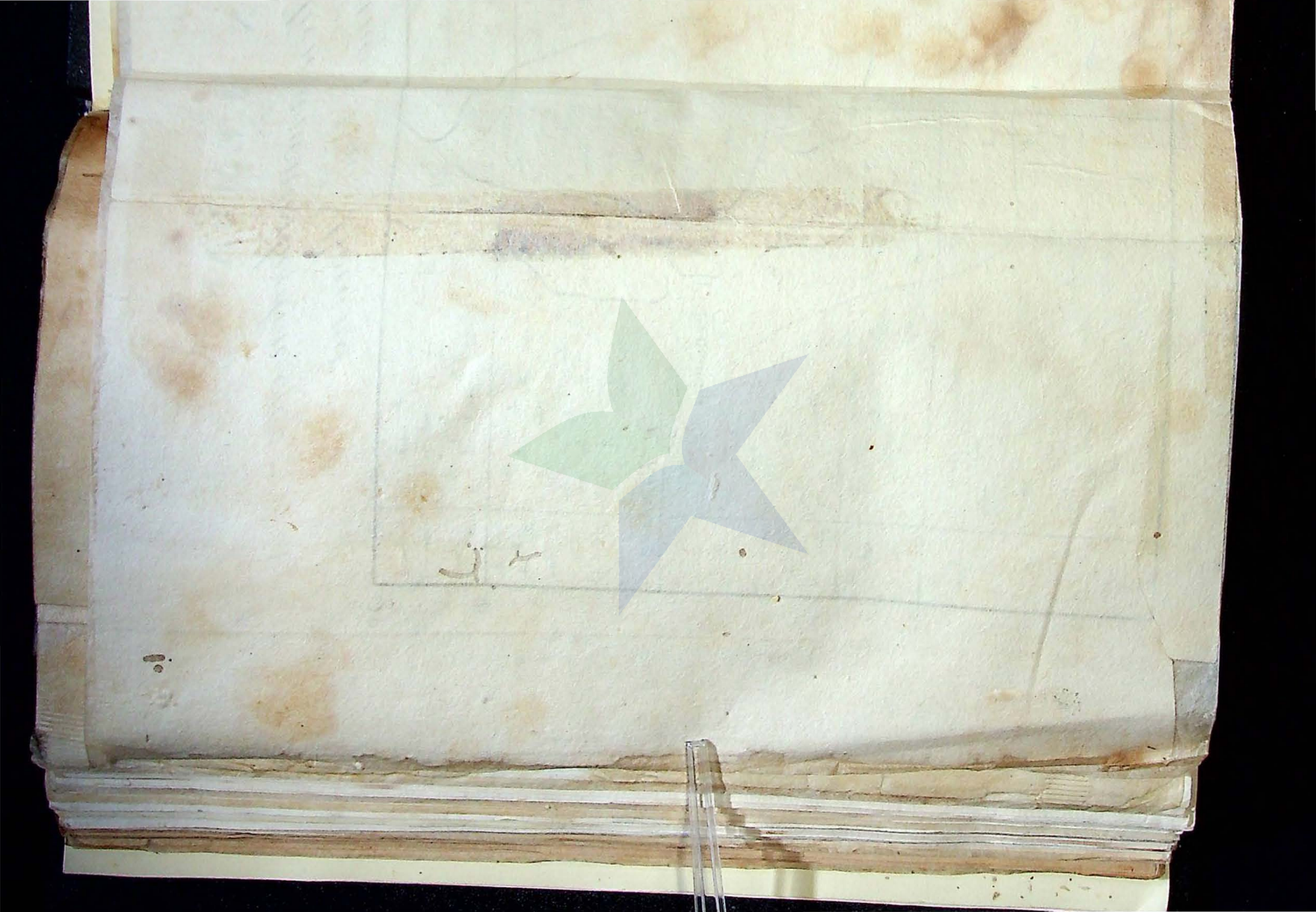

NIEUWE KAART DER R

tusschen het punt, waar zij den 27 J
afgesloten was, en het Noordeinde va

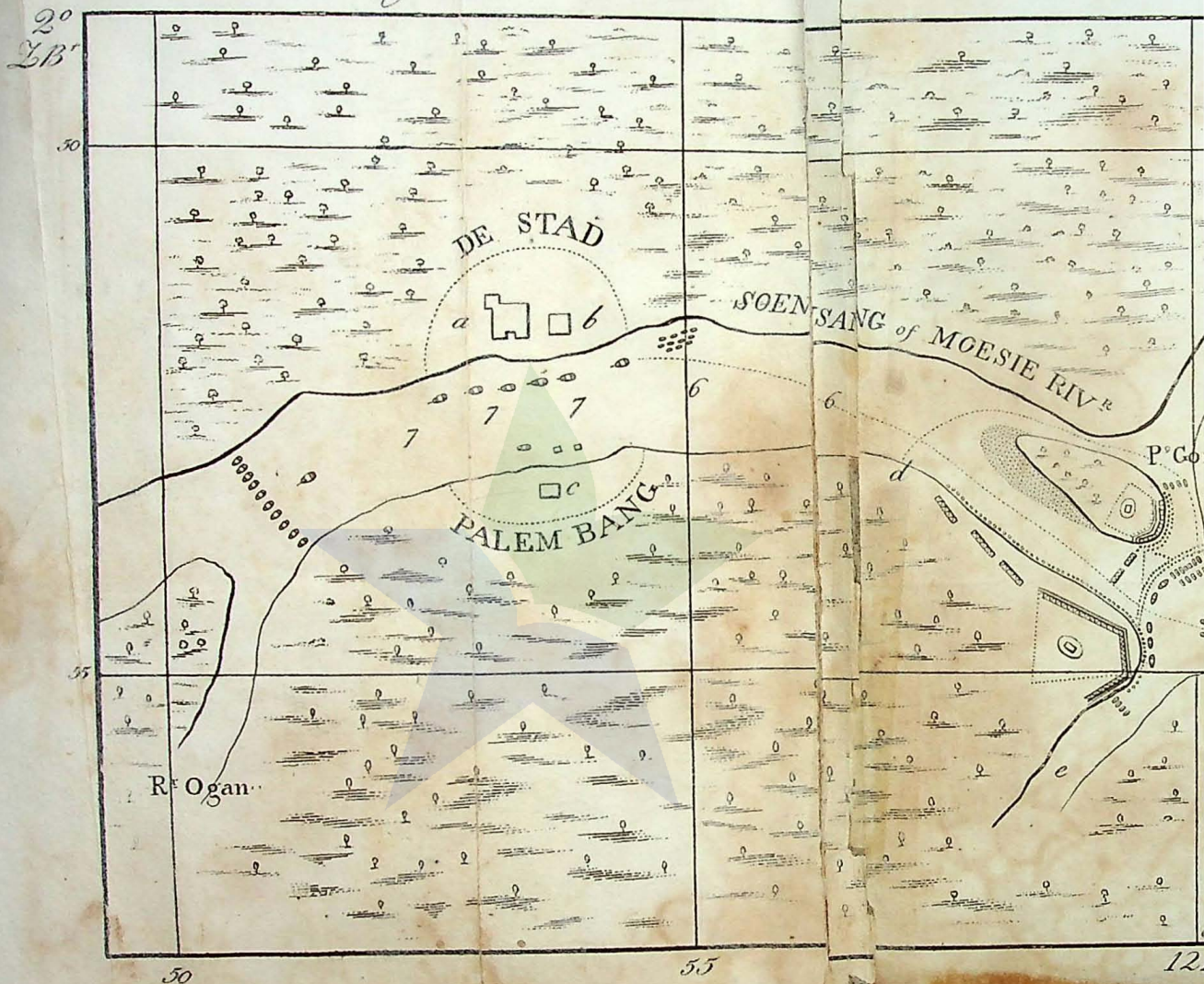

a Het Palembangsche Sultans Pa
op de standplaats der Nederlandsche Faktorij. d Pu
om de Batteryen te tourneren. e Het Rivertje Peladjo.
den 13 en 16 Junij landde. g Landingspunt van den 1
i Gewoon vaarwater op de Rivier van Palembang, of

ER RIVIER VAN PALEMBANG,

en 27 Junij 1821 door tien Kanoneerbooten enz.

inde van het groote Eiland, of Pulo, Borang.

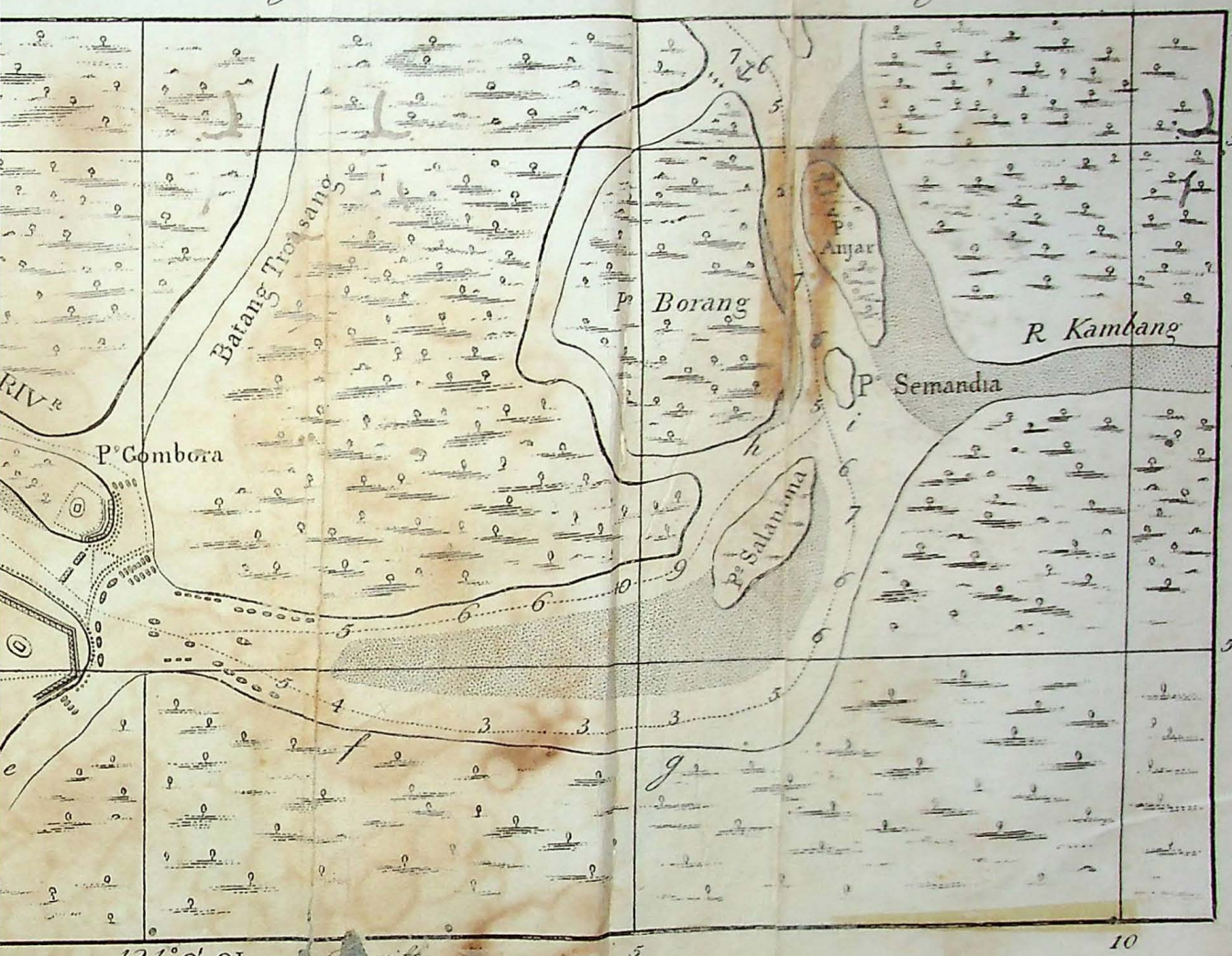

…i nieuwe Sor… Ket… Sor…

…rij. d Punt, waar Combora aankwam.

…Peladjo. f Punten naar de Peladjo

…an den 12 Junij n 9 Junij insloeg

…bang, of Moesie.